

ORIZONT

REVISTĂ A UNIUNII
SCRIITORILOR DIN
ROMÂNIA

SERIE NOUĂ, 32 PAGINI

27 APRILIE 2007

NR. 4 (1495),

ANUL XIX

1 LEU

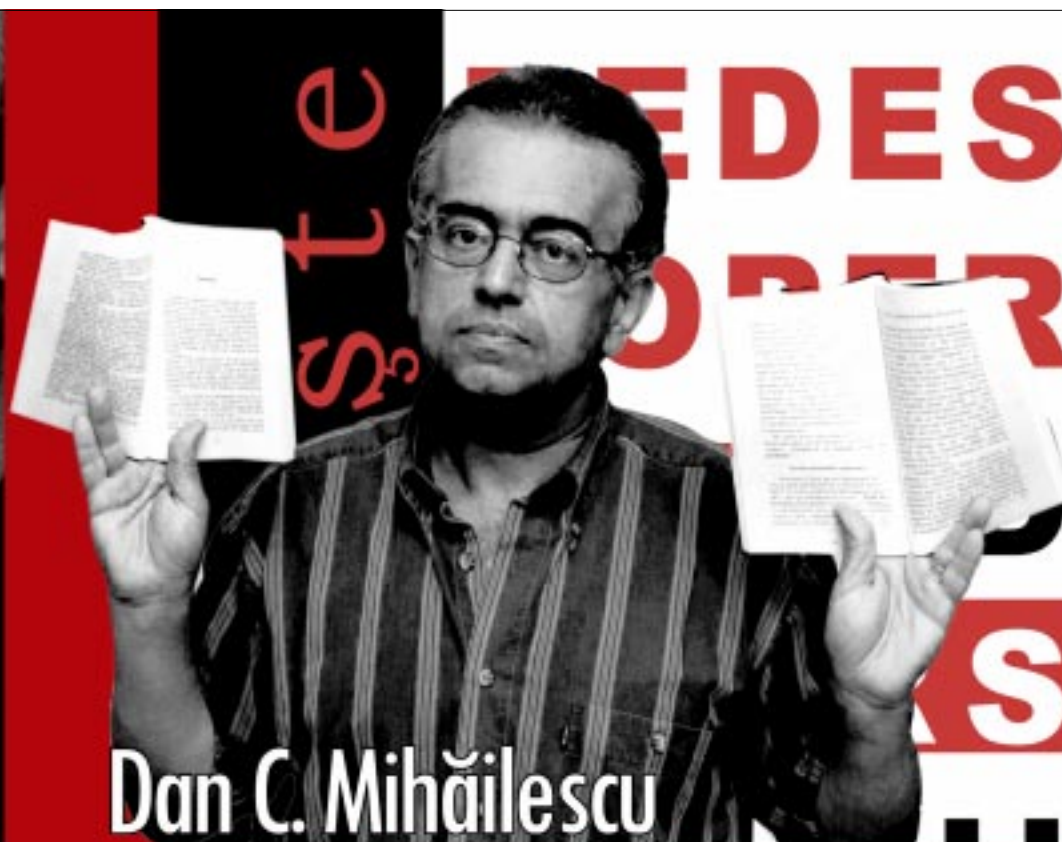
Editată în colaborare cu
Centrul pentru Dialog
Multicultural "Orizont"

4

Ne-ar fi plăcut să fim
comparați cu Tom & Jerry

Matei Florian & Filip Florian
p. 4-5

Dan C. Mihăilescu

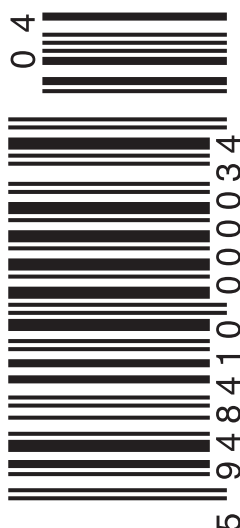
Banatul și energiile sale creative p.15

Șerban Foarță

Autobuzele Chausson p.3

Număr realizat cu sprijinul Consiliului Județean Timiș și al Bibliotecii Județene Timiș, în cadrul proiectului "Orizont 2000"

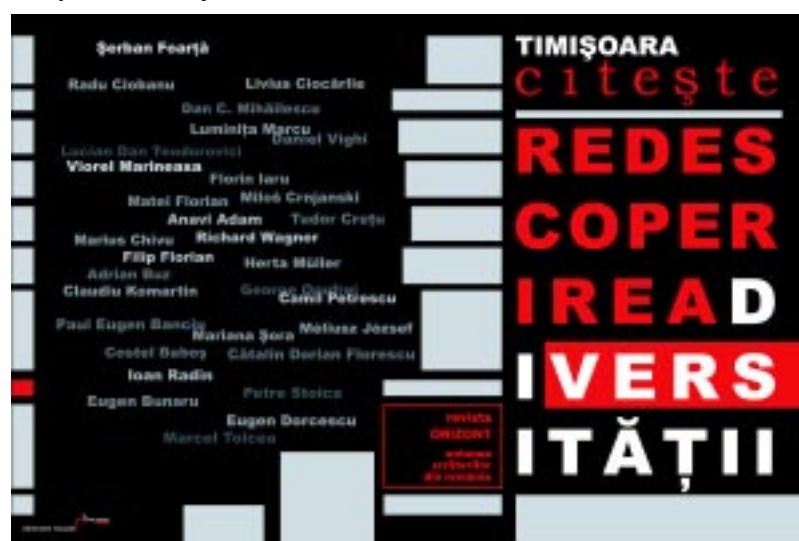

DAN C. MIHĂILESCU IDEEA ROMÂNEASCĂ ȘI MODERNIZAREA PRIN TRADIȚIE

În aparență, tensiunile intelectual-culturale din ultimii 17 ani au fost dezamăgitor de puține și, oricum, nesubstanțial încorporate: eforturile iconoclaștilor pentru instaurarea unui nou canon (ceea ce, conform otrăvitorului schematism dîmbovițean, s-a tradus exclusiv prin forțarea includerii unor noi nume și ierarhii în manualele de literatură), intensă așteptare a unei noi istorii a literaturii române contemporane, hărțuirea epigonică a optzecismului de către nouăzecism și douămiism, înclinarea detabuizantă a relativismului postmodern, care s-a lovit constant de conservatismul agresiv-academizant, cu puseuri absolutiste, al "caietismului" (*i.e.* orientarea revistei *Caiete critice* și a întregului perimetru patronat de Eugen Simion), tensiunea dintre neointerbelici și neoavangardism.

Toate – numaidecît reductibile la reaua tradiție a locului, la conflictele între persoane, instituții și interese.

16-17

MINCU CORNEL UNGUREANU

CRITICA DE DIRECȚIE ÎN VREMURILE FOILETONULUI

Puțini scriitori de astăzi se pot lăuda cu studii, recenzii, cronici de întâmpinare ca Marin Mincu. În România sau în Italia are prieteni importanți care îl citesc cu iubire și îl întâmpină cu admirație. Are o editură, o revistă, un cenaclu în care face critică de direcție. E vizibil nu doar prin numeroasele cărți aflate la a doua, la a treia ediție, prin romanele devenite piese de teatru, prin foiletoanele din ziarele de vârf ale momentului, ci și prin războaiele pe care le poartă. Sunt multe și sunt imprevizibile. Marin Mincu este unul dintre autorii incomozi ai momentului literar, fiindcă statutul său de lider nu se suprapune cu funcții susținute de bugetul statului. Citesc cu oarecare întârziere masivul volum *Fărăme critice* (Pontica, 2005), care adună articole, recenzii, răspunsuri la anchete publicate în 1999-2004 în *Ziua literară*, *Contemporanul*, *Luceafărul*, *România literară*, *Cotidianul*, *Viața românească*, *Paradigma*. Nici un articol nu-i lipsit de nerv. Într-o actualitate agitată, știe a elogia tinerii scriitori, în operațiuni de susținere din care nu lipsește generozitatea energic angajată. El are scriitorii "săi", "echipa cu care trece prin lume", pentru care face antologii, panorame critice, asupra cărora revine în aceste foiletoane cu știință și cu vervă polemică. *Paradigma onirică*. Dimov (publicat în 1999 în *Viața românească*) se încheie astfel: "Dincolo de obiecțiile critice, firești din perspectiva istoriei literare Leonid Dimov este un poet important, primul postbarbian care experimentează metoda onirică. Teoretic și practic[...], el este primul textualist programatic; chiar astfel se argumentează emulația optzeciștilor care fac din el un model nerestricțiv, prin care să elimine tirania modelului nichitian. Faptul că Dimov are doi emuli reductibili (în Emil Brumaru și Octavian Soviany) constituie încă o omologare estetică a formulei sale paradigmatică". Sunt opțiunile categorice ale unui critic/teoretician care propune, într-un foileton, o imagine a poeziei românești postmoderne, pornind de la scriitori pe care i-a studiat în cărți necesare: Ion Barbu și Leonid Dimov.

Marin Mincu are adversarii săi consecvenți și alianțele sale. Nu-i niciodată pace cu opiniile lui Țepeneag. Dar un război al lui Marin Mincu nu rămâne fără prelungiri. "La o întâlnire de la Universitatea din Craiova m-am străduit să-l seminarizez pe monografistul său, M.V. Buciu, explicându-i răbdător că în nici un caz cele două "metode" literare (onirismul și textualismul) nu se suprapun, dar acesta nu are capacitățile intelectuale necesare pentru a înțelege diferența esențială, de natură creativă. Confuzia epistemologică a criticului de la Craiova a fost asumată cu parapon ("întâietatea în textualism") de D. Țepeneag în modul cel mai futit cu putință. În această

privință înclin să-i dau dreptate lui Gh. Crăciun..."

Marin Mincu nu merge niciodată pe căi bătătorite. Entuziasmul său poate fi legat nu doar de poeți tineri, ci și de autori pe care îi descoperă ceva mai târziu: "Puțini poeți actuali de la noi sunt atât de firești și de profunzi când scriu despre moarte cum este Ion Cocora. Aflat la o vârstă descendentă, el și-o asumă interior, cu stoicism, lăsând să răzbată doar acel murmur desfigurat al unei grimase/măști tragice, imposibil de elucidat de către subiect".

ÎNTRE AVANGARDE.

Spirit ofensiv, Marin Mincu pare criticul ideal pentru studiul avangardelor literare. Anii tinereții sale literare (mereu evocați în foiletoane) sunt aceia în care recuperarea avangardelor devenea un titlu de noblete. Prima reunire a numelor/direcțiilor din avangarda românească e realizată în 1969 de Sașa Pană, prin **Antologia literaturii române de avangardă**. Selecția, făcută cu larghețe, îi cuprinde pe Tudor Argehi, Aurel Baranga, Ion Barbu, M. Blecher, Geo Bogza, H. Bonciu, Dan Botta, Barbu Brezianu, Brunea-Fox, Scarlat Calimachi, Virgil Cărianopol, Ion Călugăru, Filip Corsa, Mihail Cosma, Jacques G. Costin, Grigore Cugler, Dalocrin (Nicolae Oprea Dinu), Al. Dimitriu Păușești, Gheorghe Dinu, V. Dobrian, Geo Dumitrescu, Dan Faur, Barbu Florian, B. Fundoianu, H. Gad, Mihnea Gheorghiu, Virgil Gheorghiu, Madda Holda, Tiberiu Iliescu, Raul Iulian, Marius Lotar, Gherasim Luca, George Magheru, Victor Valeriu Martinescu, Miralena Milany, Moldov, Gelu Naum, Ion Negoșescu, Constantin Nisipeanu, Sesto Pals, Sașa Pană, Miron Radu Paraschivescu, Paul Păun, Tana Qvil, Mihail Sabini, Șuly (Tașcu Gheorghiu), Virgil Teodorescu, Constant Tonegaru, Trost, Alexandru Tudor-Miu, Urmuz, Ion Vineia, Ion Vitner, Ilarie Voronca, A. Zarembo, A.I. Zissu. Sunt selectate și manifeste ale avangardei, dintre care imprevizibil ar fi **Bun sos!** de Dr. N. Lupu, socialist de vază, cel care inaugura primul număr (Anul I, nr. 1, 3 iunie, 1922) al revistei **Contemporanul**.

Unii dintre cei antologați abia au ieșit din pușcării, alții sunt membri ai comitetului central ceaușist, alții au fost ași ai terorii proletcultiste. Unii au trăit amăgirile și dezamăgirile comunismului, alții au fost rebeli fără cauză, alții sunt antologați fiindcă, autori importanți, făceau bine listei. Unii trăiesc în România, alții au reușit să se stabilească în Franța, în Statele Unite sau în Israel. Câți dintre ei mai trăiesc, câți au murit sunt întrebări la care vor încerca să răspundă, tot cu ajutorul lui Sașa Pană, alți cercetători ai avangardei. Moment important al reevaluărilor scrisului românesc, antologia dezlanțuie pasiuni, orgolii, ambiții. Scoate din uitare un șir de autori importanți sau doar pasageri opriți în anii treizeci ai literaturii. Dar toți împreună pot defini o altă literatură. O literatură "alternativă".

Antologia lui Marin Mincu, apărută în 1983, *Avangarda literară românească*, propune numele lui Urmuz, Tristan Tzara, Ion Vineia, Geo Bogza, Stephan Roll, Ilarie Voronca, Dan Faur, Virgil Gheorghiu, Sașa Pană, Șuly (Tașcu Gheorghiu), M. Blecher, Eugen Ionescu, Victor-Valeriu Martinescu, Virgil Cărianopol, Constantin Nisipeanu, Gellu Naum, Trost, Gherasim Luca, Paul Păun, Virgil Teodorescu. Nu sunt prea multe nume noi față de listele consacrate de Sașa Pană. Nu prea sunt nume noi, dar vor apare multe texte inedite, după cum vor fi inedite și în ediția a treia a antologiei. În volumul apărut în 2006, ediția a treia, sunt adăugați Virgil Gheorghiu, Sașa Pană et Moldov, Moldov, Jonathan X Uranus, Grigore Cugler, Paul Celan. Să semnalăm faptul că există pagini pe care Marin Mincu le publică pentru prima oară: sunt texte scrise pentru el – pagini care, într-un fel sau altul, i-au fost dedicate. Avangarda propune și astfel de schimburi "în natură". Noua înțelegere a avangardei pe care o propune Marin Mincu trebuie legată de anii 1965-1970 – ani în care tânără generație a literaturii române încerca "experiențe" literare majore. Iar Leonid Dimov și D. Țepeneag sunt nume pe care mizează, polemic, Marin Mincu.

AVANGARDA, DE LA POETUL OVIDIU LA PRINȚUL DRACULA. INTERMEZZO CA INTERVAL.

Toți istoricii avangardelor ar vrea să scrie istorie, care să descopere, în trecut,

alte reguli ale jocului care să afirme spiritul tânăr al unei epoci de renaștere. Fiecare mare scriitor (sau fiecare autor anonim) poate să păstreze șansa (să dețină secretul) unei inițiative "avangardiste", evident noi, contestatate, globalizante. *Intermezzo*, romanul jurnal al lui Marin Mincu, reeditat recent la editura Polirom (cu volumele 1-2-3 rescrise/refăcute) a fost o provocare pentru critică, și un studio serios/radical al lui Octavian Soviany ar trebui citat aici în întregime. Paginile sale despre "scriitura androgină" din romanul/jurnal al lui Mincu mi se par excepționale. "Aluziile mai mult sau mai puțin voalate la motivul pactului cu diavolul aparțineau acolo de o gesta a cunoașterii în care spiritul platonician juca un rol similar celui care i-l atribuia Mircea Eliade în Mitul reintegrării. Mefisto – observa în această ordine istoricului religiilor - "se împotrivesc prin toate mijloacele vieții, curgerii, fluxului universal, ceea ce ar însemna în termenii fantasticii textualiste a lui Marin Mincu că diavolul acționează ca un "coagulant"...care fixează jetul heraclitic al scriiturii sub forma relativ stabilă și structurată a textului înțeles ca "organizare". De aici până la cele două romane, cu succes imens în Italia, despre Dracula și despre Ovidiu, nu mai e decât un pas. *Moartea la Tomis*. Jurnalul lui Ovidiu este, în felul lui, un Intermezzo. Un *Interval*, un fel de Bardo thodol. Cum se trece în moarte, care sunt sfaturile acelui lama care arată drumul, iată un culoar care trebuie abordat în studiul celor două romane, despre care vom scrie altădată.

FILIALA VINERI, LA 12

Vineri, 23 martie a fost lansat volumul lui Radu Ciobanu și Peter Freund, *Dialog peste Atlantic*. Despre cartea (memorabilă) a celor doi timișoreni (unul, romancier cu importante succese literare, celălalt, important om de știință stabilit de multă vreme în Statele Unite, dar colegi, odinioară, la Liceul Loga din Timișoara, au vorbit Paulina Popa, director al editurii Emia, Viorel Marineasa, Ion Jurca Rovina, Cornel Ungureanu și, evident, cei doi autori.

Vineri, 30 martie, în sala de cenaclu a Filialei USR din Timișoara, scriitorul Dan Negrescu și-a lansat volumul *Tablou cu siguranță. O panoramă clasicist-patristică a isteriei românești* (Editura Marineasa, 2007). Despre carte, despre autor au vorbit Alexandru Ruja, Ioan Viorel Boldureanu, Viorel Marineasa și moderatorul întâlnirii, Maria Pongracz-Popescu.

Vineri, 13 aprilie a avut loc lansarea volumelor **Opere I-II** de Mircea Pora. În formula editorială propusă de Paralela 45, "operele complete" ale lui Mircea Pora au fost comentate, cu multe superlative, de Marcel Tolcea, Viorel Marineasa, Daniel Vighi, Cornel Secu și alții.

AUTOBUZELE CHAUSSON

ȘERBAN FOARTĂ

Autobuzele Chausson ar merita un mic *chanson* (*un*, pentru că sfârșit în *n*, este de genul maskülen în limba noastră). — În etate, pe-atunci, de cinșpe-șaispe ani, eu le dădeam întâietate duduilor de oricăți ani, întrucât, fără rimă-n *uzna*, nu puteam da autobuzna în marele vehicul roșu, — ba chiar aş fi riscat reproșul

tacit, dar cert, al unor doamne din alte vremi. — Cincizeci de toamne trecut-au peste toți și mine de-atuncea; însă nu mizez pe faptul că nu am cu cine să, astăzi, mai *chaussonizez*.

Post-scriptum: ce-ați zice de-un club în care, dacă vrei să intri, trebui' să ronțai un șurub de vechi Chausson, cu opt cilindri?!

SUSPENDAREA: ÎNTRE RAFINAMENTE ȘI RAFINARII

MARCEL TOLCEA

Nu mă pricep deloc la politică. Înainte de ședința comună a celor două camere, eram aproape sigur că Băsescu nu va fi suspendat. Mă gândeam că parlamentarii vor pune în balanță repercusiunile unui asemenea vot și conflictul lor personal. Credeam că va prevala tocmai ceea ce ei îi reproșau locatarului de la Cotroceni: responsabilitatea. Or, cum bine ați văzut, ura viscerală față de Băsescu a triumfat. În urma a ceea ce s-a întâmplat în ziua de joi, 19 aprilie 2007, România nu mai e aceeași. Nici măcar cu cea din 18 aprilie. Într-un anume fel, cred că am revenit la situația din 1990, când erai fie de partea FSN-ului, fie de partea Opoziției. Care ar fi explicațiile unui asemenea regres în situarea pe scena politică?

Mă tem că parlamentarii nu au votat suspendarea lui Băsescu din motive resentimentare. Dimpotrivă! E un vot cât se poate de lucid și lipsit de inflamări. Băsescu a devenit — prin forța împrejurărilor — cel mai redutabil adversar al Ocultei Politice Românești, al cărei liant și mecanism este Banul. Dar nu banul în sine, ci Banul Puterii. Nu vreau să spun neapărat prin asta că Băsescu este neprihănitul personaj politic, nu vreau să fac din el neprihănitul cavaler venit pe calul alb al alegerilor. Nu cred că a făcut mânării și nu cred că a vândut flota fiindcă PSD-ul l-ar fi găbjit de mult dacă ar fi avut așa ceva la activ. Ca să fiu mai limpede, mi se pare că situația de față este consecința ciocnirii dintre structura autoritară a președintelui și configurarea tot mai clară a unei oligarhii economice de tip rusec. Poate și de inspirație rusească, fiindcă refuz să cred că atacul lui Băsescu la adresa Rusiei nu e atât de naiv. Unii chiar au speculat în legătură cu apropierea lui Patriciu de marile firme de petrol rusec, dar asta e o altă sondă de forat.

De ce a reacționat Băsescu la o asemenea amenințare și nu a preferat amânarea confruntării? Fiindcă nu avea ce face!

Mă număr printre cei ce cred că mineriadele și evenimentele de la Târgu Mureș au avut o legătură cu interesele Rusiei. Nu îmi plac teoriile conspiraționiste, însă un lucru e clar: banii cei mai mulți vin dinspre petrol, iar aici piețele sunt deja împărțite. Geografic, mai ales. Rompetrol, adică Patriciu, are în 2007 o cifră de afaceri de 7 miliarde de dolari și a fost lăsat să intre în Serbia...

Ceea ce Banca Mondială a denunțat în 2004 se petrece acum în România. În 2004, 23 de mari firme, dominate de Lukoil și Sibneft, realizau un sfert din cifra de afaceri a industriei rusești. Aceste firme sunt deținute în proporție de 80 la sută de echipe din preajma unor influenți politicieni, ceea ce se cheamă trust politico-economic. Sau oligarhie capitalistă. Unde se află, de-a valma, și politicieni de dreapta, și de stânga.

Ca și România, de altfel.

PREMIILE UNIUNII SCRITORILOR PE ANUL 2006

Juriul pentru premiile UR – 2006, alcătuit din Gabriel Dimisianu (președinte), Daniel Cristea-Enache, Mircea A. Diaconu și Cornel Ungureanu (membri), a stabilit prin vot secret acordarea următoarele premii:

PROZĂ:

Petru Cimpoeșu, **Christina domestica și vânătorii de suflète**, Ed. Humanitas

POEZIE:

Angela Marinescu, **Întâmplări derizorii de sfârșit**, Ed. Vinea

CRITICĂ, ISTORIE LITERARĂ. ESEU:

Matei Călinescu, **Eugene Ionesco: teme identitare și existențiale**, Ed. Junimea

DRAMATURGIE:

Matei Vișniec, **Omul cu o singură aripă**. Ed. Paralela 45

DEBUT:

Vasile Ernu, **Născut în URSS**, Ed. Polirom
Livia Roșca, **Ruj pe icoane**, Ed. Cartea Românească

TRADUCERI DIN LITERATURA UNIVERSALĂ:

Mircea Aurel Buiciuc – Iurii Mamleev, **Sectanții**, Ed. Curtea Veche

NOMINALIZĂRI

PROZĂ:

Radu Aldulescu, **Mirii nemuririi**, Ed. Cartea Românească.
Petru Cimpoeșu, **Christina domestica și vânătorii de suflète**, Ed. Humanitas
Ion Manolescu, **Derapaj**, Ed. Polirom
Răzvan Rădulescu, **Teodosie cel Mic**, Ed. Polirom
Dan Stanca, **Mut**, Ed. Cartea Românească
Eugen Uricaru, **Supunerea**, Ed. Cartea Românească

POEZIE:

Mihail Gălățanu, **Inima de diamant**, Ed. Vinea
Angela Marinescu, **Întâmplări derizorii de sfârșit**, Ed. Vinea
Marta Petreu, **Scara lui Iacob**, Ed. Cartea Românească
Nicolae Prelipceanu, **Un teatru de altă natură**, Ed. Cartea Românească
Octavian Soviany, **Dilecta**, Ed. Cartea Românească
Robert Șerban, **Cinema la mine-acasă**, Ed. Cartea Românească

CRITICĂ, ISTORIE LITERARĂ. ESEU:

Sorin Alexandrescu, **Mircea Eliade, dinspre Portugalia**, Ed. Humanitas
Corin Braga, **De la arhetip la anarhetip**, Ed. Polirom
Matei Călinescu, **Eugene Ionesco: teme identitare și existențiale**, Ed. Junimea
Paul Cornea, **Interpretare și raționalitate**, Ed. Polirom
Alexandru Mușina, **Scrisorile unui fazan**, Ed. Cartier

DRAMATURGIE:

Horia Gârbea, **Divorț în direct**, Ed. Pal-impsest
D.R.Popescu, **Domnul Fluture și doamna Fluture**, Ed. MLR
Matei Vișniec, **Omul cu o singură aripă**. Ed. Paralela 45

DEBUT:

Liviu Bordaș, **Iter in Indiam**, Ed. Polirom
Rita Chirian, **Sevrăj**, Ed. Vinea
Vasile Ernu, **Născut în URSS**, Ed. Polirom
Andrei Mocuța, **Povestiri din adânci tinereți**, Ed. Cartea Românească

PREMIUL "ANDREI BANTAȘ" (ANGLISTICĂ):

Antoaneta Ralian – Henry Miller, **Nexus**, Ed. EST

PREMII SPECIALE:

Bucureștii în imagini în vremea lui Carol I, ediție de Ștelian Țurlea. Text de Emanuel Bădescu, I-III, Ed. PRO

Dan Slușanschi – **Dimitrie Cantemir, Principele Moldovei, Descrierea stării de odinioară și de astăzi**, Ed. I.C.R

PREMIUL PENTRU LITERATURĂ ÎN LIMBILE MINORITĂȚILOR:

Ivan Kovaci, **Balada oranș și alte nuvele** (nuvele în limba ucraineană), Ed. RCR Print

PREMIUL NATIONAL DE LITERATURĂ

pe anul 2006 se acordă scriitorului RADU COSAȘU.

Festivitatea acordării premiilor UR a avut loc în data de 26 aprilie a.c., ora 18, în Sala Oglinzilor (Calea Victoriei nr. 115).

Livia Roșca, **Ruj pe icoane**, Ed. Cartea Românească
Alex. Leo Șerban, **Dietetica lui Robinson**, Ed. Curtea Veche

TRADUCERI DIN LITERATURA UNIVERSALĂ:

Mircea Aurel Buiciuc – Iurii Mamleev, **Sectanții**, Ed. Curtea Veche
Janina Ianoși – Rilke, **Țvetaieva, Pasternak**, Ed. Ideea Europeană
Nicolae Iliescu – Vladimir Voinovici, **Viața și neobișnuitele aventuri ale Soldatului Ivan Cionkin**, Ed. Paralela 45
Emanoil Marcu – Michel Houellebecq, **Posibilitatea unei insule**, Ed. Polirom
Lumița Munteanu – Orhan Pamuk, **Mă numesc Roșu**, Ed. Curtea Veche

PREMIUL "ANDREI BANTAȘ" (ANGLISTICĂ):

Dana Crăciun – Salman Rushdie – **Shalimar Clovnul**, Ed. Polirom
Horia Florian Popescu – Raymond Carver, **Catedrala**, Ed. Polirom
Antoaneta Ralian – Henry Miller, **Nexus**, Ed. EST

PREMII SPECIALE:

Annie Bentoiu, **Timpul ce ni s-a dat**, vol. II, Ed. Vitruvii
Bucureștii în imagini în vremea lui Carol I, ediție de Ștelian Țurlea. Text de Emanuel Bădescu, I-III, Ed. PRO
Mircea Iorgulescu, **Convorbiri la sfârșit de secol**, Ed. Fund. Culturale Române
Dan-Horia Mazilu, **Lege și fărădelege în lumea românească veche**, Ed. Polirom
Dan Slușanschi – **Dimitrie Cantemir, Principele Moldovei, Descrierea stării de odinioară și de astăzi**, Ed. I.C.R
Dorin Tudoran, **Absurditatea**, Ed. Polirom

COMISIA PENTRU LITERATURA MINORITĂȚILOR A UR A NOMINALIZAT URMĂTOARELE CĂRȚI:

Ivan Kovaci, **Balada oranș și alte nuvele** (nuvele în limba ucraineană) Ed. RCR Print
Cedomir Milenkovici, **Drumul plopilor triști** (roman în lb. sârbă), Ed. Sârbilor din România
Sigmond Istvan, **Serenadele ciorilor** (roman în lb. maghiară) Ed. Alexander
Karaksonyi Zsolt, **Marele kilometrik** (poezie în lb. maghiară), Ed. Magvető

INTERVIU

NE-AR FI PLĂCUT SĂ FIM COMPARAȚI CU TOM ȘI JERRY

FILIP FLORIAN, MATEI FLORIAN

Cătălin Lazurca: Dacă tot am hotărât să facem interviul *live*, pe *gtalk*, eu m-am antrenat în prealabil pe *youtube*, am ascultat Bach, concert pentru două viori, mi se pare că cineva făcea o comparație între *Băiuțelii* și concertul ăsta. Carmen Mușat dacă nu mă înșel.

Filip Florian: Frumos din partea ei să ne asemene chiar cu Bach, dar parcă e totuși un pic cam mult. Dar era de bine, fiindcă atunci când cineva te compară cu Bach n-are cum să fie de rău. Deși, sincer aș fi preferat Tom și Jerry, dar ei n-au scris nimic.

C. L.: Mi-ai anticipat prima întrebare. Fiindcă sînteți invitați aici, în Banat, în cadrul unui program de promovare a lecturii, mă gîndeam, aflînd că tu, Filip, ai un copil, să vorbim la început despre literatura pentru copii, ca prim cîrlig cu care pot fi agățați, de mici, cititorii. Ce-i citești, ce citește fiul tău?

F. F.: I-am citit mult și cred că-i plăcea, mai ales ca ritual. Soția mea mai mult, măcar în treizeci de seri ale lunii îi citea. Cred c-a fost totuși cam grea trecerea la cititul de unul singur, fiindcă deodată era și de muncit un pic, mai ales că noi n-am făcut absolut nimic ca să-l învățăm să scrie și să citească mai repede. Oricum, mie mi se pare că lucrurile trebuie să se îndeplinească cînd e vremea lor, nu sînt adeptul copiilor performeri care la trei ani vorbesc trei limbi străine și așa mai departe... Așa că, abia acum, de vreo cîteva luni a prins drag de citit. Înainte, mai trăgeam noi de el, însă acum parcă mă vîd pe mine mic, absorbit, fără să vrea să iasă afară, să se uite la ce știu eu ce la televizor, să stea la computer. Sînt atracții serioase, greu de evitat, dar s-a întîmplat acum; iată, a stat trei zile cu o carte groooaasă, a citit sănătos, nu s-a lăsat pînă n-a terminat-o. Iar acum e înnebunit să cumpere continuarea ei. Nu știu despre ce carte e vorba, a primit-o cadou, mă duc s-o caut.

C. L.: Matei, fiindcă tu te pui ironic, scriînd la *Băiuțelii*, în postura unui "nenea care scrie și el"... Te-ai văzut vreodată în ipostaza de autor de carte pentru copii?

Matei Florian: Mi-ar face o mare plăcere să fiu așa ceva. Pe de altă parte, cred că literatura pentru copii, în sensul ei profund, ultim și adevărat, trebuie să ajungă și la oamenii mari. Fiindcă titulatura asta, "literatură pentru copii", te încheie cumva într-o formulă simplă. Să reușești să-i bucuri pe copii și să-i faci și pe oamenii mari să înțeleagă niște adevăruri "copilărești", e mare-mare lucru, o mare victorie. Dacă e să revin în actualitate, mi-a plăcut mult de tot *Teodosie cel mic* al lui Răzvan Rădulescu fiindcă, deși e o bătălie de om mare acolo, pînă la urmă răzbate bucuria de a-și regăsi copilăria.

C. L.: Asta se vede și din ce scrieți voi, din abundența de mici povești pe care vă place să le înșiruiți, din pofta de a povesti.

M. F.: Eh, acumă ce să zic, nu pot decît să-ți dau dreptate.

F. F.: Am apărut și eu, am găsit volumul, se numește *Dincolo de pădurea întunecată. Cronicile lumii de margine*. Întîmplarea face

să fie scrisă tot de doi autori, Paul Stewart și Chris Riddell... În fine, pentru mine, bucuria foarte mare a fost că, dincolo de basme și povești pe care, repet, fiul meu le-a citit cu drag, dar parcă nu așa cum mi-aș fi dorit, adică absorbit, la cartea asta a făcut pasiune. Au mai fost Apolodor, tot felul de ediții vechi, păstrate de mine de cînd eram copil, dar asta e prima carte la care a făcut pasiune.

M. F.: Eu îmi aduc aminte cu drag de prima pasiune de genul ăsta, cînd n-am ieșit afară două zile, la fotbal sau la pac-pac, era de neconcentrat, dar am stat două zile în casă, acum mă laud, dar am citit *Cei trei mușchetari*, șase sute de pagini, cu o plăcere enormă. Citeam pînă noaptea, era și vîrsta recordurilor, mi se părea că e un record de neegalat să citești două sute șaptezeci și de pagini pe zi. Țin minte și acum nebunia aia, mîndria cu care mă prezentam în fața prietenilor, gîndindu-mă că ei nu pot să facă așa ceva. Și chiar acum aș mai citi cu mare plăcere, de pildă, Jules Verne, în ciuda stilului lui greoi, pe care acum îl simt de la prima frază. Dar e ceva de recuperat în cărțile astea.

F. F.: A separa literatura pentru copii de restul literaturii e un deserviciu făcut tipului acesta de cărți, pentru că totul capătă o nuanță peiorativă în ochii adulților cărora li se întîmple tot felul de lucruri: chelesc, se anchilozează, în primul rînd la creier. Ori, e o nuanță pe care n-o merită, fiindcă eu chiar cred că starea de copilărie e una din bucuriile cele mai mari ale omului. Dacă nu putem atinge bucurii mistice, care de obicei ne sînt promise după moarte, putem atinge un soi de desăvîrșire în starea de copilărie. Iar cărțile care trezesc în noi starea asta cred eu că sînt minunate.

M. F.: De fapt, eu zic că ăsta a fost resortul intim de funcționare al cărții noastre, pentru că, dincolo de plăcerea de a scrie împreună, cel puțin în cazul meu miza a fost aceea de a regăsi băiețelul de atunci, cu toate tristețile care decurg dintr-un astfel de act, fiindcă e cumplit de greu să te compari cu băiețelul acela și să vezi că pînă la urmă el avea mult mai multă dreptate.

CIREȘARI N-AM CITIT, ERA DESTUL DE CUMPLIT CE SE ÎNTIMPLA ACOLO

C. L.: Dar mi se pare că peiorativul din literatura pentru copii e un clișeu care funcționează mai mult în literatura română, și poate și în cea franceză, în rest, mai ales cînd vorbim de anglo-saxoni, nu întîlnim ghilimelele și privitul de sus.

F. F.: Da, chiar și premiile la secțiunea rezervată de Uniunea Scriitorilor erau un fel de calmant pentru diverse orgolii scriitoricești, era un premiu pus la coada listei, luat uneori de scriitori care nici măcar nu scriau pentru copii. Și mi se pare trist, măcar trist, dacă nu și altfel.

C. L.: Pe de altă parte, sînt și multe cărți proaste cu statut de vedetă în literatura asta. Voi povestiți în *Băiuțelii* cum faceți, în apartament, un rug de cărți, bănuiesc că proaste. Mă întreb dacă ați încercat să citiți

de cîrînd *Cireșarii*...

M. F.: Ei, da, Filip a făcut rugul, eu citeam Albă ca Zăpada... Dar *Cireșarii* n-am citit, deși era unul din best-seller-urile cartierului, fiindcă e destul de cumplit ce se întîmple acolo.

C. L.: Bine, hai să trecem mai departe, spre adolescență, poate către publicul rubricii muzicale pe care o ține Matei în *Dilema Veche*. Crezi că o anumită muzică poate fi un stimul către lectură?

M. F.: Sigur că da. În paranteză fie spus, cred că ăsta e unul din rosturile muzicii. Iar în adolescență ești cel mai receptiv la mesaj. Iar muzica, spre deosebire de alte arte, are acest mare cusur sau avantaj că nu trebuie să fie neapărat intelectuală. Ea trebuie pur și simplu să vibreze, așa că, atunci cînd e bine făcută, oricine poate să se bucure de ea. Poți trăi niște stări, de la elevate pînă la primare, printr-o simplă melodie. E ceva fantastic, iar o carte e mult mai dificilă din punctul ăsta de vedere decît o melodie. Dar nu m-am gîndit niciodată la publicul, poate adolescentin, al rubricii mele. Fiindcă eu sînt cronicar muzical în aceeași măsură în care sînt și reporter, adică: de fapt n-am fost niciodată nici reporter, nici cronicar muzical, făceam chestiile astea, și fac cronică muzicală, luîndu-le doar ca pretext pentru a scrie, pentru a scrie din plăcere. Și încerc, întotdeauna cînd scriu de plăcere, să fiu și pertinent. Dar nu mă interesează să fiu reporter ori cronicar muzical, și nu vreau să fiu perceput în felul ăsta. Vreau însă să inventez povești pe o temă dată, pe care nu o desconsider, ci, dimpotrivă, încerc să o tratez cu mare grijă. Iar dacă-ți iese textul bine, atingi orice fel de public. Scrișul împlinit livrează mesajul mult mai bine decît argumentarea unei idei. Iar principala muncă de documentare e ascultatul. Altfel, cu cît mă documentez mai mult, risc să deraiez, să mă las influențat de tot felul de opinii, date și detalii ce m-ar conduce în cele din urmă spre o zonă tehnicistă. Scriu despre ce simt, am ascultat destulă muzică și pot intra în discuții privind stilurile și influențele, nu e mare lucru, vine de la sine. Iar dacă e un artist cu care mă întîlnesc pentru prima

oară, dau un *search* simplu și aflu unde lucrează, cîți copii are și așa mai departe.

AM ORGOLIUL SĂ CRED CĂ SÎNT UN GRĂDINAR DESTUL DE BUN

C. L.: Ca să revenim la literatură și la contractele de traducere care au făcut vîlvă în ultima vreme. Eu am aflat cu stupeoare că Filip nu are servicii. Că a profesionalizat de ceva vreme actul scrisului. Adeseori se întîmple ca această profesionalizare să stoarcă de prospețime figura scriitorului devenit profesionist. Însă, cînd vîd cît ești, Filip, de scrupulos în a te înfățișa prin reviste, nu pot să fiu decît încîntat că nu coresponzi clișeului. Clișeu care ar arăta așa: trăind din scris, dar, de fapt, scriitor de ziar, ținător de rubrică permanentă, editorialist.

F. F.: Acum, cînd lumea ajunge să te cunoască pe bucățele, ajungi să ți se facă, de la mai mică sau mai mare distanță, un portret care nu e și cel mai potrivit. Adică, eu nu am ajuns să nu am servicii pentru că mi-aș fi dorit vreodată să capăt înfățișarea dată de definițiile scriitorului profesionist. Pur și simplu, am constatat vreme de zece ani în care am făcut gazetărie implicat total, inițial și cu sufletul, cu vremea doar din nevoia de a supraviețui, că sînt disperat că nu scriu literatură. La capătul unei zile pline, de unic corespondent al secției române *Deutsche Welle*, cînd mă simțeam terminat, ca o lărmie stoarsă, disperarea mea venea din iubirea mea pentru asta, pentru scrisul de literatură. Fiindcă eu ajunsesem în presă ca scriitor foarte-foarte tînr, la Revoluție avînd douăzeci și unu de ani, pîrîndu-mi-se, în naivitatea vîrstei, că e cea mai apropiată formă de a trăi din scris. În mintea mea nu erau așa de mari distanțele dintre gazetărie și literatură. Anii treceau, eu scriam foarte rar, și asta era din ce în ce mai trist pentru mine, pînă cînd a ajuns o psihoză, realmente sufeream fizic vîzînd că trec patru-cinci-șase luni în care nu scriam nimic. Scriam apoi o proză scurtă, inițial îmi plăcea, pe urmă iar treceau lunile alea, reciteam și nu-mi mai plăcea, proza ajungea de obicei la coș...

Așa că încet-încet mi-am dat seama că am de ales; ori-ori: fie rămîn în situația aia și-mi pun în cui definitiv visul de a scrie literatură, ori renunț la meseria de jurnalist cu orice risc. Trăind oricît de rău, de bine, de cum urma să mă ajute Dumnezeu. Sigur, a existat și șansa fantastică de a avea unde să mă duc să scriu, să scap de orașul care, și el, îmi devenise foarte urît, fiindcă legam Bucureștiul de zgura nesfîrșită care se strînsese în mine ca ziarist. Așa că am plecat la Sinaia, unde bunica mea avea o odaie a ei și încă o odaie, a unei case vechi, a străbunicului meu de fapt. Am trăit inițial foarte prost, și eu, și soția, și băiețelul abia născut: pur și simplu dintr-o mică chirie pe care o primeam pentru apartamentul din București. Ulterior, recunosc c-am trăit ceva mai bine cîtiva ani, fiindcă am primit niște bani pe care între timp i-am tocat. Fără excесе, dar s-au dus. Însă, repet: povestea asta ține de intimitatea, de biografia mea, de felul meu de a fi. Eu nu mi-am pus nici o clipă în cap: hai să fiu scriitor profesionist. Nici pomeneală. Eu voiam doar să scriu o carte care să-mi placă în primul rînd mie. Deci după ani de tînjeală, după atîtea proze scurte pe care nu le-aș publica azi - m-aș opune categoric, după toate astea am încheiat *Degete mici* și am fost mulțumit că mi-am ascultat fixația. Am pus punct cu sentimentul că iubesc cartea asta, manuscrisul mai exact.

Pe urmă, n-am umblat pe la edituri, n-am păstrat nici o legătură cu lumea literară, cu lumea presei literare, refuzînd orice colaborare la vreo revistă sau ziar, dorind doar să-mi fac, vulgar spus, damblaua. Era visul meu de puști, dacă vrei. Iar faptul că *Degete mici* a avut un destin fericit e cu totul și cu totul altceva. În rest, noțiunea de scriitor profesionist nu cred că trebuie luată în derîdere. Eu, personal, sînt un tip destul de unilateral. Pot face un singur lucru cît pot eu de bine. Orice. De pildă, am orgoliul să cred că sînt un grădinar destul de bun, numai că, dacă mă scapă Dumnezeu prin grădină, mă culege greu de acolo, pentru că veșnic am sentimentul că mai sînt de făcut nu știu cîte lucrări, și mă ocup aproape obsesiv de cîte o chestiune: o poveste, o muncă, dar pe rînd și separat, fiindcă nu pot să țin un echilibru în propria mea viață. Nu e o calitate, dimpotrivă. Mi-ar plăcea să am o viață cît mai variată, cu un program clar împărțit. Cu două ore, de exemplu, rezervate scrisului, dar nu, nu sînt în stare. Am încercat de zeci de ori... Dar trebuie să mă mulez pe propria fire. De aceea încerc cu disperare să nu lucrez. Realmente cu disperare. Pentru că, în momentul în care mă voi reangaja, scriitorul Filip Florian nu că va muri, dar va intra într-un extrem de lung concediu. Nu știu dacă voi reuși să evit să merg la servicii. Chiar dacă e vorba doar de a supraviețui pur și simplu, nu de a trăi luxos, ci de a avea din ce-ți plăti facturile, să ai din ce-ți crește copilul.

SĂ MERG ÎN DELTĂ DE DOUA-TREI ORI PE AN, CÎT POT DE DES PE MUNTE ȘI SĂ VĂD MACAR O DATĂ PE AN MAREA. RESTUL E FOȘGĂIALĂ

C. L.: Iar tu, Matei, ce poți spune despre modelul ăsta, dacă cumva Filip vrea să ofere un model?

M. F.: Sincer să fiu, tînjesc și eu după aceeași stare de liniște și de neimplicare în

activități care împiedică scrisul. Mi-ar plăcea să fiu suspendat, să găsesc liniștea de a mă ocupa de lucrurile care mă interesează cu adevărat. Poate că printre ele e și scrisul, deși pentru mine nu e la fel de clar ca pentru Filip. Dar îmi dau din ce în ce mai mult seama că altceva nu pot face. Am încercat să găsesc și alte căi de a mă simți cît de cît împlinit și nu am reușit încă. Așa că-mi dau încet-încet seama că scrisul e singurul lucru care contează și pentru mine. Tînd spre o liniște interioară care nu presupune viață socială implicată. Nu țin foarte mult la orașul ăsta, București, și încerc să-i părălesc frenesia și să-i găsesc părțile mai liniștite, mai ascunse. Altfel, e un oraș destul de buimăcitor și de neprielnic scrisului.

F. F.: Pentru mine s-au schimbat destul de multe din momentul în care băiatul meu a început școala, iar soția mea n-a mai rezistat la Sinaia, așa, pe lîngă mine și atît. Pentru ea a fost foarte greu să-și găsească, într-un oraș mic de provincie, un servici cît de cît interesant. Așa că ei sînt acum în București mai tot timpul, cu excepția vacanțelor, a sfîrșiturilor de săptămîină, lucru care m-a transformat și pe mine într-un soi de navetist. Din păcate, fiindcă eu am devoltat față de locul acela o dependență fizică, mă simt foarte bine acolo, acolo însemnînd odaia de mansardă de la Sinaia, unde scriu 99% din tot ce scriu. Fiindcă acolo îmi merge și lucrul ăsta mi-e clar, simt după două ore după ce ajung acolo cum respir altfel. Însă nu pot rezista singur mai mult de două-trei săptămîni, devine o suferință și atunci trebuie să vin la ei. Pe de altă parte, faptul că sînt singur și cu timp de scris nu-mi impune automat să mă așez la calculator și să scriu. Cînd stăteam toți acolo mă interesa ca viața

noastră să fie rotundă într-un sens foarte tradiționalist: ani de zile eu n-am citit ziare, nu m-am uitat la televizor, iar faptul că puteam umbla pe munte, să aflu toate potecile din pădure și să fac lucrurile astea aproape copilărești, m-au ajutat în primul rînd să mă curățesc de cei zece ani de presă și să pritocesc în minte tot ceea ce urma după aceea să pun pe hîrtie. Acuma sufăr, fiindcă anul ăsta n-am ajuns pe munte, la modul serios, decît o singură dată. Vreau să spun că țin la lucruri puține, clare și limpezi. Am nevoie să fiu departe de viesparul ăsta de bîrfe și lamentații care e Bucureștiul, și țin la cîteva fixuri: să merg în deltă de două-trei ori pe an, cît pot de des pe munte și să văd măcar o dată pe an marea. Sună poate caraghios și romantic, dar asta e.

M. F.: Cred și eu că toate chestiile astea ușor patetice sînt totuși găselnița unei vieți mișto. Restul e foșgăială. Iar eu încerc să scap de asta asumîndu-mi un soi de autism bun, mă ascund și încerc să fac față vieții sociale cu cît mai mic consum de timp, pentru a-mi întîlni prietenii, pentru a mă plimba de colo-colo și, dacă mai rămîne timp, să mai și scriu. Asta e una din problemele vieții mele de acum, nu prea mai reușesc să scriu, să-mi fac timp pentru asta. Esențial pentru mine e să elimin orice deranj, orice zgomot, pentru a putea să scriu. Altfel nu pot.

CÎND VORBESTI DESPRE LUCRURILE ÎN CARE CREZI, TINZI SĂ DEVII MAI GRAV ȘI SĂ PARI OARECUM PREGĂTIT

C. L.: Încep să mă mir că ați acceptat invitația. Că vreți să bateți atîta drum pînă aici, să faceți față unui program încărcat...

F. F.: Nicidecum. Lucrurile astea intră în categoria celor plăcute, tîhnite, mă bucur că venim într-acolo.

M. F.: Cînd ziceam de autism, voiam doar să mă exprim plastic. Sînt situații sociale, oameni pe care ești dornic să-i întîlnești, de care ți-e dor înainte de a-i întîlni. Problema e cînd ajungi să întîlnești oameni previzibili, despre care știi ce replici îți vor da, pe cine vor mai bîrfi.

F. F.: Iar venirea noastră la Arad și la Timișoara a fost pentru noi o bucurie uriașă. Văd ce se întîmplă mai ales în țările de cultură germană unde practica asta a lecturii publice este oxigenul scriitorilor, mulți dintre ei pot

chiar să nu lucreze, ca să revin la obsesia mea de a nu avea servicii. Așa că sînt un mare doritor al nașterii și supraviețuirii sistemului de lecturi publice în România. E important să vezi la față niște oameni care te-au citit sau te citesc, ori chiar vin să te audă pentru prima oară. Și simplu fapt că vin benevol, fără să fie aduși cu clasa, e o mare bucurie pentru mine, eu unul ne mai sîtînd de vorbă cu cineva care să mă fi citit, vorbesc de cititorul obișnuit, nu criticul ori scriitorul. Chiar cred că e o formă foarte vie și autentică de comunicare. Așa că invitația m-a bucurat foarte mult, în primul rînd pentru că e prima pe care o am în România. Sînt mai invitat în Germania, așa că m-am bucurat enorm, fiind prima la noi, și am luat-o un pic mai sentimental, venind cu tot sufletul și cu toată plăcerea.

C. L.: Acuma, poate că deja și intimidai pe cei care ar dori să vă invite...

F. F.: Mda, nu știu de unde vii cu chestia asta cu intimidarea. Poate că e intimidarea ce vine dintr-o anumită siguranță de sine aparentă, una pe care ți-o dă o doză de țăcăneală. Țăcăneala mea, nebunia a fost aceea, am spus, de a trăi fără să am o slujbă. La un moment dat stăteam și făceam calcule pe hîrtie, gîndindu-mă cum aș putea trăi, cum aș putea s-o scot la capăt. Soția mă privea cu un zîmbet, e adevărat că plin de iubire, dar totuși, un zîmbet. Știu că cei mai mulți trăiesc altfel, cu tot felul de angajamente, dar mai știu și că fiecare, dacă vrea, poate să scape. Are un unchi, o mătușă, cineva care-i poate oferi găzduire măcar, asta dacă e dispus să renunțe la un pic din confortul vieții. Dacă vrei să rămii și în mijlocul Bucureștilor, să mănînci la nu știu ce restaurante, atunci e mai greu. Dar în măsura în care poți renunța la toate astea și înțelegi că nu fac doi bani în fața visului tău, atunci se poate găsi o formulă de supraviețuire. Doar s-a trăit și-n Siberia, și-n Bărăgan, în vremuri crunte de-a dreptul.

M. F.: Revenind la partea cu intimidatul. Cred că se trage de la faptul că noi întotdeauna vorbim despre lucrurile în care credem. Iar atunci cînd vorbești despre lucrurile în care crezi, tinzi să devii mai grav, și să pari oarecum prea înțelept. Dar nu cred că e cazul. Adică, dincolo de vorbele astea cumva eroice și serioase e rost de mult umor.

Interviu realizat de
Cătălin Lazurca

citeste
TIMIȘARA
REDESCOPERIREA DIVERSITĂȚII

ANCHETA
ancheta

MARFA ȘI CARTEA

Ați citit / publicat o carte, vi s-a părut că n-a fost cum trebuie promovată? Ați citit / publicat una care s-a strecurat greu pe piață, dar sunteți convins(ă) că se putea face, că merita mai mult? Răzbunați-vă și faceți următorul exercițiu de imaginație: aveți la dispoziție un buget uriaș (dacă simțiți nevoia, fixați voi suma); puneți la cale o campanie de promovare, oferiți scenariul evenimentelor producătoare de vîlvă, invitați pe cine doriți să vorbească, să cînte despre, să alerge, să se dezbrace pentru etc. (Cătălin Lazurca)

CEZAR-PAUL BĂDESCU scriitor UN FILM!

Dacă aș avea bani – mulți, desigur: câteva zeci de mii de euro – aș merge pe mijloacele clasice știute *outdoor*. Dar cred că nu ar fi destul. După mine, cea mai bună modalitate de a-ți promova o carte e transformarea ei în film (evident, dacă se pretează). În momentul în care s-a făcut film după cartea ta ai asigurat succesul. Să ne uităm și la exemplele din literatura noastră. Cartea Căliei Ștefănescu, care e o carte bună, a avut foarte mult de câștigat de pe urma filmului *Legături bolnăvicioase*. Și ca imagine, dar și din punct de vedere material. M-am întâlnit cu Cecilia la Târgul de carte *Gaudeamus*. Îmi spunea că stă acasă și scrie. Își poate permite acest lucru după apariția filmului, al cărui scenariu îi aparține tot ei. A avut, așadar, un plus de imagine, nemaivorbind de beneficiile materiale. Dacă aș avea banii, aș finanța un film după o carte a mea. După *Luminița, mon amour*. Dar nu m-aș avânta să-i fac scenariul, pentru că e cu totul altă meserie. I-aș propune povestea asta unui scenarist profesionist: Răzvan Rădulescu, să spunem. Iar regizor ar putea fi oricare din valul tânăr. Îmi place foarte mult Radu Muntean. Sau Cristi Mungiu, dar el însuși e prozator și face filme după ceea ce scrie. Sau Cristi Puiu. Sau Tudor Giurgiu. Toți sunt buni și aș fi fericit să mă dau pe mâna lor. Dar nu neapărat doar dintr-un calcul pragmatic m-aș gândi la așa ceva, ci și din provocarea experienței cinematografice în sine.

RUȘANDRA CESEREANU scriitor

TEATRALITATEA ȘI HISTRIONISMUL ÎMI SUNT ÎN FIRE...

...așa că este limpede deja că m-am gândit adesea la o promovare specială a unora dintre cărțile mele.

În 2002, am publicat două cărți aparte: un volum de poeme intitulat *Veneția cu vene violete*. *Scrisorile unei curtezane* și romanul experimental *Tricephalos*. Ei, bine, pentru prima carte, cea de poeme, mă gândisem la improvizarea unor canale și ulicioare prin Cluj, în subterana palatului Banffy (palat baroc ce găzduiește astăzi Muzeul de Artă). Am mai avut performance-uri aici și cu alt prilej, iar spațiul este foarte ofertant. Mă gândisem la o apă falsă, din celofan negru, ca în filmele lui Fellini (a se vedea *Casanova* sau *E la nave va*) și la o rochie uriașă de curtezană, o rochie încăpătoare cât pentru 10 femei, care să plutească pe respectiva apă falsă.

Tricephalos este un roman cu 3 spații: Paris, New York și Grecia. Prima parte, cea despre Paris, este dominată de simbolul licornei și de tapiseriile doamnei cu licorna, dar și de o serie de pub-uri și peep-showuri. Așa că îmi trecuse prin minte să improvizez la cafeneaua Bulgakov din Cluj, în fiecare odaie a acesteia, câte un asemenea peep-show, dar parodic și amuzant.

La Café Bulgakov am avut, de altfel, în vara lui 2006, cea mai spectaculoasă lansare de carte cu *Sadovaia 302 bis*, cartea scrisă împreună cu prietenii mei cu care am fost la Moscova, în 2005, pe urmele personajelor din *Maestrul și Margarita*. Pentru că am proiectat filmul haios făcut la Moscova, apoi am oferit licoare vrăjitoarească (Coconată, se numește această licoare, și este produsă din lapte și vodcă și cocos), dulciuri vrăjitoarești (este vorba despre bețișoare negre de Liquerizia) și alte premii pentru cele mai bune întrebări puse din public.

În 1998 am publicat volumul psihedelic de poeme *Oceanul Schizoidian* (republicat într-o a doua ediție în 2006, la Editura Vinea). Cum textele din acest volum sunt marcate de personaje stranii, extravagante și nevrotice, firește că m-am gândit, autoironic, la o lansare cu presupuși "nebuni" fugiți de la ospiciu. Aceștia ar fi fost interpretați de studenți la actorie, la o adică. Dar ceva era riscant, așa că am renunțat.

Mi-ar place să fac, cândva, un spectacol ținut la o lansare de carte, cu Andrei Codrescu, Călin-Andrei Mihăilescu, Marius Oprea, Mircea Cărtărescu, Emilian Galaicu-Păun, cu prietenii mei din Cluj ("vrăjitoarele" Anca Hațiegan, Eugenia Sarvari, Laura Pavel, ori "astrologul" Ovidiu Mircean), cu cei mai fanteziști și nebunateci studenți ai mei (unii participanți la atelierul de scriere creativă pe care îl țin în cadrul *Phantasma*, Centrul de Cercetare a Imaginarului), cu stafful de la *Phantasma*, cu Adriana Babeți (care e o hâtră), Ioana Părvulescu (o altă hâtră), Ion Manolescu (jucăuș și el), Jean Văcărescu (un șugubăț foarte) și Luca Pițu.

În cazul în care în 2007 va apărea poemul experimental de 70 de pagini, pe care l-am scris la 2 mâini cu Andrei Codrescu, ei bine, cred că acest poem-delir ar merita o lansare specială, halucinatorie, terifiantă!

ANDREI CODRESCU scriitor

DA-ȚI 5 EURO ÎN PLUS CĂ SĂ SCRIE REPORT

Pînă acum cinci ani aveam idei năstrușnice despre cum s-ar putea strecura o carte în berea omului de rînd, dar încet-încet (că-s ardelean) am realizat că nu se poate. Omu' bea carte numai dacă a auzit că-l lecuiește de vreo boală sau îi aduce cîștig. Cea mai bună metodă e să plătești oamenii să citească: 10 euro/volumaș de versuri, 5 euro/roman. Dacă vrei să te asiguri că citește, dă-i 5 euro în plus ca să scrie *report*.

CĂLIN-ANDREI MIHĂILESCU scriitor

DE-A PROMOVA-ȚI ASCUNSELEA

Din cartea pe care o scriu acum, *Deunamor*, i-am promis diavolului capitolul prim-născut. În schimb, el îmi finanțează campania promo (mi-a arătat și suma, care-i teologică, nu spui cît). Cică îl interesează subiectul. Cum e cult în generozitatea lui, mi-a spus că o s-o facă di granda (nu o

mitocăniță de imagini, ci) – un Gesamtkunstwerk, ce mai.

Întîi, aruncă pe piață o pereche de zaruri cu cristale lichide și schimbătoare: fețele, genitiliile, inimile, trupurile întregi de pe zaruri se pot combina la fiecare aruncare fiecare cu fiecare, ca la Vavilon. Numai că trebuie să scriu prim-născutul capitol ca pe o combinatorie universală (un zar – Plotin, cel'lalt – Dante) după care să se ia corporația împielitului în facerea celor șase miliarde de perechi de zaruri.

Apoi o să construiesc un ditamai catamaranul (o să-l numesc *Deunamor*, sub pavilion românesc) cu care să înconjurăm toate mările și oceanele pămîntului. Chilo-manul de pe punte, la care vin mai toți (Britney Spears, Chomsky, Maricica Puică, sirenele, Beckham, Xaviera Hollander, H. Bosch, Angelina Jolie...) o să fie transmis 24/7 de CNN-urile reunite în acest scop. La sfîrșitul croazierei de 40 de zile, toate oceanele o să fie secate (apele o să le ducă pe Marte să facă oceane acolo) și o să construiesc o rețea planetară de autobane care duc la librăriile unde se vinde cartea.

În fine, îmi dă și mie un exemplar, o copie à la japonaise, mai bună decît originalul.

DAN GULEA critic literar

EXISTA UN PUBLIC CARE AR PORTA

tricouri cu personaje

Nu numai editorul din provincia culturală, dar și cei "capitaliști" (Polirom, Huma-

nitas, Paralela 45) au de multe ori dificultăți în înțelegerea unei campanii publicitare. Cu un buget acceptabil se poate lua legătura cu o companie specializată și astfel se pot descoperi: afișul stradal (în stații de autobuz, metrou), tricouri, șepci, fluturași, în fine clipul tv / radio (nivel local sau național). Internetul. Sau, din moment ce în școli sînt reclame / campanii la telefonie mobilă sau articole de igienă, cît ar costa oare cîteva evenimente pentru publicul adolescent și școlar? Astfel de manifestări se abat pe la noi cam de două ori pe an (cu ocazia tîrgurilor de carte și atît...). Există un public care ar purta tricouri cu personaje sau colaje marca Gherasim Luca sau Isidore Isou, care ar putea citi în stația de autobuz de la 5,30 dimineața afișele despre personajele și subiectul studiilor lui Andrei Oișteanu, ale lui Stelian Tănase, Sorin Adam Matei. Nu ai nevoie de foarte multă imaginație, ca editor, pentru întîlniri în școli cu autori români contemporani, nu trebuie să cînte sau să se dezbrace nimeni, doar pentru ca unii puști să afle că există viață literară românească și literatură română și după Nichita Stănescu sau Marin Sorescu sau după bacalaureat. Propuneri de titluri ale unor astfel de dezbateri / discuții: "Despre dragoste cu Cecilia Ștefănescu" (plus film, eventual), "Literatură și internet" (Ion Manolescu), "Să plecăm din România" (cu Radu Pavel Gheo), "Che Guevara" (Dragoș Bucurenci), "Eul și voi" (Simona Popescu), "Despre identitate" (Constantin Abăluță). În loc să vorbești despre poezie (literatură), poți vorbi despre ceea ce vorbește

literatura. Dar cîți dintre autorii români sînt gata să coboare astfel în stradă?

ALEX LEO ȘERBAN scriitor IN BALON

Mi-aș duce cartea într-un balon. Aș lua mai multe exemplare și, la un moment dat, le-aș arunca pe toate în chip de balast. Atât.

RĂZVAN ȚUPA scriitor CORPURI ROMÂNEȘTI PÂNĂ LA CAPAT

Păi, *Corpurile românești* dacă zici că e vorba de un buget nelimitat. Adus din oraș în oraș, lecturi cu cei care au fost premiați pentru debut la Memorialul Eminescu în ultimii ani. Flyere, afișe, bannere și un balon uriaș în care se plimbă doritorii, cu o zi înaintea recitalului și în ziua recitalului, cu obligația să completeze un formular despre: ce ar vrea să citească, ce au citit, ce cred că e poetic în viața lor și ce ar vrea să fie.

La sfârșit, facem o colecție de albume cu fiecare oraș (vreo 12-15 orașe), lectură pe cd și foto și rezultatul sondajului. Tricouri "corp românesc" și niște brățări "corpuri românești" care să se vândă în farmacii, încasările fiind donate către fundațiile pentru homelessi. Corturi pentru homelessi *Corpuri românești* și saci de dormit *Corpuri românești*. Și un tren care te plimba GRATIS în weekend de la Timișoara la Mangalia, peste vară. Vine sâmbăta pleacă duminica... Tren *Corpuri românești* în care se vînd volume de poezie de la mai toate editurile. Acadele, suc și țigări în colaborare cu Chupa Chups, Pepsi/Coca-cola și Marlboro, în sensul că "corpuri românești ar vrea ...". Și neapărat șampanie *Corpuri românești*, care să fie lansată la prezentarea de modă a colecției *Corpuri românești*.

Îmi faci un preț?

MARIUS CIUPERTEA librar si publicist

CARTEA SE DESCHIDE SINGURĂ

Of, de când am visat la bugetul ăsta! Să am banii mei, să pot să-mi plătesc case, mase, mese, fese, doar ca să citesc. Să am pâine, pâine și un kilogram de izmă pe masă - vorba lu' Stelaru, D-zeu să-l ierte. Aș citi până mi s-ar urca la cap, și după aceea, parcă văd c-aș fi invitat de toți să le povestesc ce-am citit, că mi s-a dus buhu de știutor, nu? Și le-aș povesti atîta de bine, că le-aș impune-un canon: de cititor. Da' de librărit tot nu m-aș lăsa. Decât, poate, dacă s-ar continua tot așa, cu promovatu': cărți cu coperti colorate, clișeele premiate să le fie (de bine), filmu' să le pice (bine) la primu' uscat., succes garantat. Atunci m-aș lăsa, da' ce m-aș face? Poate ca Dovlatov cu Rezervația sa, m-aș etiliza.

Cum să promovezi o carte? Citind-o! Nu poate fi bucurie mai mare decât sentimentul că lectura continuă prin dialogul nostru, altfel, ești în filmul tău. Și, poate, filmul tău este de scurt-metraj, sau, poate, este făcut de Sergiu Nicolaescu, ș-atunci ce te faci, că n-am auzit de clonare totală. Ei, o carte poate orișicînd să-ți înlocuiască neputința.

Ce atîta tam-tam! Nici nu știți, fraților, cât de original mă faceți să mă simt prin ignoranța voastră. Cartea, dacă este, se deschide singură.

VIVIANA MUSA poetă, PR editura Trei

O ÎNTÂMPLARE CIUDATĂ

Dar dacă văd 3 mașini roșii stînd la rînd sau 4 mașini roșii la rînd sau 5 mașini

roșii la rînd, mă simt în siguranță și este o zi bună pentru un proiect. Christopher în "O întîmplare ciudată cu un câine la miezul nopții" de Mark Haddon, editura Trei.

O promovare în logică afectivă ar fi:

Mark Haddon în România - Caravana celor 5 mașini roșii... pentru zile foarte bune în care cu cele 5 mașini roșii să mergem în 5 orașe din țară și în fiecare să se organizeze lecturi și sesiuni de autografe în școli speciale, unde sunt invitați cititorii.

Harta lui Cristopher - în fiecare librărie să ți se dea harta pe care sunt marcate locurile unde sunt copiii fără părinți pe care poți să-i vizitezi dacă nu știi ce să faci într-o după amiază după ce ai citit această carte.

Annual premiul **"Mark Haddon - Toți copiii trebuie să se simtă așa :)"**

- pentru persoana care a făcut ceva important care i-a făcut pe copii să se simtă așa :)

Campanie în librării - **"Cristopher îndeplinește vise de copii..."** : o pușculiță - mașină roșie transparentă în care, la cumpărarea cărții, sunt introduși 3 lei - 1leu de la editor 1 leu de la librar 1 leu de la cititor (e și un regulament al concursului, dar vi-l spun altădată); în felul acesta copiii să se simtă ajutați de trei ori mai mult!

- **multe insigne** cu 5 mașini roșii pentru cititorii acestui proiect.

CĂTĂLINA GEORGE poetă

SORA DE RĂZBOI PE UN BLOC DIN TITAN

Sora de război. Cei care vorbesc cu mine pe Yahoo! messenger sau care mi-au văzut postată adresa asta pe site-ul literar unde activam de zor pînă nu de mult, o recunosc. Totuși, s-ar putea ca aceștia să nu știe că așa se va numi noul meu volum. Cu atît mai bine. S-ar putea ca, recunoscînd numele, să vrea să citească și cartea. Care de data aceasta nu va mai fi un produs frumos, inedit și aruncat direct în anonimat. Nu, *Sora de război* își va duce numele acolo unde caracterul ei cel tare o cere.

Ca să se înțeleagă ce-i cu această "soră" fără efortul futil de a mai citi un volum (chiar dacă facem un exercițiu de imaginație și spunem că se cumpără), ei bine, ea are legătură cu Milla Jovovich. Actrița căreia îi tremură de încordare buzele frumoase atît cînd e mistica Ioana d'Arc, cît și cînd luptă cu efectele manipulării genetice, în *Resident Evil*. Poate că nu-ți place prea tare filmul, dar ea e magnetică. Și luptă pentru supraviețuire psihică. Este, deci, sora mea de război și eu devin sora altora.

Pe Milla n-aș aduce-o la lansare, din două motive: vreau să fiu realistă și nu vreau ca actrița să-mi ia toată lumina reflectoarelor și să nu mai știe nimeni de "sora de război" (asta e de fapt argument fals de scriitor orgolios, partea cu banii e de fapt, adevărata explicație).

De fapt, ce-aș vrea? Un spectacol de teatru cu actori și scriitori, cu mijloace multimedia și cu două elicoptere ale poliției. Piesa ar scrie-o și regiza-o Gianina Cărbunariu, tipa asta tare care a luat fața tuturor cu spectacolele ei. S-ar numi chiar *Sora de război*. În rolul principal, Crina Mureșan, care poate ia anul acesta și UNITER-ul pentru *Elizaveta Bam*. Actriță la fel de puternică pe cît de mică, drăgălașă și fragilă pare. Ea, Crina, îmbrăcată provocator, dar nu ca un iepuraș Playboy, ci ca o vampă intelectuală, va avea de zis poeziile, de povestit despre "sora de război", cu proiecții video, muzică și toate cele. Lansarea asta se va întîmpla pe un acoperiș de bloc cu zece etaje la intersecția cu stația de metrou Titan (unde stau și eu, să-mi fie aproape de casă, ca-s comodă). Vor fi chemate televiziunile. Va spînzura, de la

blocul acesta la cel de pe partea cealaltă, un banner uriaș cu "sora de război". Pe ecrane imense, aflate în parc, în două-trei locații din cartier și la Teatrul Național, vor rula imagini de la fața locului. Iar întregul spectacol, filmat, va fi apoi distribuit gratis prin toată țara, să ruleze în căminele culturale pe ecrane imense oferite, pentru publicitate, de o mare companie producătoare de electronice.

Surpriza spectacolului, care să-i permită "sorei de război" să-și facă jocul de mare finețe, va fi participarea poeților Claudiu Komartin și Bogdan Perdivară, aceste cartușe pe țeava poeziei tinere, în postură de critici. Ei vor coborî din elicopterele poliției, ca să o aresteze pe motive de critică literară pe protagonistă, dar se va vedea clar că, de fapt, motivele lor sînt pur masculine. Ei vor da adevărata adrenalină a show-ului.

LIBRĂRIA ESOTERA

(director Florica Petrean)

Sărbătorile nu s-au încheiat!
Librăria **ESOTERA** sărbătorește Cartea în fiecare zi!

Librăria **ESOTERA** înseamnă un program managerial dinamic, al mileniului 3.

ESOTERA preîntâmpină emoția examenelor de capacitate, bacalaureat și admitere fiindcă are o ofertă completă de manuale și auxiliare școlare (ghiduri, dicționare, culegeri, antologii, sinteze). Cea mai bună pregătire începe de la cărțile cele mai bune!

La **ESOTERA** găsești titluri de la peste 300 de edituri!

O ofertă care nu trebuie să ți rămână străină : cartea străină!
ESOTERA oferă albume, dicționare, beletristică în engleză, franceză, germană.

Ai nevoie de o carte și nu ai găsit-o?
ESOTERA onorează orice comandă și ți-o trimite acasă!

În atenția școlilor!
Pentru elevii silitori, oricînd o carte poate deveni un premiu mult dorit.

ESOTERA oferă cărți pentru serbările școlare la prețuri avantajoase.

Secretul nostru?

EFFECTUL DE NORMALITATE

CRISTINA CHEVEREȘAN

Dacă vă așteptați cumva să citiți o carte legată de cazul strălucitorului corp ceresc descoperit pe 23 iulie 1995 de către doi astrologi americani amatori, puteți abandona din start lectura *Cometei Hale-Bopp*. Este adevărat, coada astrului mătură fundalul povestirilor (strecurându-se, de preferință, pe lângă firele de telefon). Trecerea lui prilejuiește însă mai degrabă plasarea imediatului în cadrul unei meditații la adresa existenței decât vreun interes științific anume. Steaua cu coamă, năvălășă precum un armăsar din basmele străvechi, reprezintă punctul de interes al celui mai recent volum semnat de Daniel Vighi doar în măsura în care traversează un spațiu al existențelor personale, delimitându-l.

Povestirile-rubrici (în ± 1.330 de semne!) par a respecta îndemnul formulat pe una dintre primele pagini: "să vezi proletcultismul dincolo de diabolizarea lui. Să-l privești dincolo de supărări și să vezi ce a vrut și la ce a aspirat". La o căutare rapidă, cei mai puțin inițiați în trecutul "luminos" vor găsi următoarea definiție: "**proletcultism**. s.n. Curent cultural (apărut în Uniunea Sovietică după Revoluția din Octombrie) ale cărui principii estetice se reduceau la ideea formării unei culturi «pur proletare» și care respingea întreaga moștenire culturală a trecutului". Mini-prozele din volum recuperează o epocă și "trend"-urile sale fără a recurge la expunerea anchilozatei ideologii de stat și de partid prin documente, ci printr-o sumă de vieți schimbate pe cale de consecință. Cu ochi amuzat și grai de povestăș din vestul țărișoarei, scriitorul desfășoară harta simbolică a locurilor, gesturilor, obiceiurilor și întâmplărilor înregistrate în perioada maturizării sub comunism.

Utilizarea autobiograficului drept suport narativ nu mai constituie un secret pentru cititorii lui Daniel Vighi. Obişnuiți cu reperele principale (Radna, Arad, Timișoara), aceştia se pot instala confortabil, așteptând să li se proiecteze cu promptitudine pelicula băănăţeano-lipoveano-ardeleană. Filmul se derulează în secvențe, cameramanul urmărind cu tremur de emoție sau răs scene dintr-o evoluție începută sub semnul unei altfel de tranziții: "Se schimba lumea veche cu alta nouă. Nu era simplu. Se cereau jertfe și sacrificii. Se cerea devotament. Activism. Muncă de lămurire. Solidaritatea dintre muncitori și țărani, mai ales. Pe urmă lupta lor comună împotriva clasei exploatare care nu renunța să saboteze, să-și ducă munca ei de lămurire. Noroc că oamenii claselor exploatare nu dormeau și vigilența populară era mai vie ca niciodată. După ce a mai adormit vigilența, am ajuns și eu pe lume. La nașterea mea a fost să fie revoluția ungurească".

În ciuda titlului "astronomic", *Cometa Hale-Bopp* se înscrie într-o linie concretă,

tot mai vizibilă în ultimii ani. Aceasta se axează pe demontarea utopiei comuniste, nu atât prin recursul vindicativ la acuzații și demonstrații de forță, ci prin simpla colectare de istorii private: individuale, anonime la scară "cosmică" dar cu atât mai grăitoare. Deși procedeul pare să fi devenit familiar unui număr de scriitori actuali, despre Daniel Vighi nu se poate spune că "aderă" intenționat la o metodă la modă. El nu face decât să continue seria de scrieri ce i-au devenit reprezentative, folosindu-și experiența pentru a completa panorama conturată treptat. Fixează obiectivul asupra spațiului apropiat - lui și gândurilor sale. Dacă la alți autori traseul personajelor are un aer de generalitate ce permite identificarea (personală sau la nivel de tip uman), indivizii prozelor lui Vighi sunt descendenți direcți ai modelului vestic, presărat cu nostalgii central-europene.

Pe ulițe și prin biserici, prin cartiere mărginașe, parcuri și chiar în cavouri cu lespezi îngălbenite de vreme, români cu obiceiuri trainice se regăsesc fără probleme alături de figuri precum maistorul Marghetics, Weinberger-neni, domnișoara Mihályné Pellegrini, activistul Mircov sau țigani ce urmăresc cu sentimentul rudeniei de sânge filmul *Winnetou*. Bătrânii de prin partea locului îți pot istorisi cu egal aplomb despre vremurile în care luptau în armata lui Franz Josef sau despre cele, ceva mai apropiate, când "la Chicago, unchiul Tonăs a trudit la abatoare, pe vremea Prohibiției". Cu urechea ciulită și creionul pregătit, Daniel Vighi dă impresia că se află în preajma lor tocmai pentru a consemna situații binecunoscute zonei. Una este cea a familiei Teleki de la Căpâlnaș: contesa și fiul ei, loviți de Alzheimer, respectiv alcoolism și cruntă sărăcie după izgonirea din castel și jefuirea de către nou-instaurata putere populară.

Promotor al unui gen aparte ce reunește antropologia orală cu memorialistica, autorul își plasează miniaturile în plină eră a înfloririi muncitorești. Elanul instituțional se concretizează prin activități obștești precum îngrijirea monumentului Armatei, ore de mâini îndemânate sau excursii cu detașamentul. Lucrul la calea ferată, naveta la fabrica *Tricoul Roșu* din Arad, deportarea elementelor dușmănoase sunt tot atâtea realități strecurate din mersul oficial al lucrurilor în viețile oamenilor. Ierbarele, sugativa, halvița, *Cutezători*, gostaturile, monopolul cu dulce – piese ale recuzitei zilnice, borne obiective ale memoriei colective. Subiectivă este doar alegerea tonalității: terapia prin șoc este substituită cu bună știință de efectul de normalitate. "Firescul" înlănțuirii de scene în context subliniază, de fapt, aberantul generalizat. Remarcabilă tristețea mamei care, după

serbările la iarbă verde de 1 Mai, se chinuie să explice fiului "că sărbătoarea cea adevărată nu e asta, ci Paștele. Geaba"!

Noul sistem câștigă treptat teren, se instalează nonșalant, dizlocând valori. Exemplele sunt pe cât de numeroase, pe atât de savuroase prin expresivitatea intrinsecă. Inocente, mințile copiilor și adolescenților sunt captivate de Arkadi Gaidar și *Comandantul cetății de zăpadă* sau de mai simpatica, egal sovietica, familie de șoareci Roademult. În universul celor mari, revolta și compasiunea ating cote ridicate în scena în care fostul moșier Pubi, ajuns la mila sătenilor, moare pe o bancă în gara din Zam. Întregul portret al unei perioade controversate stă sub semnul tragi-comediei, al unui rizibil situat între înduioșător și grotesc.

Poate cel mai important este faptul că Daniel Vighi are o lume proprie, recognoscibilă, cu miereasmă și suflet de Banat. Indiferent de împrejurări, ea își păstrează ritmul intern și filosofia așezată. Ruga și chirvaiul sau "hozăntregării" fac farmecul specific regiunii și prozei unui scriitor ce se ancorează cu mândrie într-o "margine" geografică. Cu manifestările tipice, cu mașinile ce înlocuiesc treptat munca de veacuri a oamenilor, cu noi eroi și cămine culturale, comunismul este episodul nefericit care trebuie depășit. Scriitorul știe să destindă atmosfera apăsătoare cu inserții alerte, comentarii amuzante, incursiuni în atmosfera meciurilor (eterna rivalitate Poli-UTA nu putea lipsi!) sau grădinilor de vară (unde proletarii cu apucături burgheze presară ritualic sare pe buza halbei).

Senzația de diversitate nu rezidă în jonglerii tematice, ci în structurarea fragmentară, a-cronologică a cărții. Vocea narativă străba-

DANIEL VIGHI
Cometa Hale-Bopp. Povestiri în ± 1.330 semne
Editura Polirom. Iași, 2007
(Fiction Ltd.)

te amintirile cu viteza cometei. Pusă în perspectivă, fiecare mini-scenă pare o simplă clipă în rotirea planetei. "Pe de altă parte, viețuitoarele își au propria veșnicie, nu se lasă, merg și ele înainte [...] Toate vietățile azi sînt și ca mîine dispar pentru totdeauna" – iată concluzia sau, cel puțin, fraza de final. Adeseori formulate ca adresări directe, povestirile sunt ilustrate viu ale unui dialog cu trecutul, ale unei căutări serioase și, simultan, ludice. Daniel Vighi nu pretinde că scrie o cronică de epocă sau zonă, nu pictează fresce sociale, nu se lansează în speculații romanești și nici măcar în inițiative nuvelistice. Nu vrea să fie purtător de cuvânt, nici chiar erou al propriilor întâmplări. Nu intenționează o radiografie științifică a trecutului, nici o investigație documentară. Nedorindu-și complet nici unul dintre aceste lucruri, face din fiecare câte puțin. Cu plăcere.

NOU la CURTEA VECHE

...A LA PORA

DORIN MURARIU

Antologia MIRCEA PORA (Editura Paralela 45, 2006) aduce laolaltă cele mai bune pagini ale autorului, scrieri în care instanțele narative sunt mereu jucăușe, pregătite parcă să ia în derădere orice hipertrofie naratologică. Prins între subiectivismul persoanei întâi și răceala celei de-a treia, textul este un organism neliniștit, flămând, mușcând cu voluptate din toate straturile realului. Minunate sunt paginile despre banalul trăind din martirajul mirosurilor de varză, de rufe nădușite ori de varii tocane, impregnate deja în pereții blocurilor. Iar când întregul cartier se molipsește, mirosind a opinci, oroarea e deplină, îngăduind gesturi înflăcărate, dar riscante, precum cele făcute de Valer Tunaru, din *Plicuri.Memorii*: "Cu sângele înfierbântat deschise amândoi ochii și se repezi cu gând de posesiune asupra soției. Scoase chiar și un fel de răcnet când îi desfăcu halatul. Începuse să sărute zona gâtului, când îl luă în primire un iz de supă cu fasole. În fața acestui fenomen neașteptat se mai trezi din beție un pic, dar avansă cu gura înspre săni. De data aceasta fu izbit clar de un miros de gulaș. Revenit la realitate, se gândi că, dacă va continua turneul senzual spre sensibilitățile sirei spinării, va fi doborât de un damf de zacuscă".

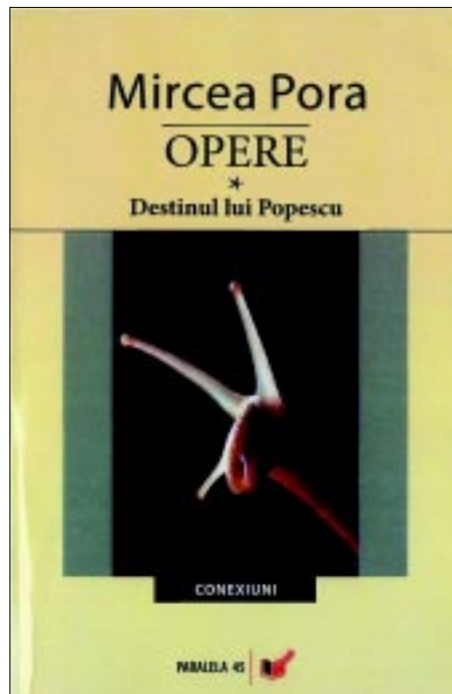
În aceste condiții, proiectata canonadă a bietului aventurier nu se putea stinge decât în exasperarea exclamației: "Dumnezeule, Doamne, de ce nu am în casa asta o pânză de Rembrandt?" În *Strigarea catalogului*, olfactivul este mai îngăduitor, Atlas Abraham mărturisind că e căsătorit cu o femeie ce miroase permanent a gutui, fapt ce permite o altă spectaculoasă conexiune picturală, căci în modestul lor apartament și-a făcut apariția, în carne și oase, însuși Van Gogh. În altă parte, mirosul de vanilie al prăjiturilor protejează încăperile de croncănitul înghețat al ciorilor, în timp ce din frizele decorative ale unei toalete se revarsă "un miros de lavandă, de potolit parfum chinezesc". Grozăvia olfactivă este însă deplină în *Album "Topolovăț"*, preoteasa Tenzi având un miros cutremurător, peste puterile cuiva de a-l descrie și de a-i rezista, căci "ar fi dat peste cap și un cavaler medieval în armuri".

Ne găsim într-o lume a zgomotelor continue și de tot soiul, în care bolboroseala țevilor se combină cu țipetele băților casnice. Asediat de asemenea elemente dătătoare de nevroze, eul caută cu disperare diverse refugii. Astfel, se lățește în pagină nostalgia orașelor mici, de tipul Reghin sau Odorhei, locuri unde Buzatti sau Mozart încă trăiesc firesc. Un alt refugiu ar fi porțile mereu deschise spre fantasticul urban, pasaje îngăduind unui lup să ajungă la etajul șase, în vreme ce un urs se ascunde printre cărbunii din gară. Sunt fante ce înlesnesc trecerea spre alt timp ori spre alte planuri. Glisarea se face pe neșteptate și cu naturalețe, de la un rând la altul, fără preparative sofisticate

și greoaie ale altora, ba chiar s-ar putea spune că trecerea e luată peste picior, demitizată, transformată într-un banal pas făcut peste pârliaz.

Contaminarea cu "celălalt" aer, fantastic sau istoric, are adesea accente burlești, atrăgând disfuncții dintre cele mai surprinzătoare. La întoarcerea dintr-un contemporan drum inițiat, Valer Tunar a simțit, mai întâi, un inconvenient în zona lombară, o iritație transformată (între Karlsruhe și München) într-o mică umflătură care, la Salzburg, a plesnit, îngăduind unui smoc de păr să iasă afară. Până la Curtici, metamorfoza era încheiată, coada fiind definitivă. Temutului Hagi-Burai, spărgătorul bășicilor de porc din ferestre, nu i-a priit o zi de miercuri și, după ce a renunțat la recuzita războinică, a cerut sătenilor terorizați "doar un blid adânc de griș cu lapte", pretenție care l-a propulsat tocmai în postul de rector al "Casei Școalelor". De același aer cu virtuți deosebite au avut parte și locuitorii din medievalul Bruznic, căci numai ei îi trimiteau lui "Timur, prăslea lui Bughilan-Han, un litru de socată și câteva frăguțe pentru creme și gemuri". În chip firesc, la colegiul lor de pielari și potcovari s-a introdus examen de treaptă, în timp ce tinerii bruznicani calificați pentru semifinalele turnirului de la Tournoi vizitau castelele de pe Loire, la inițiativa prințesei Clara de Montmorency.

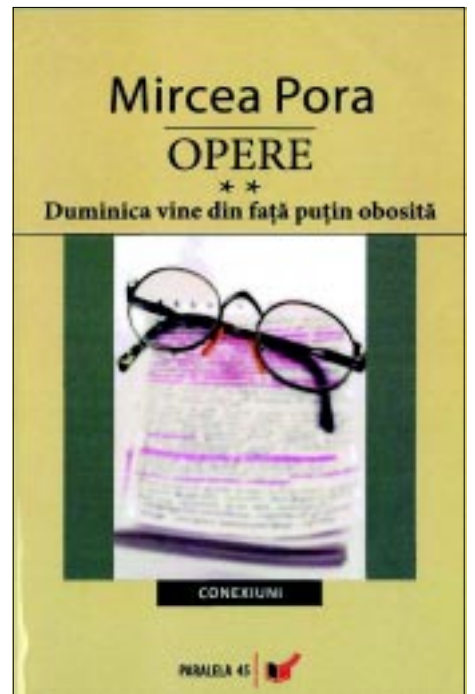
Multe pagini sunt dominate de un umor răscolitor, care îngăduie cititorului un râs din toată inima. Cum altfel s-ar putea reacționa stând alături de negustorul german Hans de Mecklenburg la hanul "Ana lui Mehmet", acolo unde, printre altele, "pentru încă un fening giupâneasa arătat genunchi și fecut figuri cu dosul. După rugăciuni în nachtzimmer cu un fetuș care m-a scăpat de cizme și ștrumpf (...) Visat cum un purike kintat din frunz: «O, du liebe Augustin / Scoală, scoală cal patrin/ și la drum, nu la suspin...». La adio, un fening și atins la giupâneasă țuțul". Baba Sida și Moș Ticu formează un cuplu inedit, atât prin manifestări, cât și prin "apucăturile" culturale. Despre Baba Sida aflăm că, la Philadelphia, "a evoluat electrizant la baterie. Apoi, pentru a aduce sala în stare de delir, din saxofon a scos sunete de cimpanzeu.". Ceva mai târziu s-a orientat spre artele plastice, realizând fascinante eseuri despre pictura modernă, pagini devenite "un model unic, excepțional, de scriitură." Faima-i întrecuse orice măsură, astfel încât chiar și Filarmonica din Londra a hotărât să dea în onoarea ei un concert "având în program Berlioz, Vivaldi, Grieg și, în final, un joc de doi." Moș Ticu nu era nici el mai prejos. Retras în cabinetul său de lucru, dominat de o "imensă bibliotecă circulară", mărturisea că, prin anii '30, statul austriac a vrut să-l rețină în capitala muzicii, oferindu-i o catedră universitară și titlul de "von". Poate că ar fi rămas la Viena, căsătorindu-se cu o soprană

de coloratură, "dar, spre ghinionul ei, tocmai atunci începuseră să apară în marile ziare vieneze articolele politice și de indianistică ale Babei Sida", iar Moș Ticu rămase ca fulgerat. La bătrânețe, amândoi se regăsesc într-un tablou copleșitor: "moș Ticu, însetat de peisaje flamande, de burguri istovite, de rătăcirii cu toiagul în pustiu, răsfoiește Anatomia suferinței. În ipostaza unui *homo faber explodans*, Baba Sida face clătite. Mănuiește cu subtilitate tigaia, și-o trece dintr-o mână în alta, comite piruete, râde fericită în vârtejul poalelor."

O perele prozatorului timișorean pot fi interpretate și ca niște episoade dintr-o cuprinzătoare aventură a scrierii, ce răzbate cu vioiciune dincolo de epiderma textului, totul derulându-se firesc, fără inutile prețiozități tehnice. Scriitorul păstrează nealterată plăcerea spunerii și construiește personajele cu devotament de miniaturist, chiar dacă, uneori, un aer rece trece peste rânduri. Multe din textele autorului au o interfață prietenoasă, accesibilitatea antrenând o sinceritate dezarmantă. Dincolo de această mască, cititorul atent poate zări un întreg eșafodaj al scrierii, soluțiile autorului fiind deosebit de interesante și pentru cei care

TIMIȘOARA
citește
REDESCOPERIREA DIVERSITĂȚII

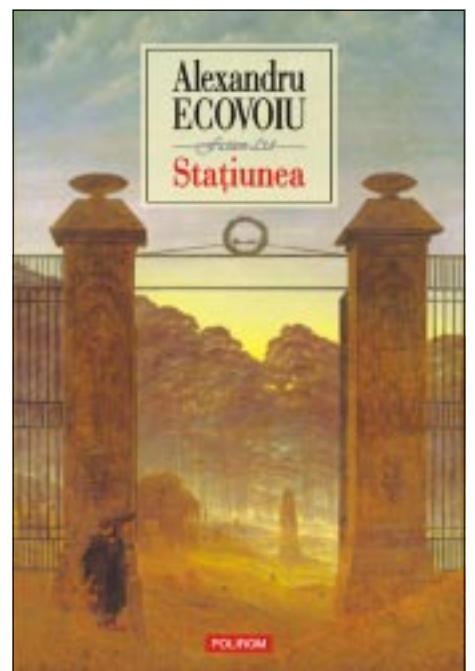
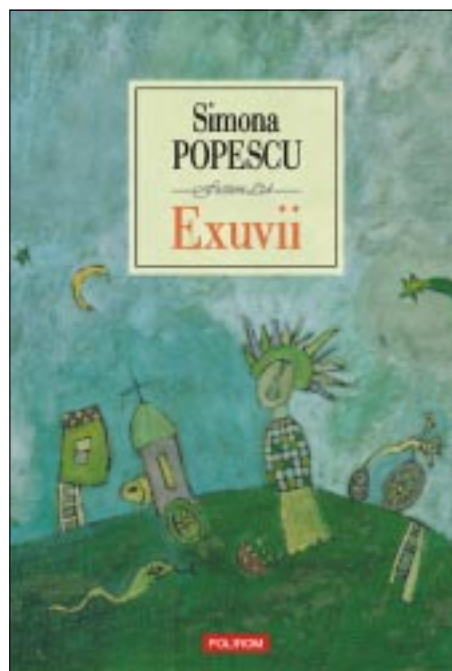

nu fac din lectură doar o bucurie. În unele fragmente se practică un soi de focalizare, generând minuscule nuclee epice, care ținesc esența. Modalitatea cea mai nimerită de redare a acestei tendințe este exprimarea eliptică, așa cum apare în unele pagini narative sau în unele portrete, predilect cele realizate în regim caricatural. Din numai câteva cuvinte, personajul are chip, de fiecare dată tehnica gros-planului funcționând ireproșabil, mai ales în privința distribuției feminine: "Pe fața-i prelungă, obosită în adâncuri, pluteau un soi de umbre, resturi poate ale unei nopți din care nu mai apucase să iasă. Bărba rotundă și albicioasă, ce părea ca a unui fost copil nesănătos, beneficia de protecția unui strat subțire de grăsime. În jurul gâtului, ce lăsa impresia unui butuc umplut pe dinăuntru cu vată, aproape că flutura o eșarfă de mătase(...)."

Lipsită de inhibiții, proza lui Mircea Pora este expresia lucrului bine strunit, încărcat cu o profitabilă tensiune epică. Cititorul, prins între frământările persoanei întâi și zâmbetul adesea ironic al celei de-a treia, se lasă cuprins de plăcerea lecturii.

Mircea Pora, Opere, vol. I – II, Ed. Paralela 45, 2006

la POLIROM

REVERIE (DE LECTURĂ) CU SORIN STOICA (FRAGMENTE DINTR-UN FRAGMENT DE ROMAN) TUDOR CREȚU

LECTURA

Vineri dimineța. Am tras pătura și m-am trântit pe cearșaful alb. Am luat cartea. Sorin Stoica, *O limbă comună*. Am deschis, adică-am tras și apăsat, și marginea interioară a paginii și-a etalat întreaga suprafață. Volumul s-a deschis, dacă se poate spune așa, la maximum. Nu doar fila părea mai albă, ci cartea — o altfel de carte. Nu sunt obișnuit să văd atâta alb în stânga suprafeței tipărite. Parcă textul însuși era mai deschis. În plus, și liner-ul era nou. Subliniam des. Tușul curgea - linii groase, suculente. Cum am întors pagina, am văzut că lichidul negru impregnase și cealaltă față. O teamă instantanee: dacă două linii se suprapun, hârtia se-mbibă, iar eu voi sublinia în continuare și fila se va rupe? Ceva îmi spunea că nu m-aș putea abține și aș sfâșia, pe de-a întregul, hârtia [...].

Destinul clasic: tânărul luminat care dă ore pe bani puțini, pe care prostia îl revoltă și-l și înduioșează. Ultima dată m-am gândit la asta în cadă. (Tot din *O limbă comună* citeam). Cam toți au/am dat "ore"/meditații. Una dintre patimi, dintre probe. Învingi pe măsură ce-nțelegi. Înțelegerea face cu puțință acel zâmbet ironic. Îți asumi detașat statutul, te ridici, ieși la suprafață, de cațeri, în sfârșit, pe cutia de lemn de care trebuia să stai agățat ca să plutești. În derivă.

Confesiunea să devină spovedanie. Și eu am obsesia bolii. O cerșesc, uneori. Ca s-o înving, apoi, în singurătate. Îmi cumpăr un pui de câine - nu medicamente - și mă joc cu el. Un boxeraș. Diminutivul e, aici, esențial. Joaca cu el mă vindecă.

Îmi dau drumul, officiez, devin lacrimogen. Și eu mă-ntreb și, implicit, cer, atrag: mi se-ntâmplă asta, mă-mbolnăvesc, cad: mai pot, oare, să văd proba, să transform boala în experiență? M-am văzut pe nenumărate paturi de spital, cu capul pe perne verzi, albastre, gri, sub tot felul de pături. Eu și mama, singuri în toată clădirea. Duminica la amiază, când mor și doctorii, iar cadavrele asistentelor se desfac pe catafalc. *Catafalc*, cuvântul e, în sine, desfacere, exfoliere, de aia n-am folosit pluralul.

Asta ar fi izbăvirea, înfrângerea unei boli cruciale. Abia apoi, viața cea adevărată, reală.

La zece fix am închis cartea. Am pus de-o cafea. Am băut-o lent, calm. La televizor. O primă oră (lectura), o primă bătălie câștigată. Ziua se prefigura ca un banchet. [...]

Gândesc mai nou în reality-show-uri: Sorin încă trăiește. Suntem colegi de cameră pe durata scrierii cronicii. Odaia e îngustă, pătrată. Când o împingi, ușa lovește direct în patul meu - cel din dreapta. Păturile sunt acoperite de pătrate mari, albastre. Fundalul e aspru, maro. Ferestrele și gețile sunt în permanență deschise. Masa e acoperită cu ziare. În chip aproape miraculos, cu *Scân-teia*. Mâncăm din aceeași bucată de pâine. Fiecare pe patul lui și ne-o pasăm ca pe o minge, ne jucăm ca doi mititei, doi frați.

Lectura, înfrățirea.

Încă nu e bolnav. Dar părul îi albește ușor. E plinut, cap mare. Semn de fragilitate.

Mă citește, și el, în cadă. Cu banderola pe urechi. Scriu. Foile *Scân-teii* se umplu de firmituri. Lampa cu spirt arde. Oglinda fură sufletul flamei.

Îl vizitez, apoi, la spital. Fac ce fac și procur exemplare de *Scân-teia*, în foile lor învelesc tot ce-i duc. Un soi de glumă între confracți. Și plasele sunt comuniste. De plastic gros, din bucăți care se-asamblează după schemă. Așa urc treptele. Cu bască pe cap. Din pragul salonului salut ca la școală, ca Ceaușescu de pe scara avionului. Totul se filmează.

Avem, bineînțeles, și o conversație de adio. Obsesia răbufnește din nou.

În fața ferestrei de la etajul doi. Ne-am surprins reciproc scrutând culoarea de dincolo de stratul învechit de vopsea, lemnul gol.

- Bă, io nu umblu cu texte de astea, cu îmbărbătări. Aș fi penibil, îți dai seama... Pot doar să-ți spun ce cred. Nu se termină aici. Îs tot mai convinși. Ceva-ceva există.

Sorin face un pas și urcă pe pervaz.

Surăd, umerii îmi tresar.

- Poate că, până la urmă...

Curtea se umple de apă. Barca ajunse în dreptul ferestrei.

Am împins-o c-o mână. Ușor.

(...)

Câteva zile n-am mai citit. Am reluat cartea într-o noapte. Cu același liner negru în mână. Când citești până târziu, lumina becului e mai frumoasă, uneori, decât a lunii. Aș zice chiar mai selenară. E descriptibilă, doar, prin teorii fantasmagorice, asemănătoare celor din antichitate, din "ev-mediul odăii". Lumina e alcătuită, așadar, din unități infime, aurii și ireductibile. (Cu totul altele decât fotonii.) Cea mai fină pulbere, cea mai imponderabilă, se răsfiră în încăpere, luminează. Uneori, foarte târziu, când ochii se-ncețoșează și un balsam aidoma untului se așterne peste simțuri, le poți vedea. Călea lactee îți trece prin cameră.

Lectura, viața tre' să fie experiment, fiasta. Ok, citești o carte și? O întrebare la fel de gravă ca: ok, ai o viață și? Parcurgi, întorci pagina. Și gata. Coperta foșni și, în aceeași clipită, cartonul mi se-nmoaie, brusc, în mână. M-am uitat, instinctiv, să văd "paguba": un fel de rid străbătea jumătatea superioară, neagră. Se pierdea, apoi, în fundalul oranj al picturii de dedesubt. [...]

Noaptea căpăta sens. Ieșea din orbită. Am scris mai de mult într-un carnet, am stat așa și m-am gândit la mai multe modele de cronici. Mă uitam la coperta albastră, cu nervuri albe a notesului și ideile curgeau. Îmi treceam, ca de obicei, degetele peste frunte. Degetul mare era fixat pe tâmpla dreaptă, celelalte patru fricționau pielea, osul. Mișcări tot mai scurte. Un coș începu să usture. M-am oprit. Dar și usturimea avea ceva plăcut în ea - o fierbințeală aparte. Așa și acum, tot la asta mă gândeam: cronici ca un colaj de însemnări pe file de carte, o cronică-expoziție cu file adnotate, scanate, mărite. O filă cât un perete. O carte trecută pe la mai mulți critici și paginile cu multiple însemnări. Multiplu de text așa s-ar fi numit expoziția.

Târziul - pagina se dilată și se-ntâmplă ceva și cu liner-ul: atât de negru, de lucios

- se metamorfozează: baghetă a unei zâne pe nume Sonia. Literale albe de pe el nu mai sunt litere, ci mult mai mult: curbe, linii, împletituri ezoterice. Am mai scris: secunda e monedă de aluminiu lătită pe nicovală, pe buturugă sau piatră. Și de la punct încolo, simplu cerculeț, inel. Contur gol. Adică pur. Timpul moare și el. Se stinge. Timpul — un copil.

CRONICA

Pe lângă carte, în librărie, am trecut, de câteva ori, indiferent. Nu mă gândeam că o s-o descopăr prin prisma cronicilor, îmi vine să zic, funerare. Curiozitatea m-a făcut să testez reacția unei clase de liceu în raport cu "o samă" de pasaje. Într-o luni dimineța, pe la zece, am scos cartea și am citit: "Fi-miu, la fel, deștept foc. Hai să vă zic. Se duce la tac-su mare, bă, am auzit că ai luat pensia. Nu sari c-o înghețată, ceva? (...)" Au început să râdă. Mai mulți decât m-aș fi așteptat. "Îi ca o comedie, domn profesor". Le plăcea. Și cred că argumentul forte era vorbirea personajului, naturaleta ei. Citești și chiar *vezi* (nu doar auzi) un șmecheraș, un trepăduș de copil dând târcoale de prădător sprintar bunicului pensionar.

Oralitatea a devenit un fel de valoare de brand a lui Sorin Stoica. Protagonistii trăiesc și mor, spre a spune astfel, *pe limba lor*. Unul dintre cele mai uzate clișee — *vocea personajului, vocea naratorului*. Ei bine, la Sorin Stoica, naratorul nu vorbește în locul personajului. Personajele au vocea lor și *la propriu, și la figurat*. Cu alte cuvinte — *egzistă*.

Sunt momente în care autorul devine un rezonator al lumii, în care nu face altceva decât *să asculte*. E una dintre ipostazele definitorii, creionate de câte o "introducere" fulgurantă la dialoguri. Această "introducere" are ceva din intensitatea unei cufundări în meditație, a abolirii ego-ului (auctorial). Pagina/timona e cedată personajelor: "Ei jucau șeptic, io stăteam cu ochii închiși și simțeam prin pleoapă lumina gâlbejită de

neon. De neon gâlbejit, bâzâit de un fânțar care gravita bezmetic în jurul lui. Din când în când îl auzeam pe Marian". Sau "Nae închide ochii și i se pare că a ieșit din vagon, s-a evaporat". Evaporare și abandonare — ambele necesare pentru ca autorele să nu bruieze vorbirea personajului, să n-o artificializeze. Până la urmă, un "erou" care nu vorbește pe limba lui, nu are nimic de spus...

O pluralitate definitorie a registrelor, ceea ce a generat primele mele rezerve față de carte. O proză cu deschidere — s-ar putea zice "derapaje" — înspre publicistică, diaristică, "studiu caracterial". Pentru că Sorin Stoica e și un prozator-martor: înregistrează fizionomii, tipologii, ticuri. Le analizează, le scrie. Maniera e dezinvoltă, "lejeră" — aceea lejeritate sănătoasă, sinonimă cu firescul. Textul se desface. Observația e punct de pornire, nu doar notație. E centru al unei bule auctoriale, al glosării adesea ironice. Parantezele autentice rotunjesc textul, devin breșe binefăcătoare.

Continuare în pagina 31

CENTRE CULTUREL FRANAIS TISSOT MISOARA	Centrul Cultural Francez Timișoara
	Bv. C. D. Loga nr. 46
	300020 Timișoara
	Tel. 0256 - 490 544
	Fax. 0256 - 490 543
	ccf@ccftimisora.ro

Vineri, 20 aprilie, ora 18.30, la Azilul de noapte "Pater Jordan" de pe strada Brâncoveanu nr. 50, a avut loc vernisajul expoziției de fotografie și text realizat de fotografii Emmanuel Sapet (Franța) și rezidenții azilului. A prezentat: Emmanuel Sapet și directorul azilului, Marius Burtea. Emmanuel Sapet se confesează: "În timpul unei călătorii recente la Timișoara în luna decembrie 2006, am dorit să reîntâlnesc persoane pe care le-am fotografiat cu ocazia unei expoziții anterioare, în noiembrie 2004 și iunie 2005 la "Casa de clovni" din parcul Rozelor. Cercetările mele mi-au permis să regăsesc cel puțin trei dintre aceste persoane și toate trei găzduite la Azilul de noapte "Pater JORDAN". Le-am realizat din nou portretul dar am continuat să fotografiez și o parte din rezidenții azilului. Aceștia mi-au rezervat o primire foarte călduroasă, încântați fiind de faptul că eu nu lucrăm pentru un organ de presă și că scopul meu nu era de a oferi o viziune stigmatizată a lor. De prea multe ori imaginea lor a fost utilizată pentru a ilustra "teme de societate": mizeria, sărăcia, alcoolismul... Rămânea deci teama că vorbim încă o dată în locul lor. Apoi a venit ideea de a da cuvântul persoanelor, de unde punerea în practică a unui atelier de exprimare verbală cu scopul de a crea persoanelor fotografiate legenda propriei lor imagini. Orientarea ședințelor a avut o dublă natură, reieșind în același timp din autobiografie (Cine sunt eu? Ce pot spune despre mine? Cum să exprim un cuvânt care mă privește?), și din reflecția asupra reprezentării (Cum mă vad eu în fotografie? Ce înseamnă un portret bun? Care ar fi portretul meu ideal? Ce înseamnă pentru mine faptul de a fi fotografiat?). Expoziția s-a dorit a fi și un pretext de a facilita întâlniri și, poate, de a permite schimburi între lumi care se ignoră. Alegerea unei expoziții in-situ în prezența persoanelor fotografiate se înscrie în acest context și dezamorsează riscurile voyeurismului."

DÉJA VÉCU

ALEXANDRU BUDAC

Rețeta a devenit clasică: se aleg câteva frânturi de viață trăită în socialism – nu orice frânturi, ci doar acelea care se pretează la stilizare, care au toate șansele să devină mostre ; se adaugă, după caz, ingrediente ca melancolia, regretul după tinerețea trecută, privirea amuzată spre stupiditatea sistemului sau, dimpotrivă, gândul vindicativ ori justițiar; totul se condimentează cu un amestec de memorie comună, adică cu imagini, clișee, etichete, cuvinte, situații, personaje pe care este imposibil să nu ți le amintești dacă ai apucat să prinzi perioada cu pricina și despre care e imposibil să nu fi auzit de la alții, dacă te-ai născut mai târziu: cozi la alimente, securiști cu urechile ciulite, jargonul ceaușist, fuga ilegală peste graniță, anticoncepționalele aduse de la sârbi, circulația autovehiculelor duminica, în funcție de numărul de înmatriculare, sticla de Brifcor, Radio Europa Liberă, stingerea datoriei externe, fotografia lui Ceaușescu "într-o ureche", declararea la Militie a mașinilor de scris, carnetul de partid, pantofii Guban, C.A.P.-urile, rațiile la alimente, Dacia și Trabantul, raritatea fructelor exotice, pachetele din străinătate desfăcute și inspectate la oficiile poștale, programul TV de două ore, repartiția slujbelor, aprozarele, cravata de pionier, Praga '68, Casa Poporului, Jilava, lozincile, decembrie '89 și așa mai departe.

În acest fel a luat naștere și la noi un soi nou de literatură socială, atinsă de sindromul *Good Bye Lenin !* – a fost nasol, da' și pitoresc în același timp – care are câteva din trăsăturile *realismului isteric*, definit în urmă cu câțiva ani de către criticul britanic James Wood. Prin "realism isteric" (*hysterical realism*) sau "maximalism", Wood înțelege un tip de proză ambițioasă care încearcă să acopere o lipsă printr-un exces de narațiune. Lipsa este personajul literar, componenta umană. După cum spune criticul de la *The New Republic*, acest fel de proză ne dă senzația că autorul știe o mulțime de lucruri, întrucât suntem, practic, inundați cu informații, însă nu pare să cunoască o singură persoană.

N-aș zice că *Sînt o babă comunistă !* este un roman ambițios, dar n-am să ezit nici un moment în a-l numi un *raport*. Încă din titlu, Dan Lungu își dezvăluie intențiile, acțiunea romanului său centrându-se vizibil pe o anumită perioadă din istoria recentă a României și pe un anumit tip de mentalitate nostalgică, deloc neglijabilă astăzi, la aproape două decenii după căderea regimului comunist. Dan Lungu este un foarte bun observator al detaliilor, însă textul său nu ridică nici o dificultate de interpretare tocmai pentru că autorul se asigură în permanență că mostrele de viață pe care le surprinde se înscriu pe coordonatele cunoscute de toată lumea. Limpede, aproape științific, s-ar putea spune. Cele 238 de pagini ale romanului descriu aproape liniar – "aproape", pentru că din câteva *flash-back*-uri plasate strate-

gic și din mici ajustări ale cronologiei evenimentelor nu se rupe un fir narativ – existența unei familii simple, surprinse în plină perioadă de tranziție. Mama și tatăl, țărani strămutați la oraș înainte de 1989 încearcă anevoie să se adapteze schimbărilor sociale, trecerii timpului și mentalității tinerilor. De altfel, cei doi își petrec toată vremea comparând trecutul cu prezentul. Dilemele morale se reduc la opțiunea făcută în fața buletinului de vot: să votăm cu liberalii sau tot cu comuniștii ? Până la urmă a fost mai bine sau mai rău ? Fiica, sătulă de sărăcie, a emigrat în Canada și s-a măritat cu Alain. Părinților le este dor, dar găsesc totuși alinare în acceptarea faptului că ei îi este mai bine acolo, chiar dacă în Canada cașul nu este la fel de gustos ca în România. Întâlnirea dintre socri și ginere e un bun prilej de a pune față în față Estul și Vestul.

"Atunci am văzut pentru prima dată că nu prea ai ce să vorbești cu un străin. El le știe pe ale lui, noi pe ale noastre. Pe el nu-l interesează pensiile noastre de mizerie, iar noi habar n-avem cum e treaba pe la ei. Ce să spun, a fost destul de greu. Alain a spus că în România mai sunt multe de făcut, dar că e o țară frumoasă. Asta știam și noi. A întrebat cum a fost comunismul. Când i-am spus că eu o duc mai rău acuma ca înainte de revoluție, a făcut ochii mari și a întrebat "De ce ?"...Ar fi trebuit să vorbesc până dimineată ca să-l fac să înțeleagă. Ar fi trebuit să-i povestesc toată viața mea. Apoi a spus că el se bucură că a căzut Ceaușescu, că altfel n-ar fi cunoscut-o pe Alice. Și a răs. Aici avea dreptate. [...]"

Apoi au plecat în Canada. Dacă stau bine și mă gândesc, Alain n-a cerut nici până acum mâna fetei. De parcă au venit doar așa, să se plimbe. Sau poate că altele sunt obiceiurile pe la ei. Dar aici vinovată este Alice. Ea trebuia să-i explice că la ei e ca la ei, iar la noi e ca la noi. Apoi au făcut nuntă. Au vrut să ne plătească biletele de avion să venim și noi, dar mie mi-e rău și când merg cu bicicleta, darămite să zbor. [...]"

Curat babă comunistă, îți vine să exclami.

Există pagini izbutite în cartea lui Dan Lungu și câteva momente pline de haz, dar e prea puțin pentru a se încheга într-un roman. Textul e plin de situații. Lipsesc însă personajele. Tabloul ne oferă o Românie socialistă nelocuită, surprinsă la microscop. Cele câteva ființe care mișcă pe acolo sunt asemenea dragonului ce-și mușcă coada într-o celebră gravură a lui Escher. Făptura din imaginea cu două fante încearcă să fie tridimensională, dar e osândită să rămână plată. Personajele din *Sînt o babă comunistă !* se străduiesc să dobândească o voce, dar rămân niște nume pe hârtie. Nu-ți comunică decât ceea ce vrea autorul care le ține din scurt. E drept că ele sunt purtătoarele unor concepții și atitudini de care ne ciocnim de când plecăm dimineța la serviciu și până ne instalăm seara în fața televizorului, însă

tocmai de aceea riscă să se piardă într-un zgomot de fond. Dan Lungu însuși pare să fie conștient de acest lucru atunci când lasă zarva din stradă să pătrundă prin geamul deschis din camera unde se odihnește bătrâna nostalgică.

"La o bucată din noapte, m-am trezit năucă. Am închis televizorul, am băut apă și m-am mutat în dormitor. Nu m-am mai dezbrăcat.

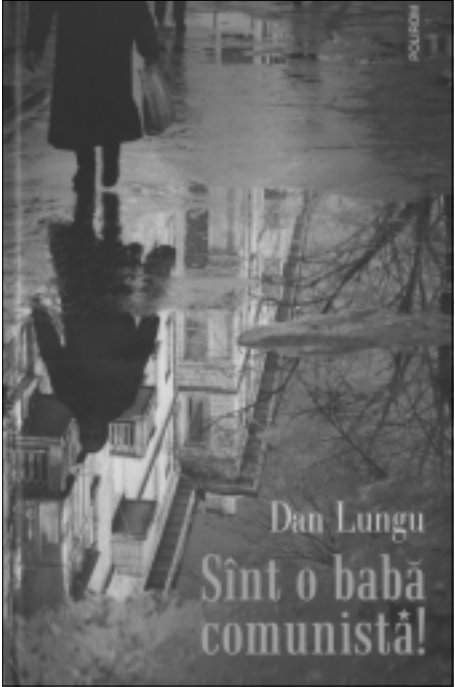
A doua zi dimineăta, luni, m-am trezit anormal de târziu. Când am deschis ochii, un copil striga afară:

- Hai, băi, nu fi comunist, dă și mie o tură bicicleta !

Am zâmbit strâmb."

Și eu la fel.

Dan Lungu, *Sunt o babă comunistă*, Editura Polirom, Iași, 2007

TIMIȘOARA CITEȘTE

În cadrul campaniei de lectură *Timișoara citește. Redescoperirea diversității*, inițiat de revista *Orizont* cu sprijinul Uniunii Scriitorilor din România, în luna aprilie au avut loc următoarele evenimente.

- Colegiul Bănățean* din Timișoara a fost gazda unei întâlniri dintre un mare număr de elevi și prozatorul Daniel Vighi, care și-a lansat în 3 aprilie volumul recent apărut la Editura Polirom, *Cometa Hale-Bopp*. Lectura câtorva secvențe, comentariile celor doi critici care l-au secondat pe autor, Adriana Babeți și Gabriela Glăvan, dialogul extrem de viu cu publicul, precum și proiecția filmului de scurt metraj *Pubi și Fiametta* inclus în volum sub forma unui CD au făcut ca întâlnirea cu tinerii cititori să fie un succes. La reușita manifestării a contribuit spiritul viu, inteligent, al profesoarei Monica Sorana Bireescu, ea însăși autor de talent și absolventă a Literelor timișorene.

- Un festival-mamut, *StudentFest*, desfășurat la Timișoara între 17-23 aprilie, a solicitat parteneriatul echipei organizatoare a campaniei de lectură *Timișoara citește!* Membrii săi s-au implicat direct în programul secțiunii de literatură, participând la mai multe lecturi publice și dezbateri: Robert Șerban a citit poezie în tandem cu Claudiu Komartin într-una din curțile interioare ale Universității de Vest (în 20 aprilie); Adriana Babeți a intrat în dialog cu numeroșii tineri care au participat la dezbaterea *Literatura de plastic*, al cărei invitat a fost prozatorul Cezar-Paul Bădescu

(pe terasa librăriei *Joc secund*, în 21 aprilie); Radu Pavel Gheo li s-a alăturat acestora, dar și echipei literat-cinefile alcătuită din Alex-Leo Șerban și Alexandru Budac, care au discutat despre film și despre relația acestuia cu literatura (tot la *Joc secund*, tot în 21 aprilie, dar cu două ore mai târziu). Important de reținut, *StudentFest* este cel mai mare festival studentesc de artă din Europa. Îi felicităm și pe această cale pe organizatori, membri ai OSUT, organizația studenților de la Universitatea de Vest, pentru ediția din acest an, un impresionant maraton artistic desfășurat în cadrul a nouă secțiuni, sub genericul *Sintetic*.

- Miercuri, 25 aprilie, Filip și Matei Florian s-au întâlnit cu studenții și profesorii de la Litere, în cadrul unui curs alternativ de literatură română contemporană. La dialog au participat Daniel Vighi, Adriana Babeți, Cristina Chevereșan, Radu Pavel Gheo, Alina Radu, Robert Șerban, Simona Constantinovici. Iar joi, 26 aprilie, cei doi scriitori au propus o seară de lectură la *Joc secund*, acompaniați de discursul critic al lui Marius Chivu. Toți cei trei tineri autori au participat la manifestări literare de impact, în spații mai puțin convenționale, în organizarea lui Cătălin Lazurca și Ciprian Vâlcăn și au fost invitați în cadrul emisiunii culturale de mare impact, *A cincea roată* a lui Robert Șerban, de la televiziunea Analog.

- Sâmbătă, 28 aprilie, criticul și istoricul literar Dan C. Mihăilescu aduce cartea pentru publicul timișorean la librăria Humanitas.

CONCURSUL DE PROZĂ SCURTĂ "FLORIN BĂNESCU"

Revista "Orizont" anunță *Concursul de proză scurtă "Florin Bănescu"*, destinat tinerilor de până în 25 de ani, debutati sau nu.

Textele de până în 10.000 de semne vor fi trimise pe adresa redacției (Timișoara, P-ța Sf. Gheorghe nr. 3) până în data de 1 iunie a.c.

Un juriu alcătuit din specialiști va acorda următoarele premii:

Premiul I -----350 EURO

Premiul II.....200 EURO

Premiul III.....150 EURO

SUB SEMNUL EMPATIEI

RADU CIOBANU

C. Noica zicea undeva că a scrie cărți înseamnă a comunica cu departele tău. Așa e: comunică cu departele, dar numai în cazuri rarissime ajungi să-l și cunoști. În schimb, îi deschizi o mulțime de căi de acces prin care Departele te poate cunoaște pe tine, Scriitorul, îi induci stări afective, de empatie sau, Doamne ferește, de antipatie. Într-o stare de emoționată empatie mă transpun astfel de fiecare dată scrierile Ioanei Pârvulescu. Am întâlnit-o întâi prin articolele din "România literară" pe care, cu teama de a nu mâhni pe cineva, mărturisesc că le citesc primele. O fac cu senzația stranie că am fost cândva colegi, că ne-am format la aceeași "școală", *id est* aceeași lume. E curios, întrucât nu numai că n-am stat nicicând față către față, ci mai ales fiindcă între noi stau, bănuiesc, niște ani buni, de nu cumva decenii, eu fiind, evident, seniorul. Cu atât mai mult mă bucur, așadar, când mă regăsesc în ideile, gesturile, zicerile, predilecțiile, idiosincrasii și fandacsiile unei persoane tinere, înzestrată cu doxă, spirit și bun gust, de la amorul pentru bufnițe și dorul de Winnetou și Old Shatterhand până la experiențele aiuritoare cu nepieritorul instalator român sau alergia la tutuiala întempestivă, de la credința în cerbi providențiali până la nostalgia desuetului "cuvânt de onoare". Și câte altele... Cum să nu particip atunci și să nu vibrez empatic la lectura unei cărți ca *În intimitatea secolului 19*, când numitul secol e și pentru mine marele dor în care mi-ar fi plăcut să fiu și-n care aș fi vrut să mor?!

Ioana Pârvulescu mărturisește încă de la început că a fost tentată într-o primă fază să scrie romanul unui personaj care, pornind din veacul nostru, se întoarce în timp. A ieșit până la urmă un eseu absolut captivant, aflat între roman și documentar, a cărui putere de seducție rezidă, pe de o parte, în farmecul intrinsec al epocii – augmentat acum și de perspectiva ușor idealizantă –, pe de altă parte în participarea afectivă, amestec de tandrețe și umor, conținut în suflul cu care autoarea reînvie o lume. În procesul de gestație, neîndoiește lung și laborios, ea însăși devine personajul care se întoarce în intimitatea secolului 19. Personajele cărora le redă cu o extraordinară pregnanță viața și identitatea, faptele, gesturile, replicile memorabile, chiar când apar doar episodice, bucuriile și dramele, euforiile și spaimile, "aerul" epocii, de la culori și miresme până la mentalități, toate astea, puse în operă cu o fluentă care suplinește absența unei trame epice *stricto sensu*, conferă cărții aparența romanescă, în timp ce absența totală a ficțiunii, întemeierea fiecărei propoziții pe autenticitatea și exactitatea unor texte originale îi asigură veridicitate documentară. În fine, liantul este vocea autoarei, perceptibilă pretutindeni, cu aportul reflexivității, persuasivă, deși niciodată altfel decât discretă. Ea se raportează aproape întotdeauna la prezentul nostru, iar comparația care se impune e ireprimabilă și de fiecare dată în favoarea aceluia veac: noi bătrâni, obosiți, cinici și blazați, cu reperiile axiologice pervertite, corupte sau pierdute – ei raționaliști, jurând pe știință și progres, știind să-și trăiască bucuriile plenar și decent, optimiști, de un "patriotism ingenu", constructivi, neobosiți în aspirația lor de a făptui "lucruri frumoase și de durată".

Luând oarecare distanță și privind-o în ansamblu – cum am contempla într-o noapte de vară luna plină, a cărei importanță în mentalul vremii este relevantă, de altfel, într-un subcapitol aparte – *În intimitatea secolului 19* apare ca o carte atipică în toate cele, începând chiar cu... începutul, veritabil debut în trombă, de o fermecătoare și maximă expresivitate, care captează ireversibil interesul celui ce o deschide: "Secolul 19 este

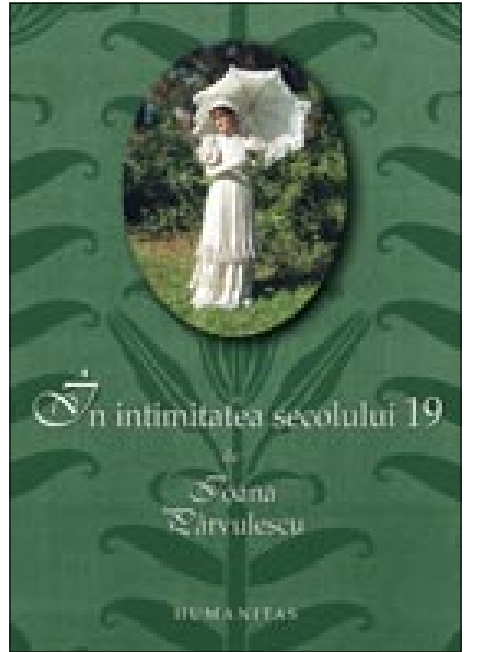
o altă planetă. Îți trebuie un anume spirit de aventură ca să te întorci acolo, asumându-ți riscul de a trăi, zi de zi, exact ca oamenii vremii, de a te obișnui cu felul lor energic de a fi, cu regulile lor de conversație, cu numeroasele lor obiecte de îmbrăcăminte obligatoriu de purtat în același timp pe unul și același trup, cu caii și cu servitorii lor, cu inima lor moale și cu tăria lor de caracter, cu oala lor de noapte și cu balurile lor, cu teribilele lor pistoale și cu neajutorarea îngrozitoare în fața bolii, cu miasmele, cu parfumurile și cu sărurile lor, cu puricii și ploșnițele dezgustătoare din hanurile lor, cu privatele din curte, cu scrisorile lor enorme și cu felul atât de direct în care îți se adresează chiar ție, *cititorule*, în romanele lor. Dar riscul cel mare este să te deprinzi cu încrederea lor absolută într-un viitor care ție, celui venit de acolo, din viitorul în care credeau ei atât de frumos, îți strânge inima. Dacă ajungi să crezi și tu în el, reîntoarcerea acasă ar putea fi plină de dezamăgiri și regrete."

Am reprodus în întregime acest prim alineat pentru că în el e prefigurată întreaga carte. Aproape fiecare din treptele caleidoscopice enumerări se regăsește dezvoltată într-un fel sau altul în vreunul din cele 19 capitole. Și fiindcă am amintit de capitole, trebuie să și adaug de îndată constatarea că însăși structura cărții e gândită din unghiul unei concepții insolite. Odată cu acest detaliu, trebuie remarcat și caracterul ei cinematografic, înțelegând prin asta importanța, frecvența, pregnanța vizualității în evocare, calități ce trădează virtualitățile unei prozatoare de anvergură. Totul începe cu o "intrare în scenă" și se încheie cu o "ieșire din scenă". Între aceste două repere: insolitul capitolelor de care aminteam, ale căror titluri și "montaj" sunt capabile prin ele însele să provoace apetitul unei neîntârziate lecturi. Pe parcursul căreia, apoi, apare surpriza diversității modalităților de resuscitare a unui trecut aparent încetșat și amorf: episodul narativ, epic, cum ar fi intrarea principelui, pe atunci, Carol în țară, sfârșitul Anei Davila etc., medalioane-portret, micile florilegii de ziceri antologice ale personajelor, convocarea unor personaje-martor care însoțesc autoarea în incursiunea sa: artileristul suedez Roos, zis "tunarul", sau tipurile exponențiale: revoluționarul C. A. Rosetti, muncitorul sărac, tipograful Ispirescu, boiernașul Alecsandri, burghezul Maiorescu ș.a., citate din corespondența, jurnalele și presa vremii sau pasajele reflexive, un fel de miniesuri surprinzătoare iarăși prin unghiul de abordare a "temei". Așa, bunăoară, ca să ne limităm doar la un exemplu dintre multele posibile, sunt reflecțiile asupra intimității, fiind vorba de un secol pasibil a fi definit și ca unul al intimității și discreției. Interesantă e aici distincția pe care Ioana Pârvulescu o face între intimitate și intimități, cu trimitere, discretă ca de fiecare dată, la prezentul nostru: "Degustătorul de intimitate are pluri anume, numai ale lui, o porțiune la limita dintre vis și realitate pe care prezența a doua nu are voie s-o încalce, ci numai să o presimtă. De altfel *intimitățile*, adică dezvăluirile brutale, agrează intimul, distrug intimitatea, care e doar sugestie și delicatețe. Confortul, în schimb, și seninătatea sau, deopotrivă, o vagă melancolie o favorizează." Adevăruri care, pentru "degustătorii" de azi ai exhibării celor mai profunde intimități, au devenit, vai, derizorii.

Dar, cum spuneam, asemenea trimiteri la prezentul nostru, inductoare de comparație și reflecție, sunt frecvente și atestă imposibilitatea oricărui explorator al trecutului de a se detașa total de contingentul său. Chiar

tulburătoarea reflecție finală a cărții e de acest fel: "N-am putut afla totuși dacă oamenii acestui secol au greșit fatal crezând în viitor sau dacă noi, cei din viitor, am greșit fatal - dar cum și de ce și în ce punct – ratând șansa pe care ei ne-o oferiseră. Dar poate că undeva, în lucrurile mărunte și trecătoare din secolul 19 se află încă o bucată de viitor nestricată și pe care, cândva, vom reuși s-o regăsim." Sigur, Ioana Pârvulescu a explorat cu predilecție segmentul de bellissimă epocă a României Întâiului Rege. Ușoara aură idealizantă e astfel nu numai explicabilă, ci și reconfortantă pentru noi, cei cufundați azi în *cloaca maxima* a unui politicianism arivist și ignar. Totuși nu putem ignora că secolul 19 n-a fost doar secolul romantic, pudic, al progresului, al exploratorilor, al încrederii, al tuberculozei, al optimismului, al națiunilor etc., etc., ci și, din păcate, al ideologiilor nefaste. Iar dacă noi am ratat multiplele șanse pe care ni le-au oferit oamenii săi, n-am ratat nicicum șansa sinistră de a experimenta acele ideologii.

De altfel, Ioana Pârvulescu e conștientă de acest adevăr de vreme ce încheie capitolul despre copiii secolului 19 cu această constatare de pe urma căreia rămâne o inefabilă trenă de tristețe: "Copiii născuți în România spre sfârșitul secolului 19, micii burghezi ai Bucureștiului, prind cele mai abrupte schimbări istorice: copilăria răsfățată în *belle époque*, tinerețea în Marele Război, cel care răstoarnă temeliile lumii, maturitatea în precipitarea vitală din interbelic și, dacă au

IOANA PÂRVULESCU
În intimitatea secolului 19
București, Humanitas, 2005, 349 p.

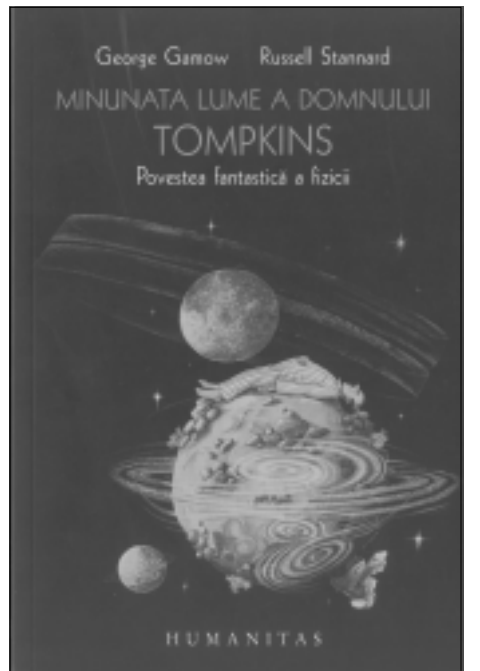
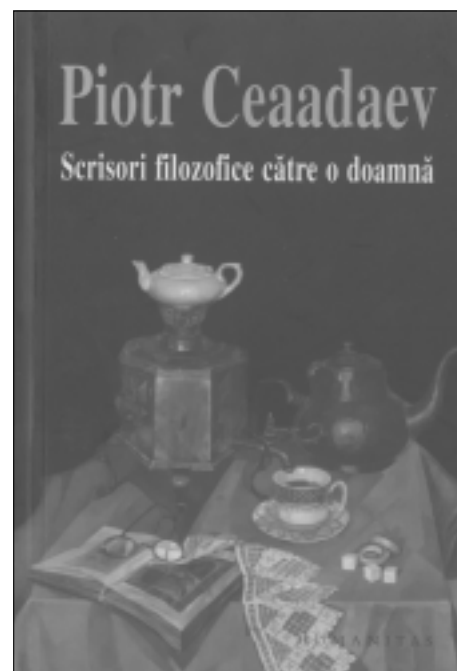
ghinion, bătrânețea în stalinism."

În intimitatea secolului 19 este o carte memorabilă, scrisă cu dragoste și voluptate. Inteligența Ioanei Pârvulescu rezidă în a nu fi greșit "codul de lectură" citind "personajele de atunci în cheia de acum." Atul ei, cuceritor, stă în simțul umorului, perceptibil și delectabil de-a lungul întregului eseu. Iar forța ei se află în capacitatea integratoare față cu un material documentar enorm, la a cărui fie și sumară inventariere *să sparie gândul*. "Îmi place să sper – spune d-sa – că tot acest efort de combinare, verificare și scotocire rămâne invizibil." O asigură că rămâne.

GOMBROWICZ, LA TIMIȘOARA

O dublă lansare de carte a avut loc la librăria Cărturești, din inițiativa Institutului Polonez din București. Au fost prezentate publicului două apariții recente datorate Editurii Paralela 45: romanul *Posedații*, de Witold Gombrowicz, în traducerea lui Constantin Geambașu, și *Lamentațiile* lui Jan Kochanowski, transpuse în românește de Constantin Geambașu și Passionaria Stoicescu. Apărute cu sprijinul Institutului Polonez, cele două volume oferă publicului din România două ipostaze mai puțin cunoscute la noi ale literaturii poloneze: un Gombrowicz atipic, cu un roman publicat inițial în foileton, sub pseudonim, în preajma celui de-al Doilea Război Mondial și apărut în volum, în varianta integrală, abia în 1990, la care se adaugă cele 19 lamentații ale marelui poet renascentist. Despre importanța traducerii celor două volume și a turneului lor de promovare a vorbit directorul Institutului, dl. Iaroslav Godun. Adriana Babeți și Cornel Ungureanu au integrat textele în ansamblul operei celor doi autori și au analizat – într-o perspectivă comparată – semnificația a două mari curente și stiluri literare (modernismul, respectiv Renașterea) în spațiul culturii polone, respective române.

NOU la HUMANITAS

PAGINI DE ÎNȚELEPCIUNE

ALEXANDRU RUJA

Pagini de memorial este un volum care îmbogățește ipostaza de scriitor a cărturarului Ștefan Munteanu, pe care am mai evidențiat-o și despre care am mai scris. Inevitabil, deci, unele aprecieri se vor repeta pentru că elemente ce fac parte din matricea creatoare a scriitorului vor fi întâlnite și în acest volum, prin texte noi sau prin texte reluate. *Pagini de memorial* are trei secțiuni – *Copii după natură*, *Note anacronice*, *Incursiuni în vremuri vechi și revenirea acasă* – fiecare cu un anumit specific, ce evidențiază nu doar etape din timpul vieții și creației, ci și atitudini, uneori existențiale, cel mai adesea culturale, față de evenimente, oameni, fapte de cultură, fenomene de limbă, gesturi, stări și întâmplări cu rezonanțe semnificative în plan existențial, moral sau cultural. Dincolo de fapte și întâmplări deslușești meditația mai adâncă asupra semnificației acestora, într-un itinerar ce se fixează pe filozofia existenței asociat cu o evidentă linie ce devoalează nu rareori învățătura esențială, întărită de experiența culturală și existențială a autorului. Paginile de memorial se metamorfozează, astfel, în pagini de înțelepciune.

Ștefan Munteanu s-a născut la 18 aprilie 1920 în Plaiul Cosminului. Urmează cursurile Liceului "Aron Pumnul" din Cernăuți (1934 – 1940) și ale Liceului "Ștefan cel Mare" din Suceava (1941). A făcut studiile universitare la Facultatea de Litere (1941 – 1945) – Universitatea din Iași – avându-i ca profesori pe Th. Simenschy, Dan Bădărău, Radu Vulpe, audiind cursurile lui Iorgu Iordan și G. Călinescu. Licențiat în filologie clasică. Din 1960 este profesor la Facultatea de Filologie a Universității din Timișoara. Cărțile lui Ștefan Munteanu au intrat demult în spațiul cultural românesc și în bibliografia esențială. *Stil și expresivitate poetică* (1972; Premiul "B. P. Hașdeu" al Academiei Române), *Istoria limbii române literare. Privire generală* (în colab.; 1978), *Limba română artistică* (1981), *Introducere în stilistica operei literare* (1995), *Studii de lingvistică și stilistică* (1998), *Cuvânt și cultură* (2000), *Lingvistică și stilistică* (2005), *Limbă și cultură* (2006) sunt lucrări de ținută academică, dar care și deschid tinerilor zarea științei. Cărțile sunt pline de poezia limbii, de armonia formelor lingvistice, de interesul acordat exprimării, nu doar corecte, ci încărcate de savoarea și prospețimea expresiei, ce urcă textul spre pagina de literatură adevărată. Este ușor de urmărit la o lectură atentă în cărțile lui Ștefan Munteanu cum construcția demonstrativă la nivelul mai general al conceptelor și demersul hermeneutic se armonizează cu adevărate pagini de literatură.

Aceste pagini de literatură din cărțile de știință dădeau semne evidente și făceau previzibilă apariția unor volume în care deschiderea spre arealul literar să se manifeste cu mai multă libertate. Și au apărut *Scrisori vieneze* (1992), *Scrisori din Vindobona* (2000) și aceste *Pagini de memorial* – cărți în care spațiul ficțional coexistă cu verismul unor

întâmplări, fluxul memoriei stă alături de curgerea istoriei, faptul de cultură se îmbogățește cu sensuri și conotații contemporane în sfera interpretării. Paginile de memorial ne duc și spre timpurile de început, atunci când euforia adolescenței se dezlănțuie pentru a trăi la modul sincer manifestarea talentului, concretizată în primele publicații. Se va observa ușor nu doar inflexiunea lirică a frazei, dar și sinceritatea destăinuirii învăluită într-o beatitudine a trăirii evenimentului, fapt ce o păstrează în cadrele credibilității. "Și, oricât s-ar cuveni, poate, să ocolesc termenul propriu spre a da explicației un aer cât mai impersonal și mai discret, nu voi ezita să spun că am trăit atunci deplin și profund sentimentul transfigurator – să-i spun pe nume: al creației, sentiment înălțător, de mândrie, repede amplificat în orgoliu hrănit dintr-un prisos de înconștientă binefăcătoare de sfârșit de adolescență. Eram stăpâniți de senzația că ne-am desprins din pasta informă și bicsnică a mulțimii și că cineva ne trage de mânecă și ne arată cu degetul spre ceva, care până atunci ne era inaccesibil. Și ne era de neatins, ziceam, fiindcă acesta este un har dat celor aleși, a căror existență terestră se consumă doar ca un interludiu, ca un pasaj, dacă nu spre eternitate, de-a dreptul, deocamdată, măcar, spre notorietate, spre conștiința ieșirii din spiritul gregar și comun în ale cărui ape stătute rămân pe mai departe ei, ceilalți – nu noi. [...] Mă încumet să afirm că nu exagerez deloc; ba mai mult: nu voi zâmbi la amintirea acestui elan supradimensionat, socotindu-l o boală a tinereții. Eu cred că e necesar ca până la o anumită vârstă să te lași urcat și purtat pe creste de valuri înspumate." (*Despre o vorbă a lui Alecsandri și despre poezie*)

Ca și *Scrisori din Vindobona*, *Pagini de memorial* (unde sunt reluate câteva pagini literare din precedentul volum) este o carte scrisă cu har și cu un incontestabil talent literar. Derularea epică și inflexiunea poetică, sprinteneala inserției eseistice și profunzimea analizei venită pe filieră culturală, adevăruri strânse în câteva cuvinte cu caracter de maxime, savoarea rememorării și proiecția în ficțional, acuratețea dar și naturalețea exprimării artistice sunt trăsături întâlnite în paginile de memorial. Chiar și atunci când pare o pledoarie, ce ar putea deveni aridă, pagina rămâne în sfera atracției literare, cum dovedește și acest fragment despre valoarea și frumusețea limbii.

Observând viața simplă a omului în curgerea mai amplă a timpului cosmic, autorul descoperă în gesturile aparent simple semnificații adânci, într-o perspectivă de antropologie culturală unită cu reflecții asupra filozofiei existenței (pe care le-am mai remarcat). O fântână săpată în câmp, o bancă cu spetează așezată în drumul călătorului care suie coasta dealului par lucruri simple, dar cu semnificații adânci, care transcend efemerul, trecătorul (inclusiv viața trecătoare în care au fost realizate) și se relaționează cu trăsături matriciale. "Aceste acte sau fapte gratuite – deși nu

acesta este atributul lor cel mai propriu, dar alt termen nu găsesc –, ele sau mobilul acțiunilor care le-a dat naștere mi se par de o mare frumusețe – cum să-i spun? – arhaică, pură. Să faci ceva, cu mâinile tale și din puținul tău, ceva dezinteresat, pentru alții, și să nu aștepti nici câștig, nici răsplată într-o lume a intereselor imediate și brutale este, sunt convins, semnul unei civilizații și al unei culturi (aici cele două noțiuni se contopesc), ancestral, păstrat într-o *matcă stilistică* generatoare și modelatoare de atitudini și comportamente umane. Izvorul lor vine de departe și din adâncuri, fără zgomot, fără dorința de a fi băgat în seamă, fără a fi *cerut*, asemenea izvorului din munte, asemenea ploii și luminii ce se dăruiesc, fiindcă pentru asta *sunt...* Cu deosebirea esențială însă că țăranul o face având sentimentul că *asa trebuie, așa se cuvine*: să nu trăiești numai pentru tine, ci *să fii* și pentru alții. Dacă ar fi să iau de la început alte îndeletniciri, aș zăbovi mult și pe îndelete pentru a citi și descifra semnele și înțelesul lor din cartea nescrisă a poporului meu." (*Fântâni în câmp; fratelui meu Vasile*)

Pagina de memorial se leagă de timp, este impregnată de timp, conține ea însăși timp. De aceea problema timpului revine în memorial. Un text prezintă chiar metafore ale timpului, felul în care poezii își reprezintă categoria timpului, după o gândire specifică, *gândirea poetică*, cu exemplificări din opera lui Eminescu, Blaga, Arghezi, Pillat. În spațiul literaturii se găsesc argumentele, se poate limpezi demonstrația. "În unul dintre poemele lui Lucian Blaga citim: *Din strașina curat-a veșniciei./ cad clipele ca picurii de ploaie./ Dar munții – unde-s?!* «Traduse» în proză, versurile ar suna astfel: eternitatea, egală cu ea însăși, în puritatea ei netulburată și neclintită de valurile schimbării, exterioare ei, face să se prelingă, sub forma unor fărâme de timp, clipele pe care le trăim ca trecere și în trecere pe drumul prescris dintre naștere și moarte. Cu alte cuvinte, din eternitatea ce ne transcende, timpul, fărâmițat pentru percepția noastră finită, se scurge integrându-se în ritmul universal, nemărginit,

ARIERGARDA

Workshop în Piața Unirii, la Apă, în fața Domului, pentru studenții cu ambiții literare în cadrul *Studentfestului* în parteneriat cu *Atelierul literar Ariergarda*. Au participat Alexandru Potcoavă și Daniel Vighi. Activitatea cu pricina a fost într-o zi de joi, la prânz, pe o vreme frumoasă de aprilie, în 19 aprilie, anul 2007.

S-a petrecut un Maraton de lectură la Muzeul de Artă, tot în cadrul *Studentfest*, duminică, 22 aprilie, orele 16, cu participarea *Ariergardei*. Au citit din creațiile proprii scriitorii Daniela Rațiu, Bianca Predoi, Simona Constantinovici, Borco Ilin, Viorel Marineasa, Lucian Petrescu, Daniel Vighi, însoțiți de imagini în *power point* despre Timișoara excentrică, dialog între arhitectură și literatură, cu texte literare selectate de Viorel Marineasa.

Miercuri, 2 mai, orele 18, tot la Muzeul de Artă din Palatul Baroc întâlnirea **Obiecte în cuvânt și imagine**. Manifestarea este organizată de *Atelierul AvangArt* (Sabin Popescu și Florin Mândruleanu); *Atelierul literar Ariergarda* și Librăriile Cărturești. Cu acest prilej are loc lansarea volumului de povestiri **Cometa Hale Bopp**, autor Daniel Vighi, editura Polirom. Vernisajul expoziției de cărți poștale ilustrate din seria **SOS prin artă - castele de pe valea Mureșului**, autori Matthias Bumiller (Stuttgart), Nathalie Wolff (Paris). Lansarea portalului cultural www.danielvighi.ro. Proiecția filmului documentar **Pubi și Fiameta**, o producție Film & go. Discuțiile întâlnirii vor fi susținute de Vasile Docea, Viorel Marineasa, Lucian Petrescu.

ȘTEFAN MUNTEANU

Pagini de memorial

Editura Amphora, Timișoara, 2006, 128 p

al căderii și topirii în absolut. Poate că nimeni n-a exprimat cu mai multă pregnanță ca Blaga în aceste versuri ideea raportului, a confruntării dintre etern și caduc, între infinit, în sensul metafizic al termenului, și finitul nostru pământesc, mărunțit în zile cu început și sfârșit, repede trecătoare." (*Metafore ale timpului; lui Marin*)

Pagini de memorial este un volum ce fixează el însuși un timp din marea trecere. În condițiile în care memoria atâtor oameni de cultură rămâne mortificată prin inactivare, orice amintire derulată dintr-o existență culturală se încarcă de valoare. La vârsta înțelepciunii, mai multe pagini de memorial pe care le așteptăm, în continuare, de la dl. Ștefan Munteanu ar îmbogăți spațiul culturii (nu atât cu date ori informații deloc neglijabile nici acestea pentru o dreaptă așezare a lucrurilor), ci, mai ales, cu aprecieri, constatări, atitudini, valorizări.

O ANTOLOGIE A FURTIȘAGULUI SAU CE SE MAI FURĂ ÎN LITERATURĂ! IOAN RADIN PEIANOV

Ca în mai toate domeniile de activitate, și în literatură se fură. Iată un caz recent:

Păgubit: subsemnatul.

Proprietatea furată: traduceri de poezii și manifeste ale avangardei; note bibliografice, note de subsol din numărul dublu, 7-8/2005, al revistei *Vatra* din Târgu Mureș, consacrat avangardei literare sârbe. Număr în care am realizat partea rezervată avangardei. (170 de pagini mari)

Proprietatea furată, reambalată – ce-i drept, între coperti frumos colorate - a devenit carte (corp delict!). Transcriu foaia de titlu: **AVANGARDA SÂRBĂ, Antologie de Miljurko Vukadinovic, Traducere de Miljurko Vukadinovic și Traian Manta, Iași : Princeps Edit, 2006.**

O carte de tot râsul. Un **SCANDAL!** Pentru că:

1. Este o lucrare de mântuială (eufemism); cea mai superficială, cea mai șleampătă lucrare pe care am avut-o vreodată în mână!

2. Este o **hoție**; o antologie a furtișagului: textele din revistă sunt fie pur și simplu furate, fie supuse machiajului grosier, marca M.V., inconfundabilă, grotescă.

1. Lucrare de mântuială: "traducătorii" uită în cuprinsul lucrării elemente din ciornă; în sumarul de pe copertă apar numele unor autori de negăsit în cuprinsul volumului; texte din cuprins fără semnătura autorului; texte ale unor autori sunt atribuite altor autori; texte hăcuite: jumătăți de text prezentate drept întreg; unele texte apar de două ori, uneori chiar pe aceeași filă; ținuta literară, estetică - zero (mai puțin la textele furate); nivel subcultural, agramat al traducerilor proprii; nu este indicată nici una din sursele "traducerilor"...

2. Hoție: pe lângă textele furate din *Vatra*, am mai identificat o a doua sursă: Ioan Flora, *Antologia poeziei sârbe (sec.XIII - sec.XX)*, Cartea Românească, 1999, la care fac trimitere; sau ediția a doua, adăugită, la *Solștiu*, Satu Mare, 2004. Din acest volum au fost preluate opt traduceri, dar semnătura lui Ioan Flora se regăsește doar sub două din acestea.

De mântuială este și străduința de a camufla furtul: încercând să șteargă urmele, cei doi furi nu fac decât să le înmulțească, printr-o primitivă tehnică a disimulării, urmând popularul principiu "afară-i vopsit gardu'..."

Prima pensulă o trage antologatorul, în prefața sa tare șmecheră: "Mulțumesc și colegilor: regretatului Ioan Flora și Ioan Radin Peanov (!) pe care nu am putut să îi ocolesc cu niște traduceri **impecabile**. (s.n., I.R.P.)" Ei și, neputându-i ocoli, s-a izbit de aceștia, dar atâta de zdravăn, încât s-a făcut țândări! Din păcate, a făcut țândări și niște traduceri peste care a dat cu bidineaua, mângâindu-le ca să pară ale lui.

Aceste mulțumiri se vor un prim alibi pentru toate furăciunile ce urmează; a căror cosmetizare o încearcă, în mare, aplicând următoarele procedee:

- **amalgamarea traducerilor "proprii"** cu traduceri celor doi impecabili, vorba lui M.V., ale căror semnături sunt diseminate pe ici-pe colo, cât să ia ochii;

- **sinonimizarea**: numesc astfel procedeul de bază, folosit la "grimarea" tuturor textelor furate, pentru a le personaliza; sunt schimbate, pe ici-pe colo, prin părțile ce nu le par esențiale, cuvinte ce par a fi sinonime;

- **aglutinarea**: la toate manifestele, dar și la multe din poeziile furate din *Vatra*,

alineatele textelor-sursă sunt aglutinate prin culegerea materialului de la cap la coadă, format "beton", sau cu născocirea de alineate inexistente în traducerea din revistă, după cum nici în originalul pe care l-am respectat;

Primele două procedee sunt folosite în special la prepararea secțiunii *Poezie*, pe când ultimele două la transcrierea, integrală, a secțiunii *Manifeste*.

Voi argumenta afirmațiile pe texte; întâi, pe cele din secțiunea *Poezii*:

amalgamarea, sinonimizarea: deja de la primul autor prezentat, M.Curcin, între două texte ale acestuia, rămase din grupajul pe care l-am tradus în revistă, este strecurat un text tradus - cu siguranță - de cei doi; cu un titlu care ar fi meritat să fie pus pe coperta Antologiei: **Pe calea greșită**. Să fie un impuls al subconștientului în această alegere? Revin la textele furate și supuse sinonimizării: iată unul, așa cum a apărut în *Vatra* (pag.33), iar alături, varianta siluită: (pag.17. la M.V.):

LĂSAȚI-MĂ CUM VREAU EU!

**De ce întruna tot una și bună,
Chiar trebuie totul clar, să meargă strună,
Și-n toate-un număr să se știe!?
Dar poemul nu-i act, și gândul nu-i slovă.
Iar spiritul caută mereu ce-i nou
Și însuși vrea să fie.**

**Prin muzica vorbeii ritmul
Va ieși la un tract,
Atingându-și menirea;
În poezie legile tac –
Aduceți simțirea!**

(traducere I.R.P.)

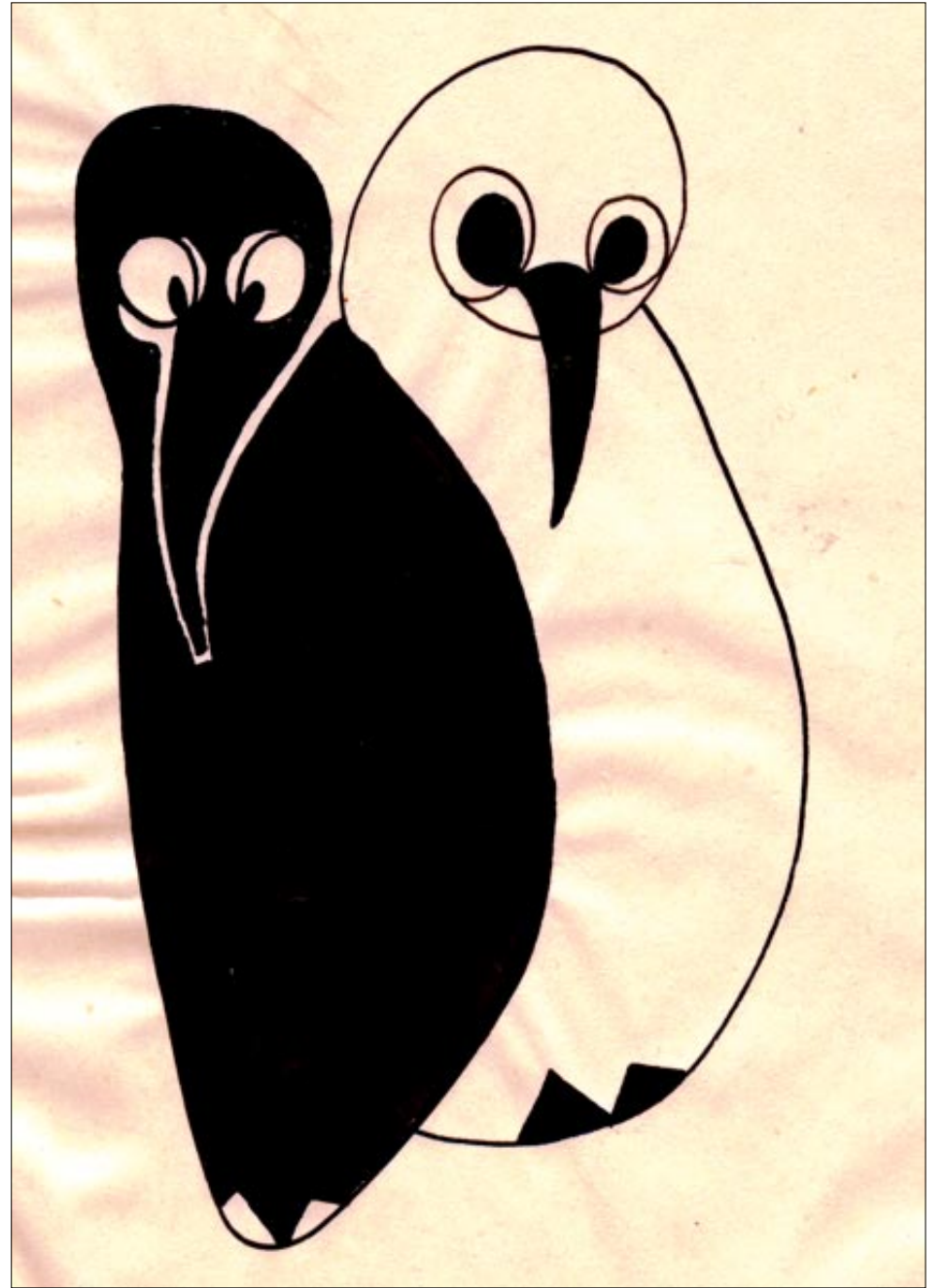
LĂSAȚI-MĂ CUM VREAU EU!

De ce unul și același mereu,
Chiar totul trebuie clar, instantaneu,
Și în toate un număr să se știe!?
Acest poem nu e un act, și gândul nu e literă,

Iar duhul caută ce-i nou mereu
Și însuși vrea să fie.

Prin muzica vorbirii
Drumul ritmului nou să fac,
Și-n zona natală să mă așezăți;
În poezie legile tac –
Drumul sentimentelor – să le dați!

Am cules cu **bold**, în textul maltratat de M.V., versurile rămase (aproape) intacte din traducerea apărută în revistă. Impostura este monumentală: de dragul sinonimizării, și zbătându-se să schimbe și rimele, iată ce i-a trăznit prin cap cuplului M.V.-T.M.: să treacă la masculin sintagma (expresie uzuală) "una și bună": na-ți-o bună! După ce am văzut cam cum se împacă dumnealor cu limba română, găsim, instantaneu, și o probă a neputinței domnului M.V. în câmpul limbii materne. Iată-o: versul patru din prima strofă: "Acest poem..." reprezintă traducerea originală, M.V., a versului din limba sârbă "Ta pesma..." În context, "ta" nu este, cum crede M.V., pronume, ci interjecție, deci se traduce prin "dar, doar", așa că – marș la dicționar! Cât despre **duhurile** care caută ce-i nou, despre **zona natală** (!?) șcl., ar fi bine să ne explice bilingvul ce caută mereu și mereu cu acest surplus de rime și cu noul - față de original - ritm, sau cu surplusul de picioare, șontâc-șontâc?!

Iată cum, vrând să dea cu bidineaua, poetul bilingv dă cu oiștea-n gard! Dar, odată pornit **Pe calea greșită**, bardul bilingv suferă o mulțime de accidente, care mai de care mai grave și ajunge, sărmanul, să declare, textual: "Și în ritm eu să schelălăi". Asurziți de acest jalnic schelălăit, trecem la un alt grupaj amalgamat, doar-doar om mai găsi ceva întreg printre versurile contorsionate de oiștea vopsitorului de garduri.

Iată că, la pag. 29 a "antologiei", antologatorul se ciocnește din nou de impecabilitate: grupajul dedicat lui Milos Crnjanski, - în total șase poeme, admite și semnăturile colegilor, cu deferență, nu-i așa, amintiți în prefață: prima poezie, *Sumatra*, luată din Antologia Flora, este semnată de adevăratul traducător (pag.68. a Antologiei Flora); a doua, *Ciuma*, luată din *Vatra* și dată cu bidineaua, nu mai este semnată, deci și-o asumă; urmează *Epilog*, luată tot din revistă, sub care aflăm semnătura: "traducere de Ioan Radin Peanov"; apoi *Viața*, luată tot din *Vatra*, dar și aceasta năclăită, fără semnătură; cum și *Urma*, vandalizată, fără semnătură – deci autoatribuită de cei doi – și, în sfârșit, *Mizera*, semnată din nou "traducere de Ioan Radin Peanov". Notabilă este folosirea consecventă a singularului "traducere", - insinuând că semnătura vizează o singură traducere. Pun din nou față-n față una din poeziile traduse în *Vatra* (pag.42) și osemintele ei (pag.32 la M.V.):

URMA
Doresc:
ca după reverii
pe trupul tău vre-o urmă să nu las.

Să duci plecând de la mine doar
tristețe și alb atlas
și-o brumă de parfum...

de drumuri cu frunze ce ofilesc
pe sub plopi, puzderii.
(traducere I.R.P.)

URMA
Doresc:
ca după vise
pe trupul tău o urmă să nu las.
Să iei în timp ce pleci tu de la mine doar
o tristețe și alb atlas
și o fărâma de parfum...
de drumuri cu frunze ce ofilesc
pe sub plopi, puzderii.

Și aici am cules cu **aldine** versurile rămase mărturie a sursei "traducerii". Trebuie să ai orbul găinilor ca să nu vezi rima, consistentă, **reverii/puzderii**, din traducerea originală; sau seria eufonică, - **brumă/parfum/drumuri** - în relație aliterativă cu **urmă** din prima strofă, și să le spulberi cu **fărâma** ta de rimă/sinonimă... Sau, să n-ai acces la original...

Continuare în pagina 29

BANATUL SI ENERGIILE ADOLESCENTEI

DAN C. MIHĂILESCU

Dacă tot ați avut bunăvoința de-a mă invita la Timișoara și Arad în aceste zile de aprilie ciufulit, m-am gândit să nu vin chiar cu mâna goală. Adică nu doar cu mine, semi-edecul cel de azi și cu "tradiționala" carte (de lansat) în bandulieră, ci și cu niscăi imagini de sfântă și mustoasă adolescență, în care Timișoara joacă rolul esențial. Nu le-am scris niciodată, deși le răsucesc adesea, în somn sau în ceasurile de melancolie intens muzicală.

Dar mai întâi un ocol explicativ prin geografia mea literar-sentimentală, unde Clujul domină copleșitor restul hărții. Nu știu cum se face, dar cea mai mare încărcătură de afectivitate, respect și înțelegere pe metru pătrat de existență profesională s-a sprijinit pe mediul universitar clujean, în speță pe vârful de început ale *Echinoului*. Poate unde natura mea sudistă, valahă, profund balcanică – versatilitate, ludic logoreic, histrionism, fragmentarism, inconstanță, hedonism, fascinația bufonadei, analitism narcisic ostil sintezei catalitice – s-a proiectat, bovarizant pe măsură, în mediul ardelenesc aulic imperial, cu ștaiful nemțesc al marilor catedre, cu hipnoza Grund-ului, harul temeiniciei și nevroza provinciei generatoare de proiecte gigant, unde Cafeneaua și Biblioteca nu sunt decât semicercurile aceluiași sanctuar.

De la surprinzătoarea ofertă a lui Ion Pop din 1982 de a-mi tipări la *Dacia* cartea despre Blaga până la flatanta cronică a lui Ștefan Borbely din cel mai recent număr al *Vieții Românești*, Clujul filologic a năvălit în casa noastră, ca și în inima, mintea și biografia mea cu o forță și o tenacitate absolut binefăcătoare. Fecile de seri petrecute de-a lungul anilor 80 împreună cu Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Ion Pop, Ion Vartic, Aurel Sasu priticind soarta DSR-ului, lungile, fraternele colocvii cu Ștefan Borbely sau Augustin Buzura petrecute sub scara apartamentului din Ion Câmpineanu, atât de hazoasele și miezoasele întâlniri cu Anca și Mihai Măniuțiu, partidele de înțepături terapeutice jucate cu Marta Petreu, corespondența fermecător de inconștientă pe care am purtat-o ani de zile cu D.R. Popescu și Virgil Ardeleanu, prietenia tăcută dar sigură cu Ion Moldovan și Ion Simuț, intersecțiile invariabil folositoare, de nu chiar plăcute, cu oameni ca Adrian Marino, Doina Modola, Mircea Muthu, Ruxandra Cesereanu, Mircea Ghițulescu, Radu Mareș, Alexandru Vlad, ca să nu mai spun de uriașa influență pe care a avut-o Ioan Alexandru în destinul cărțurăresc și spiritual al tuturor prietenilor noștri, m-au livrat definitiv nostalgiilor clujene. Abia dacă bruma relațiilor din anii 80 cu Val Condurache, Andrei Corbea și Ioan Holban, sau cele de după 1989 cu Sorin Antohi, Dan Petrescu, Luca Pițu, pun cât de cât ceva în contul Iașilor...

Ei bine, venind acum spre Timișoara, sigur că venerația pentru omul duminical care este Mihai Șora, simpatia față de Adriana Babeți și Mircea Mihăieș, înțelegerea umană de substanță și împărtășirea acelorași convingeri "doctrinare" cu Cornel Ungureanu (omul cu care, năucit, m-am trezit acasă într-o neuitată seară de primăvară în 1983, după o lungă jurizare la URSS, să-mi spună că "tocmai ați luat premiul de debut al Uniunii",

pentru ca acum să fim colegi în același juriu!), sau legăturile fragile dar excitante cu Livius Ciocârlie compun și un "dosar bănățean" îndeajuns de consistent pentru sentimentul plin de fidelități care sunt.

Însă aici intervine marea fisură, cea care contrabalansează brusc în favoarea Banatului, prin clocot subteran și reverberare-n destin, întreaga legătură cu Clujul universitar. O fisură ambivalentă, ca să spun așa. Senzorială și spirituală deopotrivă. Profund fizică și intens metafizică.

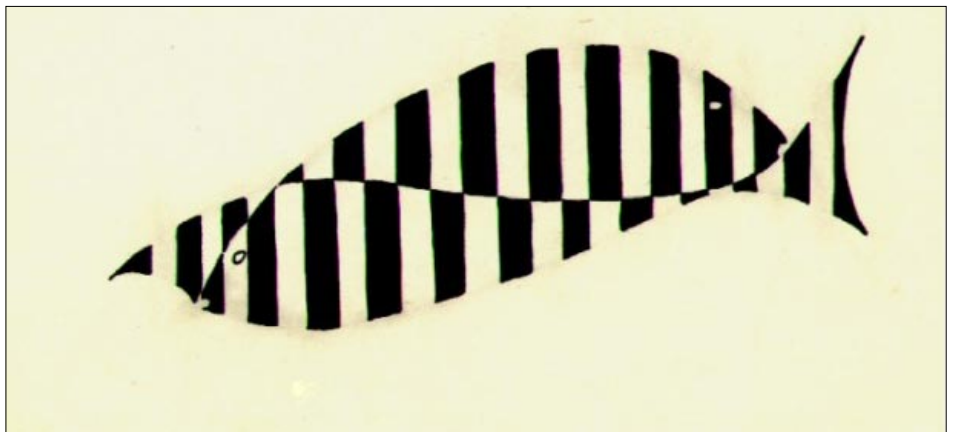
De-o parte, prietenia mea din anii (mai ales) 1968-1980 cu extraordinarul Dan Arsenie, cel mai promițător, strălucitor și nefericit-eșuat eseist al generației 80. La școala opțiunilor și atitudinilor lui culturale mi-am umplut anii liceului (1968-1972) și, în consecință firească, mi-am rumegat întregul bagaj livresc și afectiv al studentiei. Bănățean integral, Dan avea cultul temeiniciei, fascinația multilateralului și a diversității, având, în plus, o mamă teribilă, a cărei deviză era "să-i finanțeze fiului ei toate halucinațiile culturale". Dan știa din familie și din copilărie germana, franceza, engleza, rusa, învățase din pasiune spaniola, făcuse latină, plănuia să intre în greacă din rațiuni heideggeriano-hölderliniene, traducea mistici din germana medievală, pianota pe clapele culturii cu o nonșalanță stupefiantă, de la presocratici și Dante la Thomas Dylan și Leonard Cohen, din *Upanișade*, *Kabbala*, alchimie, Walhala, *Creanga* lui Frazer și *Veghile lui Bonaventura* până la Eminescu via Negoitescu, Tudor Pamfile, Simion Florea Marian, Dan Botta și Dorin Liviu Zaharia.

Eram în plinul marelui dezgheț ceaușist de la finele anilor 60, trăind cu o fervoare nebunească libertățile de tot felul, exact ca la începutul anilor 90. Turbion de furii acneice, tatonări erotice, patosul erudiției eliadești, melomanie furibundă pe fond de hard rock, Bach, Led Zeppelin, Deep Purple, budism, Zen și Palestrina, mă rog, tot arsenalul adolescenței îmbibate de ispitele profanului și tentația sacrului. Ce poate fi mai decisiv formator într-o viață?

La urma urmei, nu aveți deloc nevoie să vi-l povestesc tocmai eu laudativ pe Dan Arsenie : este de ajuns să vă reamintesc că el este acel D.A., adică Devotatul Prieten, din cărțile dialogale ale lui Mihai Șora, prezent spiritual la paritate cu T. P. - Tânărul Prieten (Toma Pavel). Peripatetizările lui Dan cu domnul Șora în jurul Marilor Lacuri din nordul Bucureștilor mi-au fost adesea surse de fantasmare intelectuală.

Și uite așa avea să-mi intre suflul bănățean ca esență în nările referențiale.

Iar de cealaltă parte, cum lesne vă puteți închipui, Timișoara însemna, la modul cel mai pur și năpraznic vitalizant, prezența Phoenix-ilor. Același interval liceal 1968-1972 a coincis cu explozia lor bucureșteană și cu năvala libertăților generației flower-power, un soi de tornadă senzorială în care se roteau amețitor de-a valma Golden Gate Quartet, rochiile hippy și bluza de mătase înflorată a lui Mony Bordeianu, festivalurile de la Isle of Wight și Woodstock, Coca și Pepsi-ul cu doi lei sticla, țigările americane luate de la barul Katanga cu opt sau zece lei pachetul, *Canarul*, *Hey Joe*, *Floarea*

stâncilor, *Whole lotta love*, *Racul*, *broasca și o știucă*, *Speed king*, *Ziua bradului de noapte*, *Bad moon rising*, *Gipsy Queen*, *Proud Mary*, *Nebunul cu ochii închiși*, Metronomul lui Cornel Chiriac (în seara în care mi-a transmis *Travelling Band*-ul Creedensilor am crezut că voi muri absorbit în ochiul magic al aparatului de radio, cam ca în ziua în care Power Play a fost *Ești a mea*, prima creație în lumea liberă a lui Mugur Winkler), Festivalul Arhitecturii și Primăvara baladelor, cu Sideral, Cromatic, Olimpic 64, Progresiv TM, Marcela Saftiuc, Sorin Minghiat, Vali Sterian, Mircea Florian...

Ei, pe fondul ăsta mi-a fost dat să intru cu bunul meu prieten Cristian Moruzan sub cupola Circului de Stat la un concert al Phoenix-ilor, prin 1969-1970, nu mai știu exact, când aveam bilete la naiba-n praznic, tocmai pe sub trapez, dar ne-am bătut vitejește să stăm lipiți de baza arenei, la mantinelă cum ar veni, sorbind cu nesăț imaginea de-o dulce nebulie și de-o haiducească virilitate a "sfinților" dumneavoastră. Din cele aproape două ceasuri petrecute atunci într-o încrâncenare dementială, acompaniind și aplaudând înfierbântați, urlând ca descreierații "Hey, hey, you, you, get off my cloud"-ul Rollingilor, ori plângând până la eviscerare soarta bietului canar care căzuse frânt crezând "că zările i s-au deschis" (o adevărată

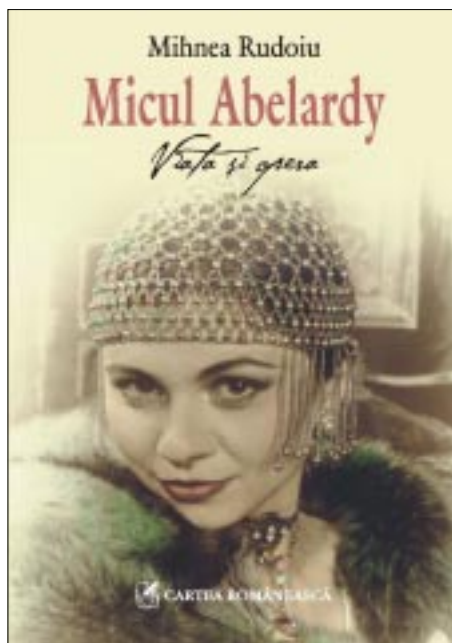
parabolă a tinerei generații ceaușiste) aveam să înțeleg puțin mai târziu ce înseamnă – nu râdeți, vă rog! – katharsisul în istoria mentalităților. Sărbătoarea, inițierile cultice, carnavalul, fiesta, turnirul, oracolul delphic, grottele sacrale, circularitatea oficializantă, scenă și theatron, adică tot ce ține de ritualul mistic de nebunească suspendare a timpului, răsucind daimonic energiile ființei în aporia simțurilor, înecând sufletul cu trăiri și imbibând spiritul cu sevele carnalității feerice.

Am crezut întotdeauna în alchimia polarităților, astfel încât știu din atari experiențe – întotdeauna consumate într-o combustie pe cât de devoratoare pe atât de regeneratoare – că o secundă de extaz poate echivala zece ani de lectură și contemplație. Sigur, asta dacă ai și capacitatea de a-i fructifica reverberațiile.

În sfârșit, după atâta bucurie de Phoenix, mi-e rușine să vă spun câți ani aveau să treacă până să realizez că Foață-Ujică nu este un poet divin în nebuniile lui retrolexicale, ci două nume, dintre care primul este, de atâta vreme, magul manierismului românesc. Dar e de ajuns să mărturisesc sincer și scurt că unele *Cantafabule* au circulat în auzul meu lăuntric exact cât unele dintre *Elegiile* lui Nichita sau anumite pasaje din *Levantul* cărtărescian.

Timișoara, fereastra noastră de Vest.

NOU la CARTEA ROMÂNEASCĂ

IDEEA ROMÂNEASCĂ ȘI

DAN C. MIHAILESCU

"S-ar putea să fie o rațiune în dispariția civilizației în care ne aflăm. În clipa asta văd această tendință a globalizării, adică a neutralizării, a nivelării, a nerecunoașterii valorilor specifice, a iredespectului față de valoare și competență, a iredespectului față de ceea ce este nobil, preferința pentru insurtecția sau revolta maselor, în care fiecare este cu meschinăria și ignoranța lui, dar se socoate măsura lumii, își arogă dreptul de a da lecții lumii. Asta este debandadă și degringoladă totală. Lume fără elite, lume care dispare."

Alexandru Paleologu (apud Victoria Dragu Dimitriu, *Alte povești ale doamnelor și domnilor din București*, Editura Vremea, 2006, p. 502)

Oricum am întoarce lucrurile, oricâte eforturi am face pentru a sintetiza cât mai isteț și incitant evoluția eseisticii românești în postceașism, în cele din urmă ajungem tot la tema identității naționale și la binomul tradiție – modernitate. La bine cunoscutele întrebări privind specificul, calitățile, viciile, tradițiile, unitatea și direcția *Ideii românești* și la eternul conflict – latent sau exploziv, dar cu finalități mai întotdeauna complementar-pozitive – dintre izolaționism și sincronism, dintre naționalism și cosmopolitism, cu multe lor ipostazieri: liberalism – conservatorism, estetism – etnicism, democrație – etnocrație, autohtonism (xenofobie) – alogenie (xenofilie), rusofilie – occidentalism, gradualism vs. radicalism ș.a.m.d. Sau, în (cel mai recent) final – adică după marele război ideologic al perioadei, cel din jurul cărții lui Horia-Roman Patapievici din 2001 *Om recent* – lupta înverșunată a corectitudinii politice împotriva a tot ce se poate însuma sub cupola "Școlii de la Păltiniș".

Nu e nimic anormal aici: la fiecare nod istoric, după fiecare gîtuitor, prezentul – în debusolarea și anxietatea lui – are nevoie de o regîndire a trecutului, de recuperarea rînduiei de odinioară. Ori, dimpotrivă, de o delimitare crudă, demitizantă și traumatizantă, de cutumele împovărătoare ale unei moșteniri resimțite ca umilință, ipocrizie, nimicnicie.

În aparență, tensiunile intelectual-culturale din ultimii 17 ani au fost dezamăgitor de puține și, oricum, nesubstanțial încorporate: eforturile iconoclaștilor pentru instaurarea unui nou canon (ceea ce, conform otrăvitorului schematism dîmbovițean, s-a tradus exclusiv prin forțarea includerii unor noi nume și ierarhii în manualele de literatură), intensă așteptare a unei noi istorii a literaturii române contemporane, hărțuirea epigonă a optzecismului de către nouăzecism și douămiism, încrîncenarea detabuizantă a relativismului postmodern, care s-a lovit constant de conservatismul agresiv-academizant, cu puseuri absolutiste, al "caietismului" (i.e. orientarea revistei *Caiete critice* și a întregului perimetru patronat de Eugen Simion), tensiunea dintre neointerbelici și neoavangardism.

Toate – numai decît reductibile la reaua tradiție a locului, la conflictele între persoane, instituții și interese. Pro și contra Nae Ionescu, pro și contra generația 27, pro și contra Marin Preda și Nichita Stănescu, pro și contra Patapievici, pro și contra *Istoriilor* lui Marian Popa și Alex. Ștefănescu pro și contra Paul Goma, pro și contra ortodoxiei. Jurnalismul cultural contra MCC și ICR plus

corectitudinea politică a noilor dogmatici, crunt angajați împotriva elitarismului, a pa-seismului și a "boierilor minții" (i.e. grupul noician de la Păltiniș, cu temeuriile, desfășurarea și posteritatea sa, dat fiind copleșitorul prestigiu pe care-l deține în mișcarea ideilor și pe piața mediatică).

Dacă toate acestea îi pot lesne stîrni cel mult un surîs amar celui familiarizat cu antecedentele polemice (fie și numai cu cele interbelice) ale fenomenului, nu e mai puțin adevărat că, în realitate, coloratura conflictuală a momentului a fost bine-venită pînă la un punct, din unghiul ideilor literare.

Mai întîi, fiindcă ne-a reconectat, cu benefică bruschete, la tensiunea interbelică. La Iovinescianism vs. iorghism, la tot ce s-a legat de rinocerizarea generației Criterion, așa cum era ea narată în *Jurnalul* lui Mihail Sebastian, la etnocrația de tip Nae Ionescu-Nichifor Crainic față de liberalismul lui Zeletin, la *Sburătorul* și *Gîndirea*, lumea lui Tzara și a lui V. Voiculescu etc. După o jumătate de veac în care toate marile dileme ale culturii române s-au deghizat în fel și chip – de la gherila conceptuală protocronism-sincronism la cea umană ipostaziată în "partida Eugen Barbu" vs. "partida Marin Preda" – ne putem întoarce calm, pe față și de (bună)voie la abordarea principală.

UN "ÎNDREPTAR" DIN 1951

În martie 1951, Mircea Eliade publica în revista *Îndreptar* articolul "Probleme de cultură românească" (v. vol. *Împotriva deznașdării*, Humanitas, 1992, pp. 73 ș.urm.), din care citez *in extenso* pentru că în filigranul său se află încastrat nu doar trecutul, ci și prezentul acut al ideii de care vorbeam.

"Cultura românească modernă, de la începuturile ei pînă la ocuparea de către trupele rusești, a fost dominată – spune Eliade – de tensiunea între două ideologii contradictorii, expresii a două orientări spirituale opuse: «modernismul» și «tradiționalismul». Evident, formula aceasta simplifică excesiv o istorie culturală al cărei conținut e mult mai complex. Dar cum nu scriem o carte, ci un articol, ne mulțumim cu asemenea clasificări elementare. Cetitorul căruia i se adresează rîndurile de față știe despre ce este vorba. Știe, bunăoară, că termenul «tradiționalism» acoperă toate acele predispoziții, tendințe și doctrine naționaliste, poporaniste, antioccidentalizante sau antimoderniste pe care le-au mărturisit atît o bună parte din scriitorii, gînditorii și cărturarii noștri (de la Eminescu la N. Iorga și Nae Ionescu), cît și unele școli literare devenite curente de opinie publică (sămănătorismul, gîndirismul). «Modernismul» îngloba, dimpotrivă, toate manifestările unei ideologii și unei politici care urmărea repede integrare a tînrului stat român în categoria statelor Europei occidentale.

[...] Ambele curente, în măsura în care exprimau sensibilități autentice și energii sufletești reale, au fost creatoare. Au existat, evident, și de o parte, și de cealaltă, exagerări copilărești, polemici sterile și, mai ales, adeziuni conformiste sau supralicitări de oportunitate. Dar privite de la o anumită depărtare, asemenea exagerări și aberații își pierd importanța pe care uneori le-au acordat-o contemporanii. Nu rămîn decît creațiile celor două curente potrivnice, iar creațiile acestora sînt nenumărate și temeinice. Dacă datorăm tendinței «tradiționaliste» cam tot ce e mai bun în literatura și gîndirea

românească modernă (cu cîteva excepții, unele de prim rang: Odobescu, Caragiale, Ovid Densușianu, Eugen Lovinescu, Camil Petrescu), nu trebuie să uităm că Statul românesc modern, cu tot ce a fundat el solid și cinstit (și a fundat destule lucruri pe care le cam trecem cu vederea, și îndeosebi «civilizația» românească modernă, organizația activităților științifice și universitare etc.), Statul acesta românesc este în bună parte creația curentului așa-zis «modernist» și «occidentalizant».

[...] Oricare ar fi consecințele etnice, sociale, economice și politice ale ocupației rusești (voim să spunem: oricît ar fi ele de grave...), pe plan cultural aceste consecințe vor fi nule (nu vorbim, se înțelege, de distrugerile bunurilor noastre culturale: tragedia aceasta constituie o altă problemă). Alceva ne interesează: ce se va întîmpla în România liberă de mîine? Într-o formulă simplistă, am putea spune că Occidentul descoperă și se silește să țină seama de modurile de a fi ale omului non-raționalist, ale omului care trăiește încă în categoriile mitului și utilizează încă logica simbolului. Aceste moduri de a fi se întîlnesc în societățile din Asia, Africa, Oceania. Ceea ce e mai interesant pentru noi: un mod similar de a fi este încă valabil pentru majoritatea populației țărănești din Europa orientală și îndeosebi pentru noi, românii.

[...] Constatînd că Orientul Europei a păstrat o tradiție spirituală stinsă în Occident, nu facem alceva decît să constatăm că împlinirea «omului raționalist» s-a dobindit, în Occident, prin sacrificarea unei anumite spiritualități populare și arhaice, care a supraviețuit în Orientul Europei. Dacă astăzi mitul și simbolul (ca să simplificăm lucrurile în exces!) care supraviețuiesc atît în păturile populare ale Europei răsăritene, cît și în culturile arhaice extra-europene, interesează atît de mult elitele Occidentului, nu înseamnă că acesta nu le-a avut niciodată. Le-a avut întocmai ca și noi, dar le-a pierdut prin înșeși eforturile de raționalizare care au creat «progresul» și, în cele din urmă, au pus bazele societății occidentale de astăzi.

[...] În aparență, dreptatea toată pare a fi avut-o «tradiționalismul». Căci el cerea să rămînem așa cum am fost făcuți și să creăm exclusiv pe planul «specificului românesc», adică, într-un cuvînt, să continuăm creația folclorică. Dar această continuitate s-a dovedit a fi în fapt iluzorie: creația folclorică își are legile ei, care nu pot fi legile

creațiilor individuale. Iar cultura modernă se întemeiază pe creații individuale. «Modernistii» aveau dreptate punînd în evidență această incompatibilitate. Ei aveau de asemenea dreptate afirmînd că România cea nouă trebuie să creeze «valori universale», iar nu valori locale sau chiar parohiale. Se înșelau, însă, cînd credeau că «universalismul» se învață numai la școala Occidentului modern: «universalismul» autentic (Dante, Shakespeare, Cervantes etc.) pleacă întotdeauna de la un «specific național» (și chiar «parohial»), adîncit și transfigurat prin creația geniului într-o valoare universal-umană. Aici iarăși aveau dreptate tradiționaliștii...

În esență, ceea ce propunea Eliade acum o jumătate de veac este de o accentuată actualitate: *modernizarea prin tradiție*. Reformarea graduală – sau, la limită, radicală –, dar pe tiparele matriciale.

ALERGIA LA TRECUT ȘI VIITORUL "OMULUI RECENT"

În al doilea rînd, tensiunea creată de polarizarea ideologică atît de violent propulsată de campionii corectitudinii politice împotriva grupării Pleșu-Liiceanu-Patapievici, și a conservatismului în general, a fost în esență benefică tocmai fiindcă a forțat coagularea energiilor în tiparele unei poziții principale acolo unde, altminteri, calmul ideatic, eleganța, relativismul sceptic și echilibrul între antiteze ce caracterizau posteritatea nicasiană ar fi cedat cu epicureică oboeală terenul în folosul postmodernității resentimentar-înșafiată.

Din această perspectivă – dar, firește, nu numai –, *Om recent* mi se pare a fi suma eseului românesc în postceașism. Cartea-estuar, care aluvionează toate experiențele, întrebările, angoasele, așteptările, exasperările, direcțiile și speranțele momentului.

Mă amuz cu tandrețe gîndindu-mă că, într-un fel, deși Patapievici e departe de a fi (fost) un fan al lui Noica, debutul său este unica ipostaziere deplină a primei reguli fundamentale din panoplia paideică a autorului lui *Mathesis*: după ce te-ai forțat mental și te-ai angajat pe calea regală a spiritului, nu publica nimic vreme de zece ani! Ferit de ispitele jurnalismului devorant (inclusiv, deci, de lupta de gherilă cu cenzura), format la școala ideilor științifice, a deplinei libertăți de gîndire și expresie, și ocrotit de

MODERNIZAREA PRIN TRADIȚIE

autodisipare în reclusiunea sa cu prieteni de carte și nu de bachanale suicidare, Patapievică a venit către eseul confesiv deopotrivă dinspre istoria ideilor, religie, filosofie, socio-economie, ca și dinspre politologie și literatură. O altă seducătoare încarnare – ca și Pleșu ori Culiănu – a tipului de energetism sincretic de tip Mircea Vulcănescu și Mircea Eliade.

Plasat cu frenezie și voluptate în descendența lui Burke, Popper, Mises, Hayek, Patapievică îl citează empatic, la un moment dat, pe cel din urmă ("cu cât aflu mai multe despre evoluția ideilor, cu atât devin mai conștient că sînt pur și simplu un Old Whig intratabil, cu accentul pus pe *old*") și distinge just și precis necesitatea dublării conservatoare a liberalismului: "Prin urmare, problema crucială la care răspunde conservatorismul nu este conservarea, cum se crede adesea, ci opoziția de principiu față de schimbarea revoluționară a societății. [...] Din acest motiv, liberalii de astăzi trebuie să fie și conservatori. La începutul secolului al XIX-lea, liberalii au fost și nițelush socialisti, și puținel naționaliști – de abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea au încetat să mai fie socialiști și abia în prima jumătate a secolului XX s-au disociat de naționalism. În secolul al XVIII-lea erau direct opuși conservatorilor și au continuat să fie așa tot secolul al XIX-lea [...] Oriunde avem de-a face cu dominarea societății de către un factor de revoluționare permanentă a condițiilor tradiționale de viață, poziția liberală nu poate diferi substanțial de poziția conservatoare. Or, aceasta este condiția lumii în care trăim astăzi. Din acest motiv, liberalismul în care se recunoaște un liberal sistematic, precum Hayek, trebuie cu necesitate să fie un liberalism conservator".

La lansarea *Omului recent* în sala de conferințe a Muzeului ȋranului Român, mi-aduc aminte că am fost puțin descumpănit de afirmația lui Andrei Pleșu cum că această carte extraordinară nu te obligă s-o citești pagină cu pagină, ci dimpotrivă, precum la un dicționar, o poți deschide indiferent unde vrei, sau unde te mîna interesul tematic de moment. Oriunde ai deschide-o, spunea Pleșu, dai de o sugestie fertilă, chiar și cînd nu ești întru totul (sau deloc) de acord cu autorul. Făcînd lectura cărții în stil clasic și relectura în siajul sugestiei lui Andrei Pleșu, am sfîrșit prin a-i da dreptate autorului *Minimei morală*: fie că te preocupă relația om-Dumnezeu, ierarh-plebe sau eu-persoană-biserică, ori că te pasionează sistemele metafizice sau sistemele electorale, homo europaeus și tema *Gott ist tot*, fie că vrei să detectezi fisurile democrației, tradiția autoritarismului, ori că te îngrijorează decreștinarea Europei în dezumanizarea generală, pacostea egalitarismului, antielitismului, multiculturalismului ș.a.m.d., *Omul recent* funcționează la fel de revelator și fecund.

Iată cîteva eșantioane convingătoare, cred, pentru ce va să zică deschiderea de compas a demersului. Fiecare dintre ele se desenează ca subiect dilematic pentru viitorul apropiat al eseisticii autohtone:

"Chiar și mort, Dumnezeu rămîne referința incontestabilă a lumii care a fost odinioară creștină. Căci o lume care a încetat să mai fie creștină nu este, pur și simplu, lumea dinaintea creștinismului: este o lume inevitabil anticreștină, și anume – resentimentar anticreștină. Lumea în care credința creștină a slăbit (sau murit) este o lume

esențialmente văduvă. O lume izgonită, lipsită de lucrul cel mai esențial care îi aparținuse cîndva."

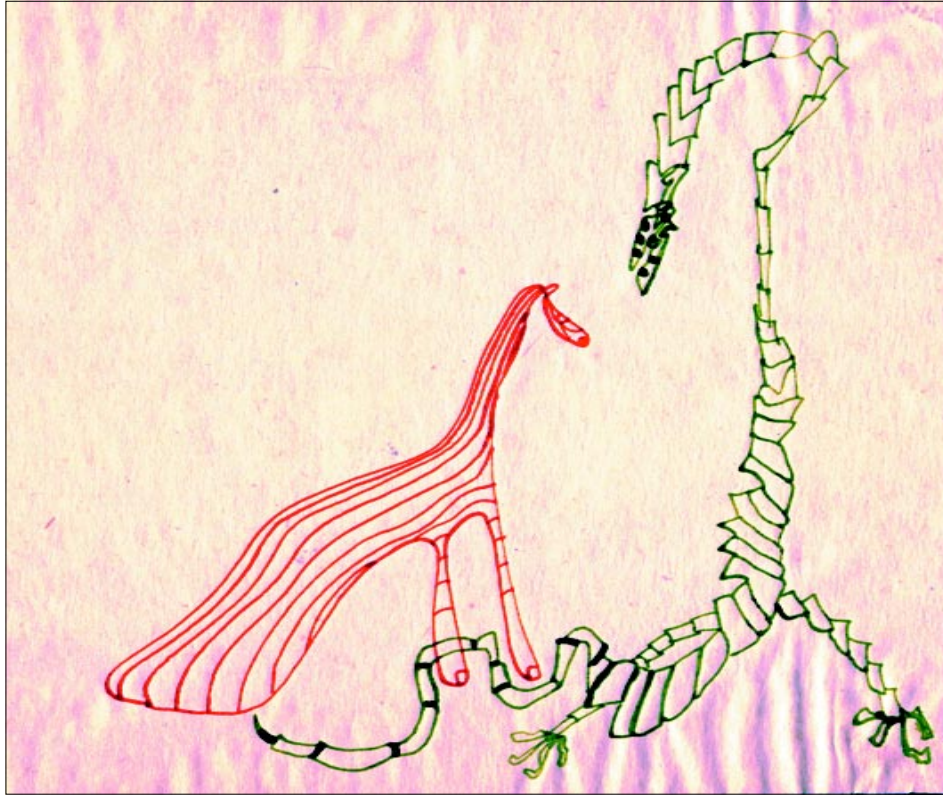
"Ceea ce ne lipsește este sentimentul împlinirii personale. Iar aceasta nu se poate obține decît făcîndu-ți datoria. Or, datoria nu poate fi cu adevărat îndeplinită decît într-o societate ierarhică. Ceea ce ne lipsește, politic vorbind, este o autoritate legitimă, adică una care să nu fie strict umană. Aici e de găsit neputința cea mai radicală a democrației. Democrația face cu neputință nașterea, în cadrul ei, a unei autorități legitime."

"Idealul clasic al omului era remarcabil. Tipul uman dominant, cel care a făcut cultură, legislație și civilizație, era unitar, ierarhic, contemplativ și resemnat. Idealul creștin al omului era remarcabil. Tipul uman dominant, cel care a făcut cultură, legislație și civilizație, era complex, ierarhic, contradictoriu, iscoditor și neliniștit. Idealul uman al modernității clasice era remarcabil. Tipul uman dominant era complex, egalitar, contradictoriu, științific și neliniștit. [...]

Pentru prima oară în istorie, idealul tipului uman care domină lumea, omul modernității recente, este banal – omul satisfăcut de abundența tuturor produselor tehnic imaginabile. [...] Tipul uman dominant care face azi cultură, legislație și civilizație este simplu, nivelat, timorat, tehnologic și relativist."

"Pe măsură ce avansează în vîrstă, am tot mai viu sentimentul că dispariția moralei tradiționale constituie o pierdere ireparabilă. Este o pierdere pentru cei care deplîng dispariția ei și este o pierdere pentru cei care se simt, prin dispariția constrîngerilor ei, în fine eliberați de servitute. Din păcate, procesul care sîncepe cu eliberarea moralei tradiționale sfîrșește în mod necesar cu pierderea oricărei morale [...]. Viciul fundamental stă în ideea aparent cea mai generoasă a Iluminismului – că ne-am putea cu adevărat emancipa moral numai prin epurarea, raționalizarea ori abandonarea moralei religioase tradiționale. Această idee falsă este, poate, ideea cea mai nefericită pe care ne-a lăsat-o moștenire frumoasa vîrstă iluministă a modernității. Într-un sens, de dialectica perversă a acestei nefericite idei a și murit Iluminismul, ca proiect global, în epoca postmodernă."

"Devine acum mai limpede ce înseamnă în mod esențial dreapta și stînga în viața de zi cu zi. Mă voi rezuma aici la aspectul psihologic. Dreapta caută să impună o tradiție, stînga încearcă să dinamiteze orice tradiție. Ordinea stîngii este schimbarea continuă a tot ce poate fi imaginabil schimbat: ordinea dreptei constă în înghețarea schimbării la ceea ce mai poate fi încă păstrat neschimbat. Nevroza stîngii este schimbarea cu orice preț, prin care se exprimă setea vorace de temporalitate. Nevroza drepte este înghețarea cu orice preț a schimbării, în care se adăpostește setea nostalgică de repaus. Stînga e activistă și utopică, dreapta e pragmatică și nostalgică. Fondul afectivității de stînga este resentimentul. Fondul afectivității de dreapta este insensibilitatea. Etc. Lista poate fi indefinit prelungită, după placul și talentul celui care o face. Importantă este însă situarea: noțiunile de dreapta și stînga nu sînt concepte pur politice și, ca atare, nu pot fi înțelese politologic." (V. și cap. 72, "Despre aberația unor taxonomii bazate pe discriminarea stînga-dreapta).

Cît despre persoana omului recent, ca atare, ce inteligență de bun-simț nu se va înfiora în fața portretului său?

"Omul recent este omul care, oricît timp ar trece peste el și oricîtă vreme l-ar șlefui, tot rudimentar rămîne. Pentru că acest tip uman nu se mai poate sprijini pe existența vreunui suflet, nici al lui, nici al lumii, el nu mai are resursele de a întemeia nici tradiții și nici măcar datini. Este omul care, de îndată ce și-a amputat trecutul pentru a sări mai repede în viitor, descoperă că prezentul nu îl mai poate adăposti, iar viitorul nu există. De ce? Pentru că și-a pierdut prezența. Omul recent este omul care, dorind să se sature de toate fenomenele lumii – stăpînindu-le, posedîndu-le, schimbîndu-le după plac și pătrunzîndu-se de toată materialitatea lor – s-a trezit într-o bună zi că nu mai este decît un epifenomen al curgerii și prelingerii lor. Este momentul în care Gregor Samsa se trezește dimineața metamorfozat în gîndac. [...] După ce și-a pierdut personalitatea individuală a substanței moderne, omul recent redevine persoană într-un sens brutal etimologic, persona – mască, rol, personaj. El nu mai poate depăși succesiunea arbitrară a măștilor aparente. Omul recent nu mai este, ca strămoșul său modern, o substanță – este un sediu mobil și schimbător al locurilor sociale. Nu rațiunea este cea care îl agregă și îl vertebrează, ci sondejaele de opinie, pulsul străzii și iureșul trepidant al modei. [...] Omul modern și-a luat ca model arhetipal insurgența lui Prometeu. Omul recent stă sub semnul lui Proteu."

În sfîrșit, pentru a reveni la raportul fundamental cu tradiția, la alergia față de rădăcini și cultul ireponsabil al aripilor, mai precis: al prefixului TRANS (...etnic, național, religios, sexual, frontalier etc.): "Deoarece tradiția înseamnă ierarhie a valorilor, principalul inamic al omului recent este tradiția, cultura, spiritul Europei. Pentru această nouă barbarie, cultura înseamnă inegalitate. Deci cultura va trebui distrusă. Omul recent are alergie la gîndul că ceva îl poate preceda [...]. Asemeni durerilor din mădulele amputate, golul lăsat de vechile identități substanțiale continuă să se facă simțit în noile revendicări identitare. Așa se explică împrejurarea paradoxală că, în ciuda discreditării tuturor figurilor tradiționale ale identității, singura veritabilă

obsesie metafizică a modernității recente a rămas să fie, totuși, numai identitatea".

VREMEA UNUI NOU CAPITOL

Mă număr printre cei care nu consideră că etnopsihologia este ceva perimat, o rămășiță a romantismului din "secolul națiunilor", și nici că studiile dedicate astăzi specificului național va să zică numaidecît "obsesie identitară". În fond, era inevitabil ca, după ce memorialistica ne-a umplut cale de 16 ani și sute de titluri prăpastia istorică, politică și afectivă, eseistica să facă alchimia intelectuală a noilor cuceriri amalgamate și a recuperărilor, în vreme ce beletristica ne resincroniza cu figurile occidentale ale libertății: tematice, estetice, sexuale, religioase etc.

După ce am trecut de faza acumulărilor nedisociate și nedigerate cumsecade, de cea a respingerilor violente, ca și de etapa maniheismului orb și atoatecoroziv, piața ideilor pare a se fi stabilizat, trecînd – sper din răsputeri! – de la – cum să-i zic – *răfuială* la *răfuială*. Adică de la șicanele resentimentare și retorica pamfletară la închegarea doctrinară și performanța editorială.

Au apărut marile instrumente de lucru în istoriografie și lexicografie. S-au reeditat, practic, biblioteci pînă acum interzise ori amarnic cenzurate. S-au recuperat valorile exilului. S-au tradus volumele esențiale din majoritatea teoriilor politico-filosofice, socio-economice și religioase care fac în acest moment opinia în lume. S-au împlinit și afirmat redutabile colective de lucru, cu precădere în mediul universitar, la Cluj, București, Iași, Timișoara, la CNSAS, NEC, SNSPA. Spiritul polemic este slujit tot mai puțin instinctual și tot mai profesionist, mediile de informare sînt mai permeabile la tensiunile ideatice și parcă mai rezervate față de schimbul reciproc dezavantajos de adrenalină. Astfel încît s-ar zice că e vremea să încheiem capitolul simplei tranziții și să dăm foaia.

Ca studiu de etapă, paginile ce urmează nu-și propun altceva decît să imite filfîitul excitant al cortinei semnăind pauza dintre acte.

* fragment din prefața la volumul *Literatura română în postceașism, III, Eseistica. Piața ideilor politico-literare*, în curs de apariție la Editura Polirom.

O NOUĂ OBSESIE UNIVERSITARA: LISABONIZAREA PIA BRÎNZEU

Despre obsesia Bologna a universitarilor europeni nu mai e cazul să dau detalii. Toți cei care au legătură în vreun fel cu învățământul academic știu ce efort a însemnat implementarea noii structuri de trei cicluri, în care cel de licență are o durată de trei ani, școala masterală de doi ani și cea doctorală de trei ani. Nefericirea s-a cuibărit în toate universitățile. Cele mari, gen Oxford și Cambridge, au refuzat să renunțe la tradiția lor multiseclară, asumându-și riscul de a fi considerate trădătoare. Cele mici și mai noi, gen Universitatea de Vest din Timișoara, le-au acceptat, considerând însă că studiile de trei ani sunt cu totul insuficiente, mai ales atunci când este vorba despre învățarea limbilor străine, din ce în ce mai puțin bine cunoscute de elevi în școli. Toate universitățile au realizat, însă, că trebuie făcut ceva pentru a opri scurgerea de specialiști înspre America (și, mai nou, spre Canada), pentru a asigura o mai mare mobilitate a studenților și a profesorilor și pentru a permite, după absolvire, o inserare mai rapidă a studenților în piața muncii.

Ca orice sistem teoretic aplicat în practică, Convenția de la Bologna a trecut și ea prin mai multe etape, cunoscând o dinamică proprie de dezvoltare. Liderii universitari, participanți la cel de-al IV-lea Simpozion al EUA (European University Association), organizat la sfârșitul lunii martie la Lisabona, au înțeles că s-a intrat într-o nouă fază și că de acum înainte a bologniza înseamnă, de fapt, a lisaboniza. Adică a lega mai serios învățământul de cercetare. Iată noul deziderat al EUA și noua strategie de internaționalizare propusă pentru perioada următoare. Ea apare ca răspuns la fenomenul globalizării, o reacție asemănătoare celei a UE, care a stabilit în 2000, în aceeași capitală a Europei, că economia continentului trebuie să se transforme, pe plan mondial, în cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere. Cu toate că acest obiectiv al bine-cunoscutei Agende Lisabona s-a dovedit a fi mult prea ambițios, nu se poate nega, teoretic cel puțin, că unul din principiile sale, cel de a investi în cercetare și de a promova inovarea pentru consolidarea pieții interne, este o linie directoare importantă dacă se dorește creșterea prosperității economice europene.

Iată că acum lisabonizăm și noi, universitarii. Cum ar trebui să o facem? Agenda EUA presupune mai multe deziderate: în primul rând, ar trebui ca întreg corpul profesoral, precum și toți studenții să înțeleagă despre ce este vorba și să accepte fenomenul cu voioșie. Apoi ar fi necesar să se urmărească la sânge cercetarea științifică desfășurată în universități, să se dezvolte o strategie de asigurare a calității și să se aplice reforme prin care universitățile să devină instituții-cheie pentru comunitățile locale și regionale, oferindu-le acces la cunoștințe globale. Masificarea învățământului ar trebui, deci, să faciliteze recrutarea vârfurilor capabile să se implice într-o cercetare modernă și competitivă, nu să conducă la coborârea pretențiilor academice, cum pare că se întâmplă tot mai des.

În realitate, universitățile adoptă noile reforme mai mult sau mai puțin rapid, în funcție de flexibilitatea și adaptabilitatea liderilor lor. Universitatea de Vest din Timișoara, semnată de Convenția Bologna și o membră EUA mereu prezentă la

seminariile acestui organism, a reacționat rapid. A fost una dintre primele universități care a implementat sistemul de credite și l-a folosit cu succes, de mai bine de un deceniu, pentru mobilitatea studenților. A creat un sistem de asigurare a calității, în curs de dezvoltare acum. Urmează acreditarea noilor școli masterale și doctorale, precum și efortul de a se face o instituție vizibilă și din perspectiva cercetării. Consiliul European al Cercetării oferă trei sute de milioane de euro pentru cadrele tinere, o șansă de care sperăm că se vor bucura și mulți dintre dascălii Universității.

Ce se așteaptă de la fenomenul Bologna/ Lisabona și care ar fi posibilele sale succese? În primul, să se contureze mai bine profilurile universităților la nivel internațional. Numeroși studenți care ne-au vizitat Universitatea prin programul Socrates au putut să înțeleagă specificul nostru universitar, să descopere un alt stil de predare decât cel cu care sunt obișnuiți și să înțeleagă cum se trăiește în acest colț de țară și de lume. Am întâlnit în Germania, la o singură universitate, doi studenți vorbitori cursivi de română, doritori să se întoarcă în orice moment în România. Nu cred că putem spera la o reclamă mai bună.

În al doilea rând, această reformă obligă universitățile să își regândescă strategiile astfel încât să își scoată în evidență punctele tari, de impact european, și să reușească să se implice cu noi proiecte în cercetare. Redefinind conceptul de "învățământ superior", Europa, de fapt, își obligă universitarii să primenească programele de învățământ dintr-o perspectivă mai modernă și să le asocieze cu o cercetare mai serioasă, de nivel internațional. Acest lucru e firesc, trebuie să ne mișcăm în ritm cu timpurile, nu mai putem rămâne ancorați în gândirea lui Alexander von Humboldt de acum un secol și mai bine. Iar dacă nu știm încotro să o luăm, putem să profităm de șansa oferită în acest context de un concept nou apărut, cel de "frontier research", referitor la cercetarea interdisciplinară. A te situa pe graniță, a exploata ambiguitatea și complexitatea periferiilor asigură noi posibilități de dezvoltare chiar și acolo unde totul pare deja spus și inventariat. Pentru umaniști se deschid, de bună seamă, cărări multiple. Am să dau numai două exemple, care îmi sunt mie, personal, mai la îndemână. Pe de o parte, relația dintre fizică și literatură este mult mai profundă decât se credea. Swift și Newton, Lawrence Durrell și principiul incertitudinii al lui Heisenberg sau John Barth și teoria haosului a lui Gleick sunt doar câteva posibilități ce pot fi explorate în adâncime. Pe de altă parte, relația literatură-artă oferă și ea multe nișe interdisciplinare, cum ar fi narativitatea în pictură, traducerea ekphrastică a imaginilor în textele literare sau anatomia umană în pictură și literatură.

Mai este un lucru de care trebuie să devenim conștienți dacă dorim să lisabonizăm cu succes. Competiția devine din ce în ce mai acerbă. Într-un mediu academic fără frontiere, într-o Europă deschisă tuturor posibilităților, nu putem supraviețui dacă nu reușim să gândim mai dinamic, mai vioi și, desigur, mai tolerant. Ceea ce nu este tocmai ușor...

Ilustrațiile din acest număr reproduc desene de Șerban Foartă

Institutul Polonez din București

împreună cu revistele

Observator cultural, Orizont și Contrafort

vă invită să participați la
cea de-a VI-a ediție a concursului

*Eseu despre cultura și istoria
poloneză a secolului XX*

Premiul I: un sejur de trei/patru săptămâni în Polonia, la
un curs de limbă și civilizație polonă
(transport cu avionul)

Premiul II: 200 USD (echivalentul în RON)

Premiul III: 100 USD (echivalentul în RON)

Eseul declarat câștigător va fi publicat într-una dintre
revistele culturale românești de largă audiență, precum și
pe pagina web a Institutului Polonez.

Data limită de trimitere a textelor: **30 aprilie 2007.**

Institutul Polonez

str. Alexandru Constantinescu nr. 46-48, ap. 1,
sector 1, 011474 București

tel.: 0040 21 224 45 56

fax: 0040 21 224 56 93

e-mail: institutul.polonez@culturapoloneza.ro

www.culturapoloneza.ro

MĂRTURIE DE CREDINȚĂ

OTILIA HEDEȘAN

În urmă cu vreo cincisprezece ani, într-o zi umedă și neașteptat de rece de sfârșit de august — îmi amintesc și acum ce inconfortabil mă simțeam când ieșeam din mașină ca să întreb câte ceva! —, am ajuns prima oară la Osnicea, un sat aflat la vreo câțiva kilometri de Zajecar, în Serbia. Am nimerit cu greu casa omului care urma să îmi servească de gazdă și ghid, fiindcă mi-a fost imposibil să înțeleg în timp util cuvintele nume ale obiectelor pe care trebuia să le iau drept reper la alegerea traseului corect. Habar nu aveam, pe vremea aceea, ce e un *bunar* și când mi s-a spus despre un *car pră care nu l-o astrucat nima*, am ratat, desigur, prima caroserie ruginită pe care am întâlnit-o în cale. Totuși am ajuns. Mai târziu decât eram așteptată, ceea ce a neliniștit pe mulți, cu excepția mea.

Iar acum, când repovestesc rezumând acea întâmplare, îmi vin în minte cuvintele lui Claude Lévi-Strauss care i-a spus unuia dintre intervievarii săi celebri, Didier Eribon, ceva de genul: "cred că am făcut atâta teren în viața mea fiindcă am fost lipsit de imaginație; niciodată nu m-am gândit dinainte că s-ar putea să mi se întâmple, vreodată, ceva rău..." Așadar, cam așa cred că au stat lucrurile și în cazul meu. Uneori se întâmplă să întârzie, în lumea balcanică prin care circul eu acesta nici nu este cazul cel mai grav de impolitete, să nu alimentăm zvonistica mărunță și înspăimântătoare, ci să ne vedem de ale noastre...

Ideea este că odată intrată în casă și așezată în fața nelipsitei, aproape ritualice cafele — *E-te, o cafă!* —, am fost întrebată cu toată politetea, dar și cu toată fermitatea de ce am mers acolo, ce anume aș dori, mai exact, să fac? Da-da-da, oamenii auziseră că sunt etnolog și, culmea, știau cam care e plaja acestei discipline, dar asta nu spunea încă mare lucru. Cu ce anume, mă ocupam, de fapt? Ei bine, îmi amintesc ca și când ar fi fost azi de dimineață: i-am explicat bărbatului din fața mea, în linii generale, ce teme mă interesează, cam despre ce scrisesem și ce speram să aflu în timpul cât stăteam acolo. Iar apoi a urmat una din cele mai grele zile de teren pe care le-am făcut vreodată, o zi în care am înregistrat circa douăsprezece ore non-stop, ba cu bătrâne povestitoare, ba cu lăutari de excepție.

Lecția pe care am învățat-o atunci — o lecție care s-a produs, din fericire, foarte devreme în raport cu numeroasele mele stagii de teren — a fost aceea a *transparenței*. Ție ți se pare că prezența ta în sat e limpede pentru toată lumea, când lucrurile sunt departe de a se prezenta, de fapt, așa. Iar pentru ca tu să nu fii suspționat în nici un fel, trebuie să repeți, de fiecare dată, cu variațiile necesare în funcție de cel cărui i te adresezi, de vârstă, profesia, instrucția sau pur și simplu de empatia care se instalează rapid, între voi, toate aceste lucruri. Altfel, începi investigațiile de pe o poziție extrem de inconfortabilă, fiindcă oamenii au toată dreptatea să se întrebe ce va fi căutând străinul care ești printre ei... Iar explicațiile pe care ei le construiesc nu sunt, întotdeauna, cele mai favorabile.

Mi-am reamintit de această întâmplare, care nu mă îndoiesc că a funcționat pentru mine ca un adevărat rit de integrare în lumea terenului antropologic, în aceste ultime zile, răsfoind câteva dintre cărțile antropologilor străini care au făcut teren în România. Mai exact, este vorba despre cartea lui David A. Kideckel, *The Solitude of Collectivism. Romanian Villagers to the Revolution and Beyond* (a cărei traducere a apărut la Polirom, la sfârșitul anului trecut, sub titlul de *Colectivism și singurătate în satele românești. Țara Oltului în perioada comunistă și în primii ani după Revoluție*). Undeva, la început, evocând condițiile muncii sale în satele din Țara Oltului, antropologul american notează că "o fostă gazda de-a mea a pierdut 10% din salariul pe trei luni, pentru că m-a găzduit în sat — la cererea oficialilor locali ai partidului" (*ed. rom.*, p. 20). Nu este nici pe departe vorba despre o întâmplare dispartă. Într-un fel sau altul, și alți antropologi străini care au făcut teren în România au subliniat în repetate rânduri preocupările lor pentru a-și proteja interlocutorii și nu au ignorat că o parte din oamenii care au acceptat să discute cu ei au fost, uneori, șicanați de autoritățile comuniste.

Conexiunea pe care am făcut-o imediat și pe care sunt tentată să o interpretez ca pe o a doua treaptă de integrare în comunitatea antropologilor — fiindcă, iată, de ceva vreme

scriu și public sistematic despre cercetările mele de teren, evoc oameni și locuri, situații și reacții adesea intrigante, nu mă mulțumesc să selectez câte un pasaj intens estetizant în cine știe ce demonstrație de tip folclorist! — este că ceea ce am obișnuit eu să fac, explicându-le oamenilor, în teren, de ce doresc să discut cu ei, nu este satisfăcător. Desigur că lecția *transparenței* este una utilă, dar nu și suficientă. Pentru ca totul să funcționeze, trebuie învățată lecția *responsabilității*.

Scriu pagina de față tocmai ca pe o temă de casă la această lecție. Îmi reanalizez relațiile mele cu oamenii pe care i-am cunoscut în teren și mă întreb în ce măsură faptul că am vorbit cu ei și am scris despre ei le-a afectat, într-un anumit mod, felul de a trăi. Încep cu lucrurile ușoare și amuzante: câte gospodine înfipte nu vor fi fost invidiate de suratele lor pentru că au reușit să stea de povești cu o doamnă de la oraș? și câte nu vor fi fost supărate pe mine că nu am avut timp să le ascult și pe ele? câți oameni cumsecade nu vor fi fost disprețuiți pentru că și-au pierdut vremea cu cineva care nu le-a plătit pentru prestație și, apoi, nici măcar nu s-au văzut la televizor? Continui, însă, cu lucrurile mai importante: Câți oameni nu s-au bucurat primind cărțile în care i-am citat sau ascultând emisiunile în care i-am pomenit...

Bun, în felul acesta, însă, nu am pus, încă, degetul pe rană, ci fac simple circumvoluții. Cartea lui Kideckel mi-a produs un șoc dur, nu doar ironii mărunte sau reacții discrete de autoadulare. Căci problema pe care mi-am pus-o nu este, pur și simplu, ce se petrece cu interlocutorii mei din proximitate, oameni pe care i-am cunoscut prin prietenii apropiați sau prin colegii de facultate ori cu care m-am intersectat cu ocazia numeroaselor mele călătorii, ci ce se întâmplă cu acei subiecți cu care am vorbit în condiții în bună măsură asemănătoare cu cele pe care le evocă Kideckel, cu oamenii pe care i-am cunoscut într-un fel sau altul în străinătate și care mi-au încredințat poveștile lor.

Oricine poate comenta că eu lucrez în teren în țări care nu practică dictatura. Și are dreptate. Numai că destul de mulți nu ignoră că, adesea, a lucra în sate de români risipite pe undeva prin Balcani sau aflate în apropierea unor granițe discutate, în ultimul secol, mai mult decât suportă rațiunea și cu angrenări de pasiune vecine cu paranoia națională nu este întotdeauna cel mai confortabil. Nu doar și nu în primul rând pentru cercetător, ci și / și mai ales pentru interlocutori. Funcționarea permanentă și mecanică, asemănătoare ronțăitului cariului în lemn, a unui sistem eficient de prejudecăți difuze și de rele intenții bine conturate angrenate, și unele și altele, de naționalisme de toate felurile, face ca întrevederile să fie mereu suspecte iar cei care participă la ele puțin cam dubioși.

De fapt, acest sistem generează un gen de ciudat metaforism, ca o boală socială ajunsă la metastază, care face ca dincolo de orice fapt din cotidian să fie presupus un corespondent imaginar cu implicații incontolabile dar subversive. Bunăoară, îți povestește cineva că vrea să achiziționeze un elicopter, pentru ca fiica sa, care locuiește la Viena, să poată veni în fiecare săptămână acasă, să prânzească împreună cu familia. Iar tu nu ești interesat nici de supraestimarea solidarității familiale, nici nu ești mișcat de faptul că imaginea unei familii care se întrunește doar festiv, în jurul unei mese întinse, ține de imaginarul funerar regional, nici nu faci constatări privitoare la evoluția economiei în condițiile degradingoladei economice din perioadele de post-război, ci descoperi o filieră bună de vîndere pe sub mână a soldurilor unei armate puternice cândva, iar apoi, dacă nu beneficiezi direct de această informație, o transmiți cuiva care poate profita de ea. Altfel spus, acest metaforism deviant e un fel de "măi, voi vreți să-mi furați calul!" din celebrul banc. Orice-ai spune, orice-ai face, de înțeles tot aceeași subversivitate se subînțelege. Iar ideea că tu ai vorbit exact despre ceea ce ai vorbit nu prea convinge pe nimeni.

În aceste condiții, lecția responsabilității este uriașă și mai ales extrem de greu de gestionat, fiindcă tu, ca cercetător, nu ai acces la toate componentele problemei. Poți să-i explici, așadar, omului ce și de ce vrei să vorbești cu el, dar nu poți garanta că discuția pe care o purtați nu va genera, în cele din urmă, un efect al bulgărelui de zăpadă al răstălmăcirilor.

Pe moment și fiindcă am început să derulez aceste întâmplări de teren, singurul lucru pe care pot să îl fac este să fac o mărturie de credință: că atât cât mie îmi stă în putință, nu voi produce nimănui nici o neplăcere. Aș zice, iar dacă voi produce, câinii latră, caravana trece... Deși poate că, uneori, lucrurile nu sunt chiar așa de simple...

Centrul Cultural German Timișoara
Str. A. Pacha nr. 2
300055 Timișoara
Tel. 0256 - 407 058
Fax. 0256 - 407 059
cogTM@artelecom.net

deutsches
kultur
zentrum
timisoara

PATABANDA
DECALOG URBAN

centrul cultural german
25.04.2002, ora 20.00

Câte se pot spune despre un oraș? Și câte limbaje pot fi folosite atunci când vrei să exprimi viața orașului? Patabanda, adică Adă, Anca, Seba și Sălar se folosesc de instrumentele care le sunt la îndemână pentru a ne furniza o grilă proprie de interpretare a relației cu orașul. Proiectul multimedia pe care ei îl propun, "Decalog urban", este un experiment cu muzică live și proiecții video, la care sperăm că veți lua parte.

ZHED
NOPTI HDV Studio

PICĂTURA DE CUCUTĂ

DESPĂRTIRE TRECATOARE PAUL EUGEN BANCIU

Retragerea din tumultul lumii, din fața agresiunii ei adesea haotice, mânăta de interese imediate, nu de puține ori meschine, este o suspendare temporară a contactului cu viața și preocupările cotidiene ale semenilor, fie pentru un act de creație artistică sau științifică, fie doar pentru o regăsire a sinelui excedat de ceea ce i se întâmplă, de ceea ce află. O regăsire a unui univers particular, unde se deschide un câmp larg minții și sufletului aflate mereu în contratimp cu monotona lecție a supraviețuirii oricărei ființe fără istorie, este ținta imediată a acestui exil interior care, trecând prin toate treptele coborârii spre sine, ajunge să se oprească în zona de interferență cu toate cele știute sau trăite de fiecare, din imaginile cărora își compune o lume paralelă.

Ne-am constituit o coerentă desfășurare a existenței prin legi, cutume și obiceiuri ce se întind pe o lungă perioadă de timp, în urma cărora au rămas urmele trecerii pe fața pământului a zeci și sute de generații, mânate de gândul depășirii unei etape de creștere, dar învăluindu-ne, nu de puține ori, cu haina celei mai crude ființe. Văzând ce se întâmplă în jurul nostru, sau aiurea, pe alte meridiane, citind cărțile ce consemnează viețile și faptele înaintașilor, ne-am umplut cu oroare de cruzimea și egoismul oamenilor, de vanitatea celor ce s-au crezut pentru scurte răstimpuri dumnezei ai acestui pământ, ne-am dori poate să ne fi născut într-un alt timp, într-un alt loc, asemănătoare celor din pildele bătrânilor despre vremea de început a omenirii, când, credem noi, ar fi fost o epocă de aur, ca aceea din Creta lui Minos.

Alteori, când urmărim creațiile minții și spiritului, ajungem să-i iubim pe semeni, să ne bucurăm că suntem urmașii lor, și dorim să le continuăm ideile și truda, să împingem lumea dinspre zona ei întunecată spre una luminoasă, unde ființa umană să fie prețuită pentru toate strădaniile bune ale ei. Dar, ca o ciudățenie a sufletului, atunci când trăim cel mai aproape de oameni, când gândim creșterea vieții lor sau când punem în pagini de carte, în tablouri, sculpturi, în muzică sentimente ce sunt destinate desfătării lor ori mai bunei înțelegeri a aproapelui, trebuie să ne despărțim de prezența lor, să-i știm departe, să ne putem constitui propriile noastre reprezentări complexe față de ei.

Contactul nemijlocit cu lumea consumă energiile pe care le-am putea canaliza spre înțelegerea locului ei în univers, spre restituirea exemplară a chipului ei, prin cele câteva dintre artele ce se însoțesc cu viața omului încă de la începuturi. Dar cum nu poți să trăiești două vieți, nu putem să fim deodată și în lumea reală, și în oglinda ei din noi, în crâmpeliul de nemurire al prezentului, cu toată frumusețea și urâtenia lui. Aici rezidă limitele vieții fiecărui om, pragurile dincolo de care nu mai poate trece.

Un savant își va trăi și în mijlocul familiei gândurile care-l fac să se situeze dincolo de imediatul existenței, într-un univers particular al abstracțiunii, al observării cauzelor și complexului de efecte ce i se relevă lui dincolo de cele mai banale dintre manifes-

tările lumii materiale. Ori dincolo de ce se vede, va pune sub lupa măritoare a minții marele univers și micul univers, spre a găsi concordanța dintre toate fețele naturii, în toată complexitatea ei. Ce nu va putea, dar va încerca până la moarte, să-și dea seama ce forță străină de lumea aceasta a putut sta la căpătâiul începuturilor, ce forță va retrage din vidul universal materia aceasta spre a o converti în altceva. Între cel ce știe compoziția unui cui, cel ce l-a inventat și cel care-l folosește pentru a fixa o scândură va fi întotdeauna un hiatus imens care-i va duce pe fiecare pe drumul lui, către meserii diferite, rupte una de alta, aparent opuse.

Omul de știință va vedea în jurul său esența lucrurilor și a ființelor, inginerul sau medicul vor vedea funcționarea lor, iar meșterul și felcerul, cum să le repare sau să se folosească de ele.

De cealaltă parte, omul de artă se deschide dintr-odată către toate cele trei direcții, încercând să pătrundă și în adâncul sufletului său și în al celorlalți, să le folosească stările exprimate de chipuri, dar să și știe să folosească tonurile și nuanțele cuvintelor, culorilor, sunetelor, unde să pună accentul pentru ca efectul dorit de el să poată fi receptat cu aceeași măsură, unde să lase ca atmosfera creată în jurul unei ființe sau lucru să vorbească prin irizări mai multe despre ele. Universul creat printr-o operă de artă sau literatură, un univers paralel, reproduce direct sau prin laborioase esențializări stilistice, caracteristice unei epoci sau alteia, lumea reală a oamenilor, cu năzuințele și frumusețea ei, cu urâtul expresiv, odios sau cinic.

Cel ce gândește esența lucrurilor și ființelor trăiește într-o altă lume, iar cel ce le intuiește și simte această esență își creează, fără să-și fi făcut din asta un scop, o lume alăturată celei reale, unde se retrage cu bucurie sau de fiecare dată când presiunea realităților vieții lui de fiecare zi îl împinge spre un exil interior. Acolo omul de artă va da de propria sa lume, între lucrurile și ființele căreia se simte neatins de agresiunea din afară. Luptele, dinamica vieții, stările de profundă cădere sau extaz ale ființelor se petrec între pereții aceleiași case lăuntrice, unde artistul este în întregul său, dirijor, regizor, actant, trăind alături de fiecare dintre personajele sale, alături de fiecare dintre culorile puse pe pânză, de fiecare fragment de compoziție muzicală care-i justifică existența în fața celor de care s-a despărțit vremelnice.

E universul de rezervă din care marii creatori de artă și scriitorii nu reușesc să mai iasă decât prin moarte. Percepția lumii reale nu se mai face direct ori prin subtilități viclene de îndatorire a unui față de altul, ci într-un câmp al relațiilor sinelui cu reflectarea în universul propriu a lumii din jur. Un sunet, o culoare, o replică, un chip pot să țină locul unei vieți trăite banal, din care omul obișnuit nu decelează expresivitatea, frumusețea, tâlcul ascuns al detaliului ce dă sens clipei, dar care dincolo, în lumea paralelă a unui artist, formează un tot unitar.

Continuare în pagina 31

ULISE PIA BRÎNZEU

Eroul lui Homer este cunoscut de toată lumea. Peregrinările sale, numeroase și variate, au fost traduse, imitate, parodiate, filmate, desenate și cântate în cele mai năstrușnice moduri. Pentru femei, Ulise a devenit modelul soțului fidel, neabătut prin nici un fel de ispită de la cea care i-a fost sortită ca parteneră. Pentru bărbați, a ajuns întruchiparea puterii, a curajului și a sexualității, adică, pe scurt, a unei masculinități desăvârșite. Pentru lumea militară, Ulise este simbolul inteligenței învingătoare, în bună măsură datorită vicleșugului prin care a cucerit Troia, pe când în lumea literară a devenit, printre altele, arhetipul emigrantului, frământat de *nostos*, reîntoarcerea la țărâmurile natale.

Importanța lui Ulise poate fi, însă, extinsă și în alte direcții. El este, de fapt, primul erou al cărui corp a fost literalmente "citit". Doica sa, Eurikleia, îl recunoaște după o cicatrice de pe picior, obținută în tinerețe, când a fost rănit la o vânătoare de mistreț. Rana este un semnificant care îi permite doicii să descifreze adevărata identitate a eroului deghizat în cerșetor. Pasajul, analizat de Erich Auerbach în *Mimesis* ca un model de abordare mimetică a realității în literatură, este important mai ales pentru că investește corpul cu o funcție textuală: pentru întâia oară în literatură, spunând o poveste identitară, această rană include corpul uman în procesul de citire și traducere.

Desigur, există și mesaje mult mai complexe ce se pot înscrie pe corp, mesaje legate de obsesii individuale, fantezii colective, mituri, ritualuri religioase, apartenențe politice sau ceremonii oculte. Trupul lui Isus, de pildă, cu suferința, rănilor, sfârșitul și învierea sa, permite o narativizare nelimitată, unde toate aspirațiile, anxietățile și contradicțiile societății creștine pot fi citite în cele mai variate forme.

Dar, dacă privim corpul ca pe un text, nu îl mai putem aborda dintr-o perspectivă universalistă, ca o noțiune despre care se vorbește la modul general. Așa cum nu există "texte generale", ci doar asocieri concrete și unice de cuvinte în fraze, nu există nici "corpuri generale", ci doar corpuri individuale, cu particularitățile lor proprii. Deși unele dintre aceste caracteristici sunt comune (sexul, rasa, înălțimea, anumite trăsături ale fizionomiei), combinația lor nu se repetă niciodată identic. Acest lucru este important mai ales atunci când se discută modelul corpului alb, tânăr, sănătos și întreg, impus de-a lungul secolelor de societatea occidentală drept canon unic. Astăzi, când în postmodernism și postcolonialism dominația acestui corp este răsturnată de trupurile ne-albe, ne-întregi și ne-tinere, nu ne mai rămâne decât să ne închinăm în fața unei pluralități anatomice nelimitate și să învățăm să o citim mai bine.

KARAOKE ADRIAN BODNARU

Înainte de prânz, pe sub remorci,
o felie de iarbă drumului mic
întindea cu vârful cuțitului pentru porci
și radiouri la care nu se-auzea mai nimic.

ținea, în buzunar, batista cu nod
făcut de femeie, de la bufet,
seara, până ce ea se piaptănă-n pod,
să nu uite cumva să se-ntoarcă încet,

cu o frunză, deasupra, cât un breloc
de chei, prin cabina cu cheia-n contact,
abia peste cap de la treilea noroc
în sus; cu portofelul fără un act.

Avea și-o monedă cu stema nouă
de pus la siguranță doar dacă
vine lumina prea tare sau plouă
și ce vede începe (cine știe?!) să-i placă

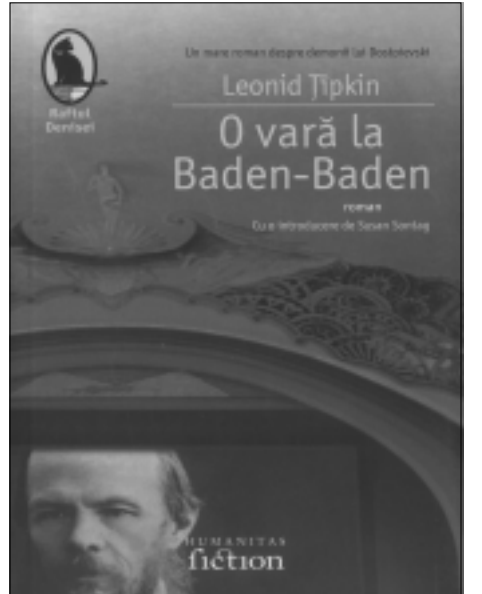
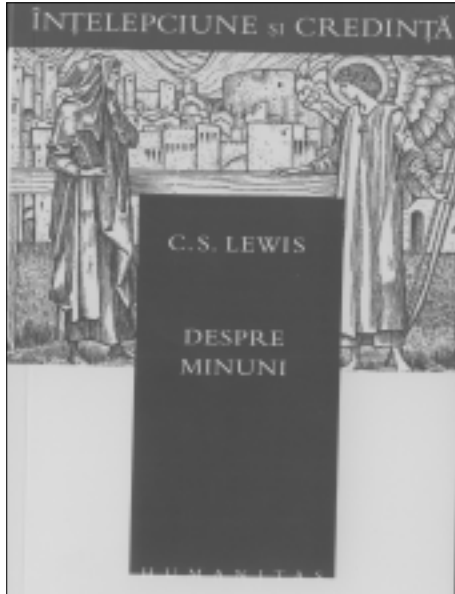
mai mult, dintr-odată, chiar decât roata
din față, ntr-o blană nouă de praf,
cu care duminica nunțile gata
dădea și ușor, prea de tot, un cearșaf.

Acolo, după somnul cu umbre cu ghimpi
de vată de zahăr gustată pe lângă
tinerețea lui în jumătate din timpi,
ce învățase să treacă și plângă,

fuma așezând-și cricul sub soare,
să-i schimbe o vară cu cea de rezervă,
ca pe-o cămașă a lui cu unsoare
pătată de sosul de la conservă.

Doar păsările băteau din aripi odată
cu tusea lui peste spuma din dopuri,
până ce fiecare-i părea altă fată
la gât cu mărgelă din becuri de stopuri.

NOU la HUMANITAS

CÂNTAREA DACOROMÂNEI ÎN BANATUL AUSTRO-UNGAR. URMATA DE CARTELILE BANATENILOR VIOREL MARINEASA

S puneam în numărul precedent că lucrările științifice ale lui **Marcu Mihail Deleanu** reprezintă un punct de întâlnire între spiritul Școlii de la *Annales* și unele tehnici ale prozei optzeciste. Volumul discutat atunci (*Manu-scrisul de la Prigor*, Editura "Eftimie Murgu", Reșița, 2005) l-am asemuit cu o *schită* de Caragiale, amplificată în urma demersului celui ce întreprinde cercetarea, om cu umor, dar și înzestrat cu un profesionalism fără cusur. În ce privește *Gustav Weigand și bănătenii* (Editura Tim Reșița, 2005), avem de-a face, prin anvergură, atmosferă, personaje, situații, construcție și stil, cu un *roman*, care, sunt sigur, i-ar prii și domnului Balzac.

Lui Weigand, profesor de lingvistică la Universitatea din Leipzig, îi vine ideea să înceapă studiul dialectului dacoromân plecând de la graiul vorbit în Banat. Publicase în prealabil lucrări consistente despre românii din Macedonia și din Meglen, iar la Lipsca înființase, cu ajutorul lui Take Ionescu, un institut pentru limba română. "Căletoria științifică prin părțile române din Bănat", aflat atunci sub stăpânire austro-ungară, debutează în 25 iulie 1895 și se sfârșește la 6 octombrie, în același an. Aceasta poate fi reconstituită din relatările reporterilor de la două periodice: cotidianul *Dreptatea* din Timișoara și hebdomadarul *Foaia diecesană* din Caransebeș. "Eminentul profesor" se prezintă ca "un bărbat foarte simpatic. Înalt de statură, rotunziu, blondin, cu barbă, păr mărișor, frunte lată, este un adevărat tip german. Dânsul vorbește... cum se cade românește, se înțelege așa cum vorbește omul care a învățat limba din carte". El este însoțit de "prea stimata sa soție", căreia "nu îndrăznești a-i zice 'cocoană' din simplul motiv că prea arată a 'coconiță' ".Vine aureolat de peregrinările anterioare, soldate cu opul *Die Aromunen*.

N i-l reprezentăm străbătând prin imperiul otoman, "îmbrăcat ca și un turist, cu mare bagaj de aparate, călare pe un cal de munte, încungiurat de gardiști turcești, prin ploaie sau la arșița soarelui, el trece din sat în sat, din munte în munte și cercetează pe o formă pe cei săraci, ca și pe cei bogați, ca să schimbe cu ei o vorbă, să le vadă casa, portul, să le cunoască obiceiurile și mai ales să le audă limba". Dar acum, ilustrul bărbat, acompaniat de drăgălașa sa damă, abia sosit la Timișoara "cu trenul de cătră Pesta..., a luat cuartir la hotelul 'Zum goldenen Hirsch'..., unde are să rămână vr'o trei săptămâni și de unde și va face excursiunile din jur "pentru" studii dialectice ale limbei române din Bănat". Deocamdată, "fideli interpreți ai sentimentului general al Românilor preste tot, și al bănătenilor în special, salutăm cu căldură pe profesorul dr. Weigand, reprezentantul vrednic al științei, și îi zicem din inimă un românesc: *Bine ai venit!*"

Momentele de jubilație nu se lasă mult așteptate, ziaristul, următor fidel al înalților oaspeți, culege "impresiuni înveselitoare", dar se teme că nu va avea meșteșugul să le pună pe hârtie, căci "toate strigă în gura mare pe bietul condeiu". Se decide, în fine, să descrie frumoasa întâmpinare de la Liget (Pădureniul de astăzi), cu alai de șapte trăsurile la număr, toate împodobite cu covoare având cusături românești, cea în care se află distinsul, valorosul profesor cu gentila, gingașa consoartă fiind cu totul deosebită și trasă de "patru cai ageri ai unui brav țeran" din localitate. Prânzul – în spitala casă a vrednicului preot Corneliu Teaha, "veselia creștea din ce în ce", cuvântare în limba română a profesorului Weigand, răspuns pe măsură al gazdelor. După masă, un admirabil număr artistic susținut de gingașe copile inteligente. Cuprins de neastâmpăr științific, profesorul cere să i se aducă un *țeran*, cu care face studii preț de vreo oră, justificându-se că altfel nu s-ar simți bine: musai să studieze barem un ceas pe zi. Seara se pornește jocul la școală. Deasupra intrării – o urare de bun venit compusă cu litere din frunze verzi. Când sosesc goștii, sunt primiți cu strigări puternice și nesfârșite de 'să trăiască'... "inteligenta și economii se întrec în jocurile românești... profesorul Weigand și stimata soție încă se amestecă printre părechile dansatoare" ... către miezul nopții apare "o deputațiune de copilițe, care prin drăgălașele domnișoare Alexandrina Cereguț și Columbina Buibaș predete doamnei Weigand un frumos costum național, rugând-o să-l primească drept semn al stimei și considerațiunei ce-i păstrează..." Petrecerea a fost stricată de "drăguța de administrație de stat" ungurească, reprezentată de birăul Szabo, întărit de șapte jandarmi, care a stopat concertul, autoritatea se temea ca nu cumva, la incitarea profesorului neamț, românii să facă revoluție.

Au urmat nenumărate *conveniri, dineuri, serbări naționale, mese festive, banchete, picnicuri, concerte corale*. La Cacova, înfierbântat, profesorul s-a trezit zicând: "Românilor! Deși sunt neamț, inima mea este română." Nu peste tot primirea a fost la înălțime: în Șopotu-Nou, "durere, nici de mâncare n-a căpătat la birt". Cărțile primite în dar se prezintă diferit: preotul George Mârșavela din Mehadica îi înmânează lui Weigand o psaltire și o cazanie din secolul al XVII-lea, bine conservate; în schimb popa Bogoeviciu din Bănia îi dă un molitfelnic "ros de hărți [=șoareci]".

D incolo de felurite peripeții, profesorul din Lipsca a strâns un material bogat, așa că în anul următor va publica volumul *Der Banater Dialekt*. Mai târziu, va întocmi primul atlas lingvistic al limbii române. Și totuși, relațiile lui Weigand cu românii, cu bănătenii se deteriorează. Începe partea a doua a istoriei, fără ditirambi, însă cu patimi, kabală și malentendu-uri.

MINI BIOGRAPHY FOR JIMI HENDRIX. 1 DANIEL VIGHI

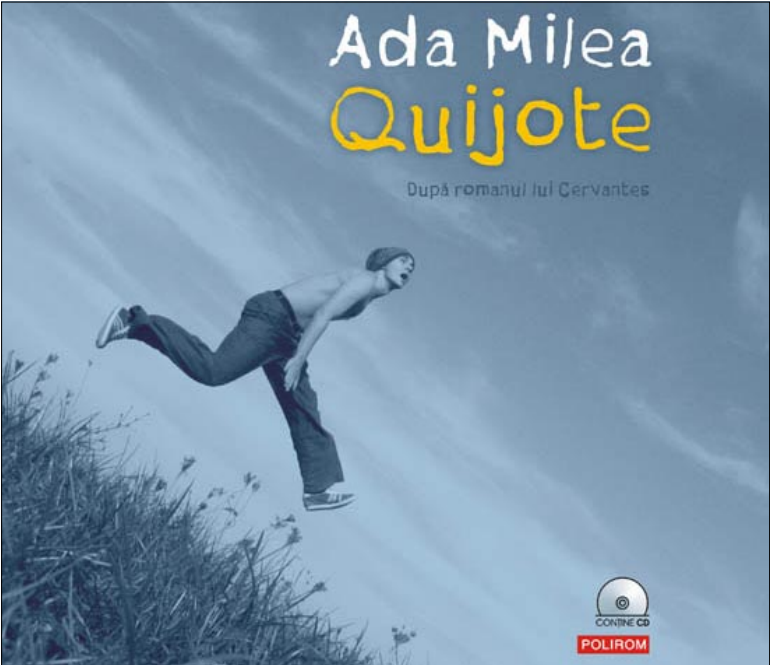
Nașterea a fost să fie pe la sfârșit de noiembrie, mai precis într-o zi de 27, nu știm dacă a fost marți sau miercuri, deși nu e greu să aflăm, am putea verifica, se poate stabili ce zi a fost să fie prin 1942 corespunzător datei respective. Seattle este orașul în care Jimi Hendrix a ieșit din pîntecele doamnei care i-a dat viața și i-a pus numele de John Allen Hendrix. Pe urmă mama lui John Allen se îmbolnăvește de prea mult alcool, pe urmă pleacă Al Hendrix, posacul tată al nou-născutului, în World War II. Merge și se luptă cu friții, cum li se spunea pe atunci nemților. Astăzi, în orașul Seattle, primarul supraponderal Gregory J. Nickels înștiințează că totul e în regulă și că orarul serviciilor de utilitate publică – gunoiul și celelalte chestii – rămîne același chiar în Memorial Day, Monday, May 29: adică între orele 8:00 am to 5:30 pm. Ce-ar putea să fie treaba asta, ne întrebăm, ce legătură să aibe orarul neschimbat la vreme de sărbătoare cu vremea cînd tatăl lui John Allen Hendrix merge în World War II iar mama sa Lucille «became sick from alcoholism?» Niciuna, de bună seamă. E așa ca și cum am crede că se poate stabili vreo legătură cu faptul că tovarășul maior Dragomir i-a adunat în sala festivă a liceului pe alde Pitiu, J.H., J.J. și toți ceilalți și le-a împuiat capul cu influența nesănătoasă a occidentului prin muzica de la Metronom a lui Cornel Chiriac de la Radio Șopîrlița Liberă și a prezentatorului guraliv de la Radio Luxemburg? Ce legătură între vremea acelei sedințe și faptul că aseară și-a închis porțile Festivalul Berii. Ce legătură între asta și Memorial Day, Monday, May 29, din orașul unde s-a născut Jimi? Ce legătură cu berea, micii și ploaia din 4 iunie, la șase zile după aceea ? Nu e niciuna, ne vine să zicem dar nu e așa, nu e deloc așa. Toate se leagă. Spunem în această Mini biography for Jimi Hendrix că, după ce mama sa Lucille "became," cum zisei, "sick from alcoholism", micul John Allen fu trimis la neamuri în Berkeley prin ținuturile californiene după cum și spun letopisețele care dau încredințare și vestesc că neamurile au luat Pruncul și "was sent" cu el ca să "to live with relatives in Berkeley, California". Acolo fu expediat în vreme ce Al se lupta în World War II cu friții iar Lucille, mama sa, era pe la Hospital pe undeva.

alături de gașca lui jim morisson,

Stau în camera lui J.H., lîngă aparatul hodorogit. "Foarte ca lumea e bucata asta cu Hey Joe", le spune J.J., ușor blegită de melodia care tocmai se topea undeva în aerul camerei înfundate în fumul de țigară, acolo în camera lui J.H., acasă la el, în dărăpănătura de clădire, și se uitau fascinați la ecranul împodobit cu lumina gălbuie a beculuțului și dincolo de ea, de lumina aceea, scліpeau numele unor mari orașe cu fojgăiala lor, cu minunile pe care le percepeau ca pe ceva fără

nume, bleg, răscolitor, Santana cu Moonflower, era așa ca și cînd ai fi singur și ai sta la colț de uliță undeva departe: în depărtarea luminată gălbui, însemnată de literele negre ale numelor de orașe. Luxemburg și radio Luxemburg, și vocea prezentatorului: gălăgioasă, repezită, clătînîndu-se anapoda în tăcerea nopții, în șerpuirile ei vrăjitoarești. În frumusețea ei de satîn, de alcool, de lumini, de baruri, de crep. De staniol. În globurile care se rotesc încet. Încet se rotesc globurile cu oglinjoare din care lumina se răsfrînge. Syd Barrett în primul disc al ciudăteniei Pink Floyd și totul se termină, și melodia se termină, ce amărăciune, ce durere, ce blegeală, ce tînjire post coitum, ce trezire aici în nenorocita asta de odaie, lîngă amărîtul de pat al lui J.H. mirosind a transpirație, a păr nespălat. Tăceți! Liniște! Mai bine privim acolo în lumina gălbuie, mai bine vă pierdeți prin întortochierile lumilor de departe, alături de gașca lui Jim Morisson. Hei, Jim, strigăm, ajuns-ai, dear Morisson, pe buzele noastre, în sufletul nostru îndoliat, mort ești prin Paris, te-ai sinucis?, te-a omorît CIA?, te-a răpus o vrăjitoare?, ai murit într-o nevrednică toaletă publică, trăiești încă prin India, prin Africa, prin South America, ești cowboy în Oregon, în New Jersey, ori în North Dakota; acolo ai ajuns, în vreme ce al tău tătik, domnul amiral George Stephen Morrison, scoate la casat celebrul său vas "USS Bon Homme Richard (CV/A-31)", "on July 3, 1971 in Washington D.C., USA" la nici douăsprezece ceasuri după moartea ta.

Fragment din romanul (aproape terminat) Istoria rockerilor, man!

SICILIA

(FRAGMENTE)

ILSE HEHN

FĂRĂ MIRACOLE

Case înghesuite, gheboșate peste o colină, ca un acoperământ de piatră. Bejul pământului, maroul ruginiu al pereților, culori domolite de foc, aidoma ulcioarelor de lut. Geamuri minuscule, trepte de piatră, crăpături de la ultimul cutremur, bânele vlăguite ale acoperișurilor clămpănesc pieziș prin aer.

Liniștea îndepărtată – dură ca lumina amiezii.

Îmi zic: *wunderbar* – ceea ce înseamnă *aller Wunder bar* – un adjectiv lipsit de aura minunii, departe de bacchanalul, barocul scenografiei siciliene.

Limpede, dimineăta. Lumina zace pe acoperișuri sub epiderma cărora nu ghicești nici o mișcare. Soarele își impune strălucirea pe ziduri. Cu brațe largi, canicula gonește pe străzi, se prăvălește pe trepte, invadează prin obloane înguste odăile, smulge oamenii din letargia nocturnă, împietrită, trezește orașul înfierbântându-l, țipă: Deschideți și plătiți-vă tributul.

UMBRE

Ziduri netencuite îmi sugerează cum se trăiește aici. Umbra sapă grote întunecoase din care izbucnesc cactuși, case ca niște cutii, cavouri împietrite, împesurate, încremenite, incolore, precum oamenii cenușii; peste fețele lor se întrepătrund, ca o rețea, nenumăratele fire uscate ale ierburilor ce le împăienjenesc ochii, gura.

Soarele se prăbușește, înghite satul, sărăcia lui râncedă. Crescuți în locuri neprielnice, neputincioși, pomii atârnă din cer ca într-un tablou de Baselitz. Dedesubt, mai departe, luna, și ea amotită, o pată mucegăită, luminează palid. "Miracolo economico" al Italiei anilor '50-'60 a trecut pe aici fără să lase urme.

SICILIA, SUDICĂ / MARSALA

Uscat, trunchiul de lemn al copacului, coroana tușește înspre cer. Un nor atârnă strâmb; marea, o genune strălucitoare, nesățioasă, dizlocă totul în goana ei spre Africa.

În spate, o umbră prelungă; asta-s eu, nemilos aruncată peste roca dură, eu, nimerită într-un film străin, în această lumină ce hârâie, în această harababură de străzi, pahare de plastic, ziare mototolite, eșecuri politice. Ferită să fiu, îmi spun, de nostalgii turistice după Madone în mozaic sau rememberuri cu iz regal, de toată sporovăiala barocă, de panopticumul trecutului, de jalnica morală fățarnică. Din această perspectivă deloc artistică, dar larg deschisă, fie numai a unghiului aparatului fotografic, e clar unde mă aflu: deșeuri metalice, gropi de gunoi, drumuri periferice, ocolișuri – fragmentat, fărâmicios, desigilat: prezentul.

CIOBURI

Fluviul, cândva numit Hypsas, o albie goală astăzi, șerpuiind prin hățișuri.

Până și metafora apei este absentă. Deasupra un loc înveșnicit în piatră, himeră perfectă a Siciliei: Acropole din Selinunt.

Restul, turității. Fiecare acoperă pietrele răspândite peste tot cu scâlâmbăieli derizorii, fotografiază, în înceata, dementa îmbrățișare a soarelui, haosul istoriei.

Cioburi de timp, fragmente de călătorii.

NIMENI NU VREA SĂ-L VADĂ PE LENIN

O terasă sus, în Grădinile lui Augustus. E plină de turiști. Urmez, pe deal, un drumeag îngust, destul de ascuns, până ce ajung în fața unei stele, înalte, albe, cu un relief al lui Lenin.

Aici, pe insulă, într-un exil înșorit, în dulcele Capri, a jucat Lenin șah și a băut șampanie cu prietenul Gorki, înainte de a declanșa revoluția rusă.

Îmi vin în minte anii când am trăit într-o supraveghere totală, într-o permanentă tensiune – România comunistă. Apariția securității în locuința mea, apoi căutarea disperată, printre cărți și mobile, a aparatelor de ascultare, moartea subită a soțului meu pe stradă, drapelele roșii din cancelaria liceului, nesiguranța din gesturile fiului meu, pe atunci în vârstă de patru ani, frica. Un panopticum obsesiv.

Inima îmi bate mai repede; ca într-un film, îmi dau viața îndărăt, mă străduiesc să dau un sens întregului; eul meu se prăbușește în ritm lent sub lupa timpului, mașina hârbuită amuțește – am iarăși o șansă, mă gândesc și respir adânc, departe de agitația tranzacțiilor omenești.

SCOTIA

LA MARGINE

Hebridele – "insule la marginea mării".

Liniște tainică, o luminozitate tivită cu negru, reflectată de apă. Pierdute în peisaj, răzlețe, casele, disonanța celor câteva verticale, stearsă, demonstrativa lor superioritate, dispărută, topită pitoreasca ținută a norilor. Jumătățile de măsură se prăbușesc, sporovăielile se dizolvă; aici, tălmăcirea stelelor, a vântului, a pietrei este de-ajuns. Ziua și noaptea se suprapun cu gesturi blânde.

SUFLU CENUȘIU

Departe de continent și de societatea

industrială, de flirturi ieftine și de tot soiul de mărunțișuri: tăcerea luând chipul liniștitor al veșniciei. Cerul – o scară de zinc și de plumb. Un suflu definitiv cenușiu. Absența oricărei străluciri, a oricărei seninătăți. Zile dincolo de idilă, nu-ți rămân datele cu nimic.

ORA

Ora își face rondul de noapte. Hârtia este pe etajeră, lângă lanternă. Pe jumătate adormită, murmur în somn, nici o pasăre nu cade din cuib. B. mă ia în brațe ferindu-mă de trecut. Deasupra geamului o stea își cerne lumina, o atârnă în camera noastră.

România e departe.

Eschimoșii au două sute cincizeci de feluri de a denumi zăpada, fiindcă e atât de importantă pentru ei. Pentru iubire, noi avem doar câteva.

LAPONIA

Câinii aleargă în tandem, unul după altul. Nome și Nomand sunt liderii echipajului saniei mele – sunt cei mai importanți; chiar dacă izbucnește viscolul sau căderea serii ei nu rățesc drumul. Odin, alt câine din echipă, este în centrul atelajului, iar în spatele lui Xandoo și Grumpy preiau rolul de trăgători. Odată înhâmați la cele 9 sânni, cei 45 de huskies intonează un lătrat care îi înfioară pe cei neobișnuiți cu un asemenea spectacol. Nervozitatea câinilor împreună cu un soi de nebunatică bucurie ni se transmite și nouă. Ne lăsăm cu totul în grija câinilor și pornim. Prima tură de probă.

28 MARTIE

O neliniște electrizantă; astăzi ne lansăm în marele "raliu". Soarele e alb, sunt 20 de grade sub zero, ghidul, fără îndoială priceput, se numește Reto, iar în fața noastră vreo 55 km de străbătut printr-un ținut tipic lapon, plin de păduri, mlaștini și lacuri înghețate.

Startul e la 9 și jumătate. Reto îl înlocuiește pe unul din câinii mei.

Rolul, desigur agreabil, de acompania-toare a tânărului Nome îl preia acum cărunta doamnă Crazy.

Ne încărcăm sâniile cu provizii pentru toată perioada călătoriei și nu uităm bagajele, lesele cu care voi lega câinii peste noapte și un sac de 30 de kg de mâncare, tot pentru câini, le încarc pe vedeta mea rapidă. Urmează înhămarea câinilor la sânni cu ajutorul unor neck-line-uri, teck-line-uri, gang-line-uri (cine crede că pricepe toate de la început, se înșeală). Urmează un lătrat înnebunitor conjugat cu nervozitatea pe măsură a fiecăruia, lesne explicabilă: în afară de turul de probă, niciunul dintre noi n-a condus vreodată o sanie prin înzăpezita Laponie. Când

Reto s-a aplecat și și-a smuls din zăpadă cele două crampoane, toți cei 45 de huskies au observat mișcarea într-o secundă și au dat drumul unor urlete înspăimântătoare smucindu-și frânghiile într-o isterie totală.

Ca să-mi echilibrez și eu sania, mă aplec pe o parte, smulg cramponul din zăpada înghețată – prevăzătoare, m-am ancorat numai într-unul, în partea dreaptă – nerăbdători, golanii patrupezi o pornesc brusc, încerc să stăpânesc sania și câinii, înfășor în grabă frâul din mâna dreaptă de mânerul saniei, respir apoi ușurată, m-au trecut toate căldurile. Îngân o rugăciune – ne-am pornit.

Liniștea e aproape palpabilă, orizontul se conturează fără nici un obstacol, nimic nu se înfîge în bolta cerului, totul poate fi perceput fără efortul de a-mi strâmba gâtul pe spate, totul e limpede, albul se înstăpânește în mod absolut. Zăpada – ținutul ei ține cât toată Laponia.

Aici toate lacurile se numesc Järvi... Ieri am depășit capătul sudic al lacului Akä-siäsir și am trecut peste întinsul Nivum-kijärvi. În mijlocul ultimului, ca într-o îmbrățișare, este o insulă îngustă, pe care zărim căsuțe izolate, miniaturale vise de vară căzute pradă zăpezii.

Ora 13,20 – pauză de prânz. Dincolo de lacul pe suprafața căruia am poposit și a cărui gheață încă mai prezintă siguranță, câmpii nemărginite se pierd, cu tot cu zăpadă, în aer. Ici-colo, câte un molid înghețat.

Mai târziu, împreună cu B, mă duc la câini. Mi-au devenit apropiați, mă agreează, părul, hainele îmi sunt împregnate de mirosul celor cinci prieteni ai mei: B. îmi zice Huskia.

Vântul s-a domolit, frigul e mai prietenos. Linii lungi proiectate de copaci. Sărutările noastre, ca niște semne fosforescente. Îmbrățișarea în zăpadă – o nuanță pe care o pot picta, un cuvânt peste rigurile limbii, o propoziție clară. O zi deschisă spre amurg.

Seara se încheie. Din nou câinii întonează un urlet melancolic. După un timp își vâră capul sub luna înzăpezită și amuțesc. Gerul sticlos al nopții.

AUTOPSIA

FLORIN HĂLĂLĂU

Tatălui meu

Brăhăşeşti se află la doar câţiva kilometri de Tecuci, așa că vestea care îl anunța că trebuia să meargă acolo pentru constatarea unei morți violente nu-l lua prin surprindere. Ca anatomopatolog, unul dintre puţinii specialiști din spital, făcea și treaba de legist. Nu îi displacea, își iubea meseria.

Miliția avea un IMS. Mașină de teren românească, potrivită pentru drumurile de țară. S-a întâlnit cu ceilalți în fața postului. Mai bine zis, trebuia să se întâlnească, pentru că la ora fixată era singur și abia după o jumătate de oră apărură și locotenentul Bănescu, care transpira din greu sub haina prea groasă pentru temperatura de afară. "Cald... de dimineată..." Își scoase chipiul și se șterse pe frunte de parcă terminase o zi istovitoare de muncă. Nea Nicu, șoferul, veni cu șapca pe cap, așa cum aflase el că purtau șoferii boierilor, împreună cu Vintilă, autopsierul. Îi cerură doctorului câte un foc și așteptară apariția procurorului Anton, fumând.

Mergeau într-o comunitate de țigani. Unul dintre copiii de acolo fusese călcat de o mașină. Țiganii din Brăhăşeşti aveau în general legile lor. Nu trăiau chiar în afara societății, dar nici nu puneau mare preț pe organizarea acesteia. Nici regimul comunist nu reușise să-i disciplineze de tot, cu toate amenințările aparatului de represiune. Când se întâmplă accidentul, bulibașa le spusese țiganilor că moartea trebuia anunțată în sat, pentru ca băiatul să fie îngropat cum se cuvine.

Când IMS-ul opri în fața porții, îi așteptau în curte câteva zeci de persoane. Bărbații purtau haine groase de postav, pălării cu boruri largi pe cap și bocanci. Femeile aveau mai multe rînduri de fuste, lungi pînă în pămînt. Sfidau căldura de afară prin modul în care erau îmbrăcați. Copiii, în schimb, erau complet goi și alergau prin toată curtea, făcînd mare gălăgie. Erau murdari de sus pînă jos, dar se simțeau bine așa.

Intrară în curte și fură înconjurați imediat de mulțimea zgomotoasă. Bulibașa ieși în fruntea lor și spuse: "Dom' șef, numai nu-l tăiați! Uitați-vă la el, dar nu-l tăiați, că facem moarte de om". "Hai, nu începeți cu prostiile", interveni Bănescu, "Lăsați-ne să intrăm în casă și să vedem copilul, că așa e legea". Își făcură loc cu greu și înainte de a intra în casă îl mai auziră o dată pe bătrîn: "Numai nu-l tăiați!".

Casa era din chirpici, cu înălțimea ușii mai mică decît un stat de om, așa că fură nevoiți să se aplece la intrare. Ușa dădea direct în camera cea mare, în care, pe masa din centru, era așezat copilul. Oamenii se auzeau cum vociferează afară, dar Bănescu nu lăsă pe nimeni înăuntru. Copilul era îmbrăcat într-un costum dintr-un tergal ieftin, cu reverele aproximativ egale, din tăietura căroră se îțea nodul unei cravate. Doctorul trase perdelele și Vintilă începu să dezbrace copilul. Îi plăcea meseria, de multe ori venea dimineța cu chef de treabă, făcea complimente colegelor, spunea bancuri deochete și întreba plin de jovialitate "Ce e de tăiat astăzi?", spre oripilarea femeii de serviciu, care ieșea de acolo scuipînd în sân și făcîndu-și, larg, semnul crucii. Bănescu și Anton stăteau cu spatele. Când începu Vintilă să taie, însoțit de bocetele femeilor de afară, se întoarse și doctorul.

Chiar dacă încă nu era tată, cadavrul unui copil îl impresiona. Își aprinse o țigară

și privirea îi căzu pe marginea ferestrei. Cineva scrijelise cu un cuțit un ciudat careu de cuvinte încrucișate. Se apropie și mai mult și văzu definițiile cum apăreau de sub praful de pe pervaz. Erau scrise într-o limbă necunoscută. Careul era început, iar cel care încercase să-l rezolve se împotmolise destul de repede, semn că nu era obișnuit cu îndeletnicirea aceasta. Îl măcina gîndul despre cum aveau să plece de acolo, dar rebusul îi dădea ghes să-i găsească cheia. Își închipui că se află la microscop, în fața unei lame. Camera deveni și mai mică, apăsîndu-l cu puterea unei greutate de plumb. "Privește pînă vei vedea", știa asta de la Victor Babeș. Îi apărură în față o țigancă care părea să fie sora băiatului. "Hai să-ți ghicesc, boierule! Întinde mîna, nu te teme!". Nu așteptă ca doctorul să-și ducă gestul pînă la capăt și îi apucă palma. "Oho, mîini de lăutar! Numai la oraș mai vezi așa ceva. Ești însurat cu o femeie frumoasă, boierule! N-aveți copii, dar o să faceți unul cînd vă întoarceți la București. Și o să aibă o cumpănă mare, dar o va trece, va avea mai mult noroc decît ăsta micu' al nostru." Dispărură ca și cum n-ar fi fost niciodată acolo, la fel ca inscripțiile de pe lemnul ferestrei. Îl auzi pe Vintilă chemîndu-l lîngă cadavru.

Cum sta întins pe masă, copilul părea că îl privește. Nu doar cu ochii. Toate organele interne, ieșite la lumină de sub cuțitul lui Vintilă, se uitau la el. Inima, plămîinii, ficatul, splina, stomacul, intestinele nu erau cele pe care le știa din facultate. Aranjate ca într-un puzzle, așteptau să le fie descifrată taina pe care o ascundeau. Atinse inima și văzu clar contururile aceleiași careu de cuvinte încrucișate, avînd de data aceasta mai multe definiții rezolvate. Punctele negre formau o curbă foarte asemănătoare cu linia vieții din palmele copilului. Preț de câteva secunde văzu foarte clar viitorul, așa cum muribunzii își revăd toată viața înainte de a închide definitiv ochii. "Vedeți, domn doctor, doar la cap e lovit", îl auzi pe Vintilă. Imaginea craniului zdrobit îl făcu să revină cu picioarele pe pămînt.

După ce termină treaba, Vintilă cusu tăietura și îmbrăcă la loc copilul, avînd grijă să-i facă nodul de la cravată așa cum i-l făcuseră rudele. Anton își încheie raportul. Primul ieși Bănescu. Avea copilul în brațe. Femeile porniră să bocească și mai tare. Unele dintre ele se aruncau pe jos ca într-un ritual păgîn, tăvălindu-se și tipînd ca posedate de diavol. Copiii urlau și ei, înspăimîntați de spectacolul oferit de femei. Bărbații aruncau priviri piezișe. "Vedeți, nu i-am făcut nimic!", le strigă Bănescu și cu o mișcare rapidă puse cadavrul copilului în brațele celui mai apropiat bărbat.

Nicu pornise motorul. În jurul mașinii alți bărbați erau gata să-i oprească la primul semn făcut de cei din curte. Semnul veni și mai multe mîini prinseră mașina ca o cingătoare. "Dom' șef, v-am spus să nu-l tăiați! Cum îl mai îngropăm noi acum?". Țiganii scoaseră cuțitele și începură să zdruncine mașina, încercînd s-o răstoarne. Bănescu trase atunci un foc în aer. Bărbații avură un moment de uluială și dădură drumul mașinii. Nicu demară brusc. Bănescu se urcă din mers. În spatele lor strălucirea lamelor de cuțit, strigătele mulțimii și căldura dimineții de vară se amestecau de-a valma într-un imens nor de praf.

*București, Cosăuți
Iulie – Noiembrie 2006*

CĂRTUREȘTI

JURNALUL SĂPTĂMÂNILOR

DE CARTE

COSMIN LUNGU

Librăria Cărturești din strada Mercy continuă programul "Cartea săptămânii" cu o nouă recomandare livrescă. Selecția îi aparține de această dată lui Bogdan Bocănete, un alt librar Cărturești, absolvent de Drept, ce-și începe pariurile la raftul/scaunul recomandărilor cu un autor american: John Cheever. Cartea extrasă din mulțimea de cotoare și coperte a apărut la Editura Polirom, poartă titlul *Bullet Park* și are atașat un text-cârlig ce agață fără să rănească. "Ai în față o satiră care trezește empatia într-un mod veritabil. *Bullet Park* este o metaforă, un ochi de apă în care se oglindesc defectele morale ale societății americane. Vanitatea și nedreptatea se împletesc cu lentoare pînă într-un punct unde totul se dizolvă, născându-se sacrificiul, ultima cale disperată pentru atenționarea umanității asupra răului care o macină și pentru salvarea ei. Viziunea sumbră asupra vieții combinată cu o ironie deloc deranjantă, abilitatea de a stărni sentimentul de injustiție în cititor și de a-l provoca să participe la acțiune fac din această carte o capodoperă care nu trebuie să lipsească din bagajul tău de lectură", notează Bogdan_ul (altfel Bogdan Bocănete).

În paralel, la doi pași de cartea săptămânii, fără intenția de a o concura, stă rezemat filmul săptămânii, ales de Oct@v, un artist talentat ce-și refuză gloria. Cu convingeri ferme despre eutanasiere, el a ales să deschidă cutia Pandorei printr-o peliculă premiată cu un Oscar în 2005 la categoria "Cel mai bun film străin". Povestea din *Mar adentro* (*Marea dinlăuntru*), în regia lui Alejandro Amenabar, e rezumată de Oct@v în propoziții scurte, dar pătrunzătoare: "Să vrei să-ți iei viața, dar să nu poți realiza acest lucru din cauza unui handicap fizic; mai mult, fapta este inacceptabilă pentru cei dragi, lege și morala creștină. Dacă viața nu mai e dar, ci un chin mai mare decît moartea, cine poate decide ce e bine sau rău? *Marea dinlăuntru* – o capodoperă a demnității umane (un film bazat pe fapte reale)".

DEAL-VALE-DEAL DINTR-UN JURNAL MAI VECHI ROBERT ȘERBAN

Pornesc spre Lugoj. A trecut de 6.30. Seara. Am promis că la 7.30 sunt acolo. Îmi place să fiu parolist. O calc. E-o Dacia. Nu peste o sută. Nu tot drumul peste o sută. Mănânc un sandviș. E destul de aglomerat. E bine afară. Simt aerul care se strecoară pe lângă portieră. Ar trebui s-o repare cineva. Mănânc și al doilea sandviș. Mănânc și conduc. Ajung. N-a fost poliție. Strada Anișoara Odeanu. O nimeresc din prima. Numărul 14. Da, puțin mai în față. Da, trebuie să cumpăr niște flori. De unde? La ora asta nici o șansă, aflu de la lugojeni. Pornesc în căutarea florilor. Ajung în centru. Nu-mi miroase a flori. Merg înainte. Tot înainte! După 20 metri, o bătrână cu viorele. Cu tot cu rădăcină. Asta e. Cumpăr trei buchețele. Îi mai las unul, poate o mai căuta cineva flori. Mă întorc. Îmi cumpăr baterii pentru reportofon. Casetă nouă am luat de acasă. Ajung la numărul 14. Sunt două sonerii. Apăs pe una. Aștept. Apăs pe a doua. Răspuns corect. Maestrul Orăvițan, ca un preot rus. Ești mai punctual decât un englez, îmi spune. Da, am adus și o sticlă de whisky, dar nu e din Anglia... Îmi iau bagajul, intru, dau florile doamnei, intru în casă. Multe lucrări pe pereți, spațiu, cald. Mâncăm. Pizza. Bem pălincă, e pe alese. Eu vreau de pere. Bem vin de Tokai. E sec. Aș fi preferat unul dulce. Nu știu de ce. Mergem?

Mergem. Iau țigările, telefonul și farfuria cu prăjituri. Maestrul – înainte. Curtea e superbă, iarba e verde, lucrarea de pe unul dintre pereții din curte are dimensiuni uriașe și culori vii. Maestrul are trei ateliere. Unul de pictură, altul de sculptură și unul de... Toate în același corp de clădire. Intrăm. Îmi aprind repede o țigară. Văd ce a lucrat. A lucrat mult de când e în țară. Enorm. Maestrul e mai mult prin State. Are acolo copiii și o galerie de artă. Chiar în New York. Are cotă, aflu că o vestită casă de licitații – Christie's – se ocupă de opera sa. Iar Silviu Orăvițan chiar are operă. O parte mi-o arată și mie. Lucrări proaspete, în lemn sau pe pânză, lucrări mai vechi, mari, chiar de dinainte de '89. Maestrul "lucrează" cruci. Tot felul. Cruci și labirinturi. Cruci în labirint, labirinturi de cruci. Aduce, pe rând, câteva tablouri. Peste 20. Peste 30. Unul după altul. E greu să procesezi atâta informație vizuală. La un moment dat mă uit prost. Aud muzică bisericească. Un grup de călugări de la Athos intră din boxele casetofonului în atelier. Mă las dus. Fumez mult. Beau singur: maestrul are o gastrită. Ia pastile. Mai odihnește-te, îmi spune și pleacă în camera alăturată, să mai aducă o lucrare. Mă ajută să le văd mai bine, mutând sursele de lumină după cum știe că trebuie mutate. Parcă suntem în alt spațiu, în alt timp.

Îmi place ce văd. E un fel de a spune. Dar nu e o plăcere exaltată, cum mă încercă atunci când... mă încercă, ci una

cuminte, ospită, așezată. Sunt cruci peste tot, în culori diferite, de mărimi diferite, în repetiții... diferite. Mă tulbură albastru-marin. Și negru. Îmi spune că un arab a plătit pe o lucrare "neagră", în Franța, o sumă fabuloasă. Fibra mea arăbească – romanizarea s-a făcut și pe la Turnu Severin și s-a făcut cu mercenari arabi... - vibrează la tablourile cu negru. Păcat că n-am cu ce plăti. Sunt obosit. E unu sau două. Noaptea. Maestrul îmi arată și lucrări de grafică. Ale sale și alte altora. Mulți, celebri. Îmi mai trag suflul. Privesc printre cărțile ce populează rafturile din atelier. Maestrul îmi arată fotografii. Majoritatea cu lucrări. Altele, cu Celibidache. Cu Zămfir. Cu Barbăneagră. Cu Bazil Popovici, la Marsilia. Îmi arată un autograf de la Cioran. A fost la el acasă. Iar Cioran nu avea pe perete decât un singur tablou. De Orăvițan.

Îi place să povestească despre sine. Fără să se laude. Are firesc și candoare. Nu e fals. Schimbă muzica. Îmi pune muzică olteanescă. Veche. Mai trag o gură de Tokai. Mie îmi plac ungurii. Oltenilor le plac ungurii. Îl ajut să ducă tablourile înapoi. Are pentru ele un soi de... parcare. Ca pentru biciclete. Fiecare pânză are locul ei. Am obosit. A trecut de două. Îmi arată presa. Și pe cea americană. A avut succes cu ultima expoziție. Titlu: "Painting with gold". Îmi arată și alte lucrări. Povestește. Îl întreb unde va fi în 4 octombrie. Probabil că în SUA. De ce? Păi, e ziua noastră... Cum, sunt născut în aceeași zi cu el? Da, dar la o diferență de 29 de ani. Strângem. E aproape trei. Noaptea. La taragot cântă Craiu. Ar fi trebuit să-l știu. Nu-l știu, dar îl ascult. Maestrul îmi dă în dar o lucrare. Una mică, mică, mică. O cruce din cinci puncte de aur. Și îmi serie cuvinte calde pe ea, cu creionul. Mă bucur mai mult decât pot arăta. Mă bucur. Mergem să dormim. Afară, în grădină, pomii tocmai au înflorit și atrag și ei atenția: miros teribil! Intrăm în casă. Doamna mi-a pregătit patul. Am venit cu pijamalele de acasă. Adorm greu, gândindu-mă ce complicat e să fii profesionist. Să poți munci atâta. Da, chiar la asta mă gândeam pe la patru dimineața, la muncă.

A doua zi mă trezesc pe la 8, dar trag de timp, ca Dinamo, până pe la 9. Mâncăm, facem câteva planuri – emisiune, interviu, poate chiar o carte –, ne luăm la revedere. Plec. A început să plouă. Mă căznesc să nu merg repede, mai ales că taman cauciucul de pe stânga-față e tocit rău. Rău de tot. Dar mașina merge, ploaia cade, poliția nu-i, drumul nu e foarte aglomerat.

A treia zi, duminică, un timp superb. Pe la 6, seara, mă sui pe bloc să văd dacă e cineva pe terenul de baschet. E cineva, unul singur, cu mingea. Mă schimb rapid, îmi iau telefonul, legitimația, niște bani și țâșnesc pe ușă. Alerg până la baza sportivă: tipul s-a volatilizat. Iarăși n-am cu cine să mă joc.

NOI, PROVINCIALII RADU PAVEL GHEO

Noi, provincialii, ne simțim adesea ofensați de atitudinea ușor superioară pe care o detectăm (sau ni se pare că o detectăm) la cei din Capitală. Le zicem "mitici", le contestăm autoritatea, le ironizăm accentul, le luăm peste picior felul în care spun "grije", "șapte", "pă" sau "dă".

Noi, provincialii, știm că de fapt Bucureștiul înseamnă praf, înghesuială, agitație, mîrlănie și corupție.

Noi, provincialii, pronunțăm întotdeauna într-un anumit fel "micul Paris", ca și cum am vorbi de forma de singular a substantivului ce denumește balcanicii mititei: micul "Paris".

Noi, provincialii, sîntem exasperați de știrile despre București ce apar sistematic pe posturile TV centrale, fiindcă de ce ne-ar păsa cum e traficul dinspre sau înspre Capitală și ce evenimente mondene se mai petrec în orașul ăla al prăbușirilor?

Noi, provincialii, sîntem și disprețuitori, și frustrați cînd vine vorba de Capitală, căci nu putem trăi fără să ne raportăm la ea, iar dacă mîine ar dispărea, am rămîne dezorientați.

Noi, provincialii. Cine sîntem noi, provincialii, și care sînt "capitaliștii"?

Asta e, că nu știu foarte bine. Înainte de 1989 capitala României avea cam un milion de locuitori dintr-un total de 25 de milioane, adică vreo 4% din populația țării. Azi are în jur de 3 milioane din 20 (sau chiar 18-19), adică vreo 16% din întreaga Românie. Nu s-ar putea să merite cumva atenția care i se dă?

Aici apare însă adevărata problemă: de unde a răsărit surplusul de 2 milioane de bucureșteni din ultimii 17 ani? Evident, din provincie. Cel puțin două treimi din populația actuală de "mitici" e pur provincială – și încă la prima mînă. Acolo, în Capitala "capitaliștilor", stau frații noștri provinciali. Simpla schimbare a domiciliului din buletinul de identitate nu schimbă și statura socio-culturală a provincialului.

Mă întreb dacă reacția pomenită la început nu ascunde de fapt un complex de inferioritate nemărturisit. Sau dacă nu e

legată direct de reacția generală de respingere pe care o are individul față de autoritatea centrală, reacție transferată metonimic asupra cetății care o cuprinde și asupra locuitorilor ei. Căci legile vin de la București, marile afaceri se fac la București, vedetele vieții politice, culturale, mondene și ale tuturor celorlalte vieți expuse public se găsesc tot la București.

Am citiva prieteni și o groază de cunoscuți care au dobîndit un plus de greutate în tonul vocii și se așază mai siguri de ei pe scaun de cînd au renunțat la statutul de provincial și s-au mutat în Capitală. *Young man, go Bucharest!* – iată un îndemn fertil al acestor vremi.

Nu contest existența unei aroganțe de centru, de Capitală, față de restul țării, căci am simțit-o cînd și cînd și eu. Despre raportul centru-periferie s-au scris însă zeci de mii de pagini care-l descriu, îl evaluează și îl explică mult mai bine. Condescendența, ignorarea sau disprețul pur există și vor exista întotdeauna în orice fel de centru.

Problema e totuși cea pomenită mai sus: cine sînt "miticii" care sfîrșesc reacțiile de adversitate dinspre provincie? După cum am spus, cel puțin două treimi din populația Capitalei e reprezentată de bucureșteni de prima generație, originari din Făcăeni, Timișoara, Urlați, Buzău, Ploiești sau Răzoare. Restul sînt iarăși – în marea lor majoritate – bucureșteni de-a doua generație, crescuți de părinți provinciali ce aveau aceleași complexe ca și concetățenii lor rămași acasă. Dintr-o asemenea perspectivă, disputa București-provincie seamănă mai degrabă cu o confruntare de orgolii între co-provinciali: provincialii rămași în locurile originare și provincialii ajunși în Capitală.

Printre ei, probabil, se mai plimbă neobservați și cîteva zeci de mii de bucureșteni get-beget, cu bunici bucureșteni, cu străbunici bucureșteni, cu o cultură urbană asimilată în cîteva generații... cei pentru care Bucureștiul înseamnă cu adevărat "acasă". Dar noi, provincialii, sîntem prea mulți și prea preocupați de disputa noastră ca să-i mai băgăm în seamă.

NE-AM ÎNTORS ACASĂ, DOAMNELOR, DOMNISOARELOR ȘI DOMNILOR, DUPĂ UN DECENIU, ȘI MAI BINE!

DANIEL VIGHI

Nu am a spune lucruri de-ale specialistului, nu sunt critic muzical, nu pricep așa de multe din tainele strașnice ale muzicii, am amintiri ca orice om legate de Ea, care m-au legănat dintru începuturile mele pământene. Îmi aduc aminte de ghitară exotică pe nume hawaiană cu care Vighi Gheorghe, taică-meu, mi-a vrăjit copilăria din vremea începuturilor domniei lui Ceaușescu, înainte de a pleca de la Lipova la București, și de acolo pe mări și oceane în flotila de pescuit oceanic cu bizateria aceea la el. Aceeași cu care ne-a vizitat de Paște, anul ăsta, după ce nu ne-am văzut vreme de două decenii. Așadar hawaiană și povești oceanice ale lui Vighi ăl bătrân cu pinguini și o capră mâncând hârtii de foame într-un port sârman din Mauritania.

Toate astea s-au întâlnit într-un fel special pe 12 aprilie anul acesta când am participat cu bătrânul lup de mare la concertul aniversar al Filarmonicii Banatul la Sala Capitol. În sfârșit, aș putea spune: succesive întoarceri acasă. A lui taică meu din București cu hawaiana, aproape octogenar, apoi sexagenara noastră Filarmonică revenită și ea unde îi este locul de care a fost văduvită din cauza ambițiilor și mojiției unui vremelnice director de cinema. Un local, ca să zic așa, mai tot timpul gol, pustiu, rupt de lume, mirosind a abandon și ratare în ciuda posterelor triste cu promisiuni sexual-comerciale care nu atrăgeau pe nimeni. Mărturisesc cum am trecut adesea în anii ăștia nedrepti cultural de după revoluție prin apropierea fostei clădiri a Filarmonicii, umbrită de teii centrului urbei, cu vioara lui Ruha încă băntuindu-mi prin amintiri, din vremurile în care veneam student și june dascăl înțolțit la cravată și costum care îmi dădeau senzația al naibii de neplăcută că eram la nuntă. Ehe, dragilor, minunatele vremuri ale Filarmonicii de odinioară s-au întors! Vă spune un biet scriitor vrăjit de ciudătenia muzicii și care nici nu e neapărat cunoscător și nici nu poate despărți tranșant finețurile interpretărilor, nu are la degetul mic epoci, stiluri și specificități ale marilor curente și școli, un ins de la Lipova care a rămas cu o vrajă, o slăbiciune față de muzică din vremea când Vighi Gheorghe cânta în camera vecină a copilăriei sale la ciudătenia pe nume hawaiană și care i-a picurat în suflet peste firea muzicii.

A fost așadar revenirea acasă ca pe sunele vagi ale sonatei aceleia a lui Prokofiev, a șaptea la pian, pe care o ascultam adesea la concurență cu vaietele de pe Fâșia Gaza (fostul bulevard Brâncoveanu) ale manelelor de pe tarabele negustorilor de discuri și compact-discuri. Adăugați fraza minunată a viorii din Misa Solemnis beethoveniană în secvența Benedictus pe când ne alcoolizam literar cu Mircea Ivănescu prin cartierul Mehala în casa poetului Bata Konstantinovi. Așadar acasă! Mă uit la încropirea în grabă a Sălii Capitol ca să arate cât de cât. Dar ce contează asta când ești din nou acasă după atâția ani de ani. Biata sală se vrea onorabilă, așa ca dragii mei colegi ai țiganilor culegători de ciuperci de pe Valea Mare din Radna, căroră le luau părinții proprietari ai caselor mititele și coșcovite, pantofi și costume de la second hand-urile lipovene ca să meargă la Liceu. Așa e cu Sala Capitol acum. Și ce dacă!

Am revenit. Suntem acasă! În plus, zic că așa cum arată vrednicia directorului Ioan Coriolan Gârboni, de bună seamă că angajamentele de a o face occidentală până pe la toamnă pe care și le-a luat herr Direktor în fața...

era să zic a alegătorilor, dacă n-aș ști că sala plină era mult mai mult decât un miting, iar discursul altceva decât unul de-ăsta de campanie. Obligația față de lumea melomană timișoreană nu e o chestiune de serviciu, ci una de onoare, de firească mândrie reținută pe care ți-o dă (totuși) tradiția. Așadar, până la toamnă va fi aici occidentul. Oricum ar fi însă, am revenit acasă! Am fost în pribegie și eu nu m-am dus ani în șir "la Vidu", am stat acasă și mi-a picurat a șaptea de Prokofiev la ureche deoarece acolo era locul strămt, căldură mare, acustica bună, dar ceva, ceva s-a rupt în mine când careva mujic a izgonit Filarmonica atâta amar de vreme de acasă.

Ar fi trebuit să-i dau eu în judecată pe mojici, să le dau cu ouă clocite în geamuri, n-am făcut-o și regret că nu m-am așezat cu o pancartă pe care să scriu ceva despre a șaptea sonată de Prokofiev, despre superba Carmina Burana pe care o auzirăm a doua zi, pe 13 aprilie, cu familia regală în Balcon, alături de mine stătea Béla Kamocsa și amândoi îl căutam din ochi pe Johnny Bota, cum stătea el de fain înțolțit în orchestră, pe când niște superbi prunci din bătrâna Kakanie interpretau coral superba Carmina Burana, băieți din Tirol de loc, din Innsbruck, și au etatea, vorba bunicii mele, de 250 de ani. Corului ăștia de băieți îi zice Wiltener Sängerknaben și e sub patronajul abăției Wilten și cântă, domnilor, ca și cum ai fi prin tinda raiului, și ascultți și nu te mai sature să vezi cum e cu primăvara prin abăția Wilten, cum înfloreste iorgovanul prin evul mediu și cum zboară de colo, colo fluturii, cum se uită feciorii la fecioare, cum vine un copilaș neamț în fața orchestrei, bucălat și blonziu și mai grăsuț, așa ca de pe la noi, pe la Mitteleuropa, copilaș cuminte, domnilor, și blond, dragilor, cu mutrișoară nevinovată, un prunc de nici zece ani, care când deschide glasul e heruv și rămânem cu gura căscată.

Muți rămânem. Și încercatul bluesman Kamo, și orchestra, și Johnny, și familia regală, și familiile neregale, toți, domnilor trăitori în cetatea Timișorii, muți am rămas când a dat drumul ăla micu la un ceva cristalin și paradiziac din găteji și parcă prin Sala Capitol, chiar așa puțințel renovată, treceau îngerași grăsalani, așa cum se arată ei prin barocul de la Domul din Unirii, dar și la capela nemțească din pădure, de la Trei Ape, din Văliug, unde am stat la junețe cu sticla de bere și grătarul aproape de capela cu îngerii dodoloci, o capelă lăsată nouă moștenire într-o expresivă paragină de nemții de la Gârâna și Brebu Nou. Mă, să fie, ce cântă pruncu ăla, îmi spun în barbă și la ureche mi-a șusotit Kamo: "ascultă la mine", mi-a șopotit, "ăștia au generații de cultură muzicală în spate". Am dat din cap satisfăcut, așa ca în amiezele de duminică, atunci când se arăta maică-mea "la felul trei" cu ecleruri.

Pe urmă mi s-au arătat vremurile muzicale cu moșul împărat Franți Iozef într-un tablou cu mustățile pe oală înconjurat de-a dreapta și de-a stânga de alți moși cu mustăți, arhiduci și grafi cu toții învăluți în aburii care se ridicau din cazanul de fierț cartofi pentru purceii cumpărați din târg de la Ciacova, tablou aflat în camera unui unchi de la Parța despre care am scris în romanul cu Misterele castelului Solitude. S-au întors așadar toate cele ale Timișoarei la ele acasă. S-au întors vremurile în care a cântat tot așa, ca din tinda raiului, și Brahms, și Liszt, și alții câți or mai fi fost de-a lungul a două sute de ani de burghezie timișoreană duminicală, cu frau Else, și Erika neni, cu tanti Mărioara și tanti Slauca, la care

adăugați și politețurile atâtor evrei care își au mormintele pe Calea Lipovei și veți avea senzația pe care o am că s-a întors acasă Timișoara dintotdeauna.

Aceste asigurări ni le-au dat în mărturisiri de la pupitrul dirijoral maestrului Paul Popescu și Alexandru Șumski, cel din urmă plecat după tezele din iulie ale lui Ceaușescu din 1971, la Tübingen, unde a fost profesor, director muzical, și de acolo a colindat prin turnee în toată lumea și a apucat să lase viitorimii peste 50 de LP-uri și CD-uri dintre care 14 la număr în seria Muzica mănăstirilor din Suabia Superioară. S-a întors acasă maestrul și de la pupitru ne-a povestit cum la vreme de liceu, pe când era logan (elev la Loga, adică) s-au nevoit câțiva să urce, pe când herr direktorul așezământului își făcea siesta, o vacă la etaj, prin anii 40. Timișoara se regăsește pe sine în ritm de Carmina Burana, pe voce de prunc dintr-o abație din Innsbruck și ne redă o clipă scurtă de mândrie difuză. E bine. E ca lumea. Veniți vinerea viitoare la concert și ne vedem pe acolo cu doamnele nemțoaice în vârstă, cu liceenii și studenții deranjați de cravată și costum, cu snobismul fain al unor oameni îndrăgostiți de muzică, de chestia asta stranie care spune mult mai mult decât cuvintele mele amărate care se chinuie zadarnic.

CRONICĂ SENTIMENTALĂ

ÎN CREȚA

ADRIANA CÂRCU

"Today is life. Tomorrow never comes."

Litere mari, înflorate, reîmprospătate în fiecare primăvară cu un nou strat de culoare, împodobesc peretele stîncos ce îmbrățișează marea din stînga; din dreapta se înalță semeț stîncă ce găzduiește celebrele grote, mausoleuri antice, care aveau să le servească drept adăpost multor membri ai comunității artistice hippie stabilite aici prin anii șaptezeci. Un golf circular, o plajă mică tivită cu taverne, un centru, cu nelipsita fîntînă în mijlocul pieței, pe care-l parcurgi în cinci minute, un drum în pantă înaltă, deasupra literelor, spre stîncă liberă, deasupra mării, constituie reperele majore ale micuțului sat pescăresc Matala, aflat la extrema sudică a insulei. Farmecul acestui loc de o simplitate paradisiacă vine din nostalgia ubicuă a unui timp apus, timp care și-a lăsat, la fel, semnele asupra acelor care s-au reîntors la civilizație, atunci cînd visul s-a sfîrșit, cît și asupra acelor care, uitați, au rămas.

Azi înțîlnești în Matala doar pelegrii ce revizitează locurile intacte ale anilor nebuni sau călători avizați ce suferă de o nostalgie similară. Matala nu este confortabilă; este doar frumoasă. Ca să ajungi la *Red Beach*, plaja "adevărată" unde se mai practică nudismul, trebuie să iei muntele pieptiș și să sari din piatră în piatră o bună jumătate de oră, înarmat cu încălțăminte adecvată, cu multă apă și cu o oarecare condiție fizică. Acolo, ca o relicvă a timpurilor apuse, pe o stîncă netedă ca un altar, se înalță într-un echilibru inexplicabil mici sculpturi abstracte de o vară; mici statui din nisip întărit, executate cu o minuțiozitate uluitoare. Matala este locul unde hotelurile au două ieșiri, una spre sat și una spre oraș, după caz; unde rătăcești îndelung, pe arșiță, într-o livadă cu măslini și tufe de cimbru prăfuite, pentru că toți știu cum se ajunge la *Komos*, dar nimeni nu poate să-ți explice; unde autobusul, care aduce și poșta, oprește o dată pe zi în fața bisericii, nu mai mare decît o cameră de bloc, și unde duminica jumătate dintre enoriași ascultă slujba din stație.

Matala este locul unde nu reușești să comanzi *raki*, pentru că *raki* este un mod de comunicare: el ți se oferă ca semn de bunăvoință, de acceptare, de mulțumire sau pur și simplu; locul unde ușile caselor rămîn larg deschise cînd stăpînii sînt plecați haihui și unde știi că ei s-au reîntors acasă pentru că auzi din depărtare The Doors, Jimi Hendrix sau Pink Floyd. Matala este soarele care răsare în fiecare dimineată de după o stîncă ca să-ți strălucească în ochi, mirosul de cimbru și de iasomie ce încarcă aerul; este fiecare pietricică mîngîiată îndelung de ape, atît de unică în frumusețea ei încît trebuie s-o iei neapărat acasă, pomul greu de rodii coapte, arbori ce poartă flori de mătase multicoloră; este mica zeiță minoică, jumătate femeie, jumătate pasăre, care ține răul departe de tine; este pește prăjit de Eleni în taverna de pe plajă, iaurtul cu miere de cimbru, vinul roșu din cană; este vorba de taină în după amiezele lungi, lecturile lenevoase în umbra fremătătoare a apusului și discuțiile existențiale cu hippie autohtoni, seara prin taverne. Este pacea care ți se așază în suflet.

Heidelberg, 22 octombrie 2006

STEVE IRWIN OMUL CARE MÂNGÂIA DRAGONUL CA PE UN OU DE PRIVIGHETOARE

ALEXANDRA PÂRVAN

Nu trebuie să fii pasionat de animale ca să-l cunoști pe cel mai bun prieten al lor. Toată lumea îl știa pe Steve Irwin: era omul care urca pe stânci abrupte sau cobora în adâncimile oceanelor, care explora ținuturi unde nu se aventurau nici indigenii, mereu în căutarea spectacolului impetuos oferit de viața sălbatică a celor mai bizare animale, toate *frumoase* pentru el. Unde novicele vede creaturi fioroase și sinistre, calificate prin aspectul lor dezgustător doar pentru filme de groază sau coșmare, Steve vedea minuni ale naturii, ființe magice și pure în ferocitatea lor, pentru că prin ea își împlinesc libertatea. Omul profan se retrage îngrozit, rezervându-și numai spaima sau dezgustul în fața fiarelor, Steve mergea să le îmbrățișeze, aducând prin iubirea lui necondiționată o odă bucuriei și armoniei desăvârșite a vieții.

Steve Irwin era urmărit de sute de milioane de spectatori în întreaga lume, câștigându-și notorietatea ca "Vânătorul de crocodili" (titlu sub care se difuzau și documentarele sale), însă termenul trebuie luat în înțelesul lui sacru, arhetipal, de "spirit înfrățit" al animalelor și nu de ucigaș al lor, pentru că, în accepțiunea curentă, vânătorul este un exterminator, iar Steve era exact opusul: el *prindea* animalele pentru a le salva (de condițiile precare de viață, de furia oamenilor), el le captura pentru a le *elibera* unei noi vieți, mai sigure, nestingherite. Vânătorul arhaic se ducea să înfrunte spiritul animalului sălbatic și îi recunoștea marea, dar scopul lui era să-l înfrângă, dominația fiind singura formă de "prietenie" cu el. Steve se ducea în fața bestiiilor pentru a se împrieteni cu ele, dominația lui realizându-se prin iubire și sacrificiu. Nici crocodilii, nici rechinii, nici dragonii, nici leii, nici urșii, nici șerpii veninoși, nici alți prădători feroce ai apelor sau pământului nu i-au luat viața lui Steve, pentru că el le-o oferise deja. De aceea putea împărți netulburat teritoriul cu temuții dragoni din Komodo, permițându-le să-l împresoare, să-l iscodească și chiar să-i lingă obrazul, putea intra în bârlogul a doi urși în hibernare și singura lor reacție la trezire să fie graba de a-i linge mâinile și fața, se putea lăsa sărutat de o gorilă, preocupându-se numai (în glumă) dacă era băiat sau fată, putea să ruleze în palme, ca într-un alint, corpul liniștit al celui mai veninos șarpe, apt să ucidă cu o singură mușcătură peste 100 de oameni, dar furișându-se pașnic la pieptul lui Steve, putea să meargă în patru labe până în ceata selectă a leilor (care tocmai sfâșiaseră un intrus) și aceștia s-o rupă la fugă în fața curiozității lui nestăpânite, se putea scufunda printre cei mai periculoși rechini, adunați cu zecile în jurul și primindu-și hrana din mâna lui, ca niște animale domestice. Cât despre crocodili, între aceștia pur și simplu trăia: cu ei se juca, înota, îi antrena, îi vindeca, le vorbea.

Se știe că nici pe inocentul don Quijote nu l-au atacat leii, ci, mărinișoși, i-au întors spatele cu nepăsare. Însă cavalerul lui Cervantes avea o sabie și-i provoca, pe când Steve venea la ei doar cu imensul lui entuziasm de a cunoaște, a celebra și a prezerva orice formă de viață. Dacă leii lui au luat-o la sănătoasa este poate tocmai din pricina entuziasmului nestăvilit, la origine *enthousiasmos*, desemnând starea specifică celui locuit de un zeu (*enthéos* – en + theos), care se bucura astfel de plenitudinea unor forțe vitale nemăsurate. Entuziasmul avea valențe extatice, iar extazul este condiția transumană care face posibile lucrurile cele mai miraculoase. Specialistul prin excelență al tehnicii extatice este șamanul, ori șamanul

e "stăpânul animalelor" și posesorul "căldurii magice", o *febră* interioară produsă psihic, ce-l face infailibil pericolelor și-i asigură o energie incandescentă, pusă în slujba celor mai extraordinare fapte. Șamanul cunoaște limbajul secret al animalelor, poate vorbi cu ele și ele îi vorbesc, dezvăluindu-i taine nedesluite ale Naturii și asociindu-se, ca spirite *familiare*, vocației sale. Lumea animală se supune nu doar șamanului, dar și sfântului, după modelul adamic (Adam stăpâna toate animalele în Paradis), răspunzând profeției de recuperare a armoniei primordiale paradisiace ("fiara sălbatică va trăi cu tine în pace", *Iov*, 5, 23). Căldura psihică și prietenia cu fiarele sunt semnele unei ființe privilegiate, pentru care miracolele devin realitate. L-ați văzut poate pe Steve pășind în Antarctica îmbrăcat doar în celebrul lui șort kaki, pe care-l purta și-n aerul înghețat, după un plonjon printre iceberguri, când toți în jur erau înfodoliți până-n dinți; ori poate l-ați văzut cu coaste rupte și degete fracturate, zburdând prin râu, agil și elastic, alături unui crocodil de peste 5 m, jubilând la gândul că a adus uriașul prădător, la el *acasă*, în ape sigure. Energia explozivă și nepotolita încântare a lui Steve în fața splendorii viei a naturii erau proverbiale, se bucura cu genuinul și avea elanul vital al unui copil de 13 ani, se afla continuu (pe ecran sau în afara lui) într-o exaltare molipsitoare (dormea doar 3-4 ore pe noapte, în rest, înota cu rechinii) și prin ea, ca și printr-o pătrunzătoare intuiție (*entheos* este și inspiratul) și o impecabilă concentrare (asemeni unui yoghin, el mărturisea că se detașa complet de mediul exterior când intra în contact cu un animal sălbatic) săvârșea miracole, transmuta regimul natural în *supranatural*. Era într-o perpetuă stare de grație și, precum șamanul, avea prin ea puterea nu doar de a ne uimi, ci și de a ne vindeca sufletele, transportându-ne pe toți, ca și pe crocodilii săi, în tărâmul lipsit de pericole al frumuseții și armoniei vieții.

Transgresând condiția umană de frică, neputință și incongruență cu întregul vieții, Steve nu era mai puțin bizar față de oameni, pe cât era pentru leii, crocodilii sau rechinii care fugeau văzându-l. Dar ei se comportau așa pentru că *îl recunoșteau de-al lor*, ca un partener, un egal și, din același motiv, o mulțime impresionantă de animale sălbatice apăreau din senin oriunde se afla Steve, la fel cum ies porumbeii din jobenul magicianului. El cunoștea secretul de *a fi pur și simplu* între ele, de a se contopi, neintruziv, cu mediul lor. Steve Irwin era un fenomen printre oameni, dar cu siguranță era unul și în lumea animalelor sale. La 4 ani a prins primul lui șarpe, călcându-l cu piciorul pentru a-l imobiliza. Era al doilea pe lista celor mai veninoși din lume, dar în loc să riposteze, s-a urcat neagresiv pe gamba plâpândă a copilului, unde l-a și găsit, îngrozit, tatăl acestuia. La 9 ani, Steve a sărit în apă pentru a salva (captura) primul său crocodil. Așa a început legenda *Vânătorului* taumaturg.

"Am animalele genetic în mine, într-o așa măsură încât nu aș putea fi altceva." Ce a fost cu adevărat Steve Irwin e greu de cuprins în categoriile gândirii. Sufletul pereche al fiarelor temute și abhorate, al animalelor nu suficient de dragălașe, atrăgătoare sau nevătmătoare spre a fi iubite și protejate de oameni, el însuși fiind exact așa: carismatic și inofensiv (de aceea și fermecase lumea toată). Dincolo de magnetism sau șarm, carisma lui Steve se revela în sensul etimologic al cuvântului: darul divin (*kharisma*) și

frumusețea, bunătatea (*kharis*), manifestate cu încântare (*kharein*). Reunind calitățile emblematice ale personajelor înzestrate cu forțe sau trăsături supranaturale, Steve Irwin a fost omul unui destin exemplar, atingând dimensiunile mitice ale eroilor civilizatori. Vânătorul străvechi ucidă animalele sălbatice ca să aibă hrană și să-și apere teritoriul, între timp, spațiul nostru vital s-a extins în așa măsură încât tinde să suprimă orice șansă de supraviețuire a celorlalte viețuitoare, vrem să "domesticim" totul, prin asta anihilând progresiv șansa la o libertate și un adevăr care ne-ar aduce mai aproape de paradisul pierdut. Steve Irwin și-ar fi dat oricând viața ca s-o salveze pe a unei bestii, pentru că sufletul sălbatic este sufletul libertății și al ingenuității, iar ucigându-l ne pierdem chiar umanitatea. Lecția lui Steve este că iubind ceea ce te poate uci, te vindeci de iluzia că trebuie să uci pentru a trăi (de ignoranță) și-ți poți salva sufletul (poți dobândi înțelepciunea). Steve a salvat nu doar mii de animale și mii de oameni, învățându-i cum să se raporteze la ele, dar a salvat însuși sufletul lumii. Dacă am cuprinde în două versuri mesajul lui, ar spune: *Mai bine iubește balaurul, măi Gheorghe / așa îi vei demonstra că și tu există*.

La 4 ani, Steve *nu* era atacat mortal de un șarpe agresiv și ultra-veninos, la 44 de ani (în 4 septembrie 2006), el a fost străpuns în inimă de coada-baionetă a unui pește oceanic mai puțin veninos și de regulă pașnic. Dispariția lui a fost de două ori simbolică: pentru că inima sa, dăruită din plin animalelor, a fost sfărțecată în plin de unul din ele, și pentru că acest animal, în modul cel mai neobișnuit cu putință, nu era dintre prădătorii de vârf cărora el le dedicase întreaga viață. Steve Irwin, prietenul fiarelor, nu a fost răpus de ele, era mult mai ciudat să îl ucidă un crocodil, un șarpe sau un dragon. Cu aceștia se înfrățise. Și iată, a fost luat de o creatură blajină (ca și el), pe lângă care înotase de atâtea ori și care s-a hotărât într-un gest inedit și *accidental* să-i săgeteze inima, dându-i un sfârșit la fel de excepțional pe cât fusese întreaga lui viață. Universitatea din Queensland tocmai se pregătea să-l omagieze ca pe un mare om de știință, acordându-i titlul de Profesor, în semn de recunoaștere a contribuției lui capitale

la descoperiri științifice revoluționare. Și, cum era considerat la nivel internațional drept cel mai mare ambasador al Australiei (Steve îndeplinind acest serviciu, în mod voit, gratis), autoritățile urmau să-l numească în luna noiembrie ambasador oficial al turismului în Australia, pe trei ani. În locul acestor distincții, a avut loc un șoc cultural, produs de neașteptata sa petrecere în ultimul ținut, neexplorat încă. Statul australian a propus organizarea unor funeralii naționale, însă familia Irwin a considerat că această formă de prestigiu nu se potrivea modestiei și naturaleții lui Steve. El e merit unei glorii mai puțin efemere.

Steve Irwin a murit la fel de neobișnuit pe cât a trăit. În plus, a părăsit această lume într-unul din cele mai splendide locuri ale ei, pe timpul unei filmări subacvatice în Marea Barieră de Corali, cel mai mare *organism* al vieții terestre (vizibil și din spațiu) și una din cele 7 minuni *naturale* ale lumii. Steve s-a integrat deplin imensului organism al lumii, al cărui suflet și minune fusese. I se potrivesc străvechile cuvinte rostite de Ghilgameș la moartea inopinată a legendarului său prieten: "Să plângă pentru tine ursul, hiena, pantera / Tigru, cerbul, leopardul, bourul, câprioara / Și făpturile sălbatice ale stepei." Și toate celelalte necuvântătoare, fioroase ori blânde, căci el a știut inima și cuvintele tuturor. Tocmai de aceea a intrat în ciclul firesc al naturii, murind în apă, ca un pește, un crocodil sau un rechin. Numai că Steve Irwin era o specie rară, compusă numai din el însuși, la dispariția căreia n-ar fi exclus să se perturbe întregi sistemele ecologice. Un singur om poate îmbogăți o lume întreagă, umană și animală, de aceea, prin moartea lui s-a pierdut o întreagă lume. A plecat dintre noi unicul om nemuritor, care ținea, cu ușurința unui zeu și seninătatea unui copil, în echilibrul extraordinarului suflarea sălbatică a lumii. Versurile lui Nichita vorbesc despre el: "Un timp încă / mai mângâiam dragonul / ca pe un ou, de / privighetoare..."

"Oamenii vor să salveze ceea ce iubesc", spunea Steve cu exuberanța potolită a celui care știe adevărul. Iar el a reușit să facă asta chiar și prin moartea sa, pentru că inima feroce a fiarelor a rămas *neîmpăcată*. La fel și a noastră, când magul armoniei a dispărut, e mai sălbătică ca niciodată.

DELIRUL CA EXPLICATIE

GILDA VÂLCAN

Să te ridici din nebunie, să mai cobori în ea din când în când pentru a sta cu diavolul la masă și a-i privi salturile grațioase pe care le face în mintea ta numai pentru a nu renunța la o parte din cunoașterea acestui tărîm atît de ispititor: dublu al propriei noastre lumi, matcă a ei, matrice și semn. Să ai la îndemîină aripa îngerului de care te agăți și urci. Pînă uiți. Rămîne cumva gustul că ai petrecut o parte din timp într-un vis care se sustrage povestirii și pe care nu-l poți descrie nici în imagini, nici în simboluri. Nu e întuneric, nu este lumină, nu e rîs și nici lacrimă, doar o imensă tăcere dublată de un vuiet care acoperă contururile sub praful neînțelegerii sau al unei altfel de înțelegeri.

Ne-am obișnuit să dăm nume lucrurilor, relațiilor dintre ele, să ne descriem sentimentele și să le cuprindem și pe ele în interiorul unui termen. Încă de la început s-a creat o convenție, sau ne-a fost dată această convenție prin care semnul își arată propria semnificație. Dacă în privința lucrurilor și a relațiilor dintre ele putem să cădem de acord, atunci cînd vorbim de sentimente, de felul în care fiecare dintre noi percepe realitatea și o numește, ne trezim în fața unor posibilități infinite de interpretare. Dacă Eu rămîne puternic ancorat în limitele sale, pericolul nebuliei nu poate apărea, dar nici înțelegerea celui alt, a modului în care El "vede", percepe aceeași realitate. Nebunia apare atunci cînd se părăsește terenul rațiunii.... sau..... sau.... sau atunci cînd se părăsește total tărîmul credinței și se poposește în strălucirea năucitoare a rațiunii care ne arată simultan nu numai cum este lumea ci și cum este ea interceptată de fiecare psihic în parte. Iar această simultaneitate, petrecută într-o fracțiune de secundă, arde totul și nu mai putem gîndi: delirul ca explicație, su-pra-explicație a ceea ce "am înțeles", sau nu.

Citeam într-un articol al unui prieten, cunoscut ca bun romancier, că ar exista o conspirație a imbecililor împotriva rațiunii. Cît de simplu ar fi, sau cîtă stăpînire a raționalității pentru a putea complota împotriva ei! Trebuie să-ți cunoști dușmanul sub toate aspectele sale pentru a-l putea învinge, pentru a-i putea sta împotrivă. Ceea ce înseamnă că rațiunea a fost depășită, iar cei ce complotază împotriva ei nu sînt deloc imbecili ci, mai grav, pur și simplu răi. Complotul fiind arma celor slabi, a celor care preferă ușile din dos, șușotelile, înjunghierile pe la spate și punctele slabe ale adversarilor. Sînt pur și simplu lași. Nu imbecili, deloc proști și nicidecum puternici. N-au idealuri. Rațiunea are (o, tu, fiică a credinței, cum te poți numi rece dacă încă mai sperî, dacă încă mai "vezi" în viitor precum magii?) Cît de simplu ar fi dacă n-am fi nevoiți să gîndim decît în opoziție: alb-negru, bun-rău, rațional-irațional, nebun-lucid: cauză-efect. Însă iraționalul nu este întotdeauna nebunie, și nici invers. Rațiunea și-a tras seva din ideile bune ale unora care acum mii de ani au visat că vor pași pe Lună.

Sau, așa cum spunea Husserl, vom reuși să depășim criza în care se află umanitatea europeană din ziua de azi doar dacă rațiunea își va recunoaște limitele și va reuși să se depășească. Prin ce? Prin ea însăși, desigur. Însă, însă, și mă gîndesc acum la complotul "imbecililor", vom reuși să pătrundem pe tărîmul nebulilor și să privim împreună cu ei la posibilitatea multiplelor fațete de interpretare? Și, din aceste multiple interpretări posibile, vom reuși încă să avansăm, unde? Pînă cînd? Pînă în clipa în care voi reuși, aflată la mii de kilometri distanță, să ajung instantaneu la tine printr-o simplă mărturisire a dorinței. E inadmisibil? Totuși, în clipa de față există căsătorii virtuale între oameni care nu s-au văzut niciodată. Au și copii, nu glumesc, există și un caz de divorț pe această temă. Este, totuși, lumea în care trăim. Și, credeți-mă pe cuvînt, există astfel de legături între oameni care nu și-au adresat cuvîntul niciodată unul altuia, care nu vorbesc limba celui alt, care trăiesc într-un virtual imaginat, mai bine spus, într-un virtual al virtualului. Din întîmplare? Din eroare? S-a ajuns mult, mult prea departe. Nu mai știm să ne fim aproape. Ne epuizăm afectele, ne pervertim gîndirea, devenim sterpi. Sîntem aproape de cei de foarte departe, sîntem străini de cei care ne stau alături, străini și ei, la rîndul lor, de noi, cei aproape. Cu privirea departe ca fecioarele despletite întîlnite în carte.

Uneori mă gîndesc la dansul de împe-rechere dintre unele păsări, dintre unele animale. Am uitat să ne folosim trupul în ecuația asta. Îl maltratăm, îl păstrăm și nu-l dăruim. Poate doar în întîlniri fugare, în apartamente străine, în fața unui trup amintit prin cuvinte. Rațiunea. Hm, domnul meu, ce mai înseamnă rațiunea în ziua de astăzi? Un mic zeu la care nu se mai închină nimeni și cu care se joacă copiii noștri de-a ascunselea. Să ne amintim doar, s-a spus acum mai bine de un secol și ceva: "rațiunea este doar o unealtă". În loc să o folosim am ajuns să ne lăsăm folosiți de ea. Se joacă cu mințile noastre așa cum se joacă un sclav viclean cu stăpînul său. Robi ai propriului servitor. Și Hegel zîmbește acum înțeleghător, "v-am spus eu!"

Mă gîndeam apoi la felul în care mulți dintre gînditorii zilelor de demult au încercat să întocmească cetăți ideale pe baze raționale. N-au reușit niciodată, n-au luat în calcul factorul uman, nu cel biologic, nu cel animal. Domnii mei, există specii de animale gregare, care trăiesc în statele lor ideale perfect reglate, perfect funcționale. Dar omul, omul, cum de reușește de fiecare dată să încalce legile pe care el însuși și le dă, cum de reușește de fiecare dată să dea legi contrare naturii sale? Pentru a-și pune rațiunea la încercare? De ce nu ne folosim rațiunea nu pentru a ne mări confortul, nu pentru a acumula lauri, ci pentru a ne înțelege și accepta: unii mai raționali, alții mai puțin, însă oameni și nimic mai mult. Nu nebunia, nu iraționalul, ci vanitatea și alienarea afectivă sînt cele care ar putea distruge lumea, sau ar putea să-i dea o altă dimensiune necunoscută nouă conser-vatorilor, modernilor, raționaliştilor. *Masca.*

DOUĂ MESE DE SUFRAGERIE

DANA CHETRINESCU

Măinile îi tremură necontrolat. Sudori reci îi străbat șira spinării și îi scaldă fruntea. Palmele i s-au umezit iar inima îi bate nebunește. Nu-și poate desprinde ochii de un punct din ce în ce mai îndepărtat care va dispărea în curînd complet după dunele de nisip. Nici urmă de pace interioară. Din adîncul sufletului izvorăște un sentiment care mătură din calea sa tot restul. Devine din ce în ce mai puternic și, brusc, răbufnește cu o forță de nestăvilit. Înainte de a-și da seama ce se întîmplă, începe să fugă, cu picioarele goale, cu un avînt de care nu se crezuse până atunci în stare, în susul dealului, spre silueta măruntă care aproape că nu se mai vede. Îi ard plămîni, o dor picioarele, iar soarele îi lovește fără milă fața descope-rită. Dar nu se oprește. În vârful dealului privește neliniștită în jur, cu respirația tăiată. Punctul negru pare să fi fost înghițit cu totul de nisipul fierbinte. O cuprinde o disperare necontrolată. Se întoarce, însă, cu suflul regăsit, spre grupul rămas la poalele dealului, a cărui uimire pare necuprinsă. Își privește, buimacă, picioarele acoperite cu cenușă. Guru se îndreaptă spre ea cu brațele deschise și cu un zâmbet plin de admirație: ea a reușit ceea ce doar cei mai inițiați dintre maestrul yoga au făcut, după ani în șir de meditație și renunțare – a pășit pe cărbuni încinși.

De fapt, aceasta nu este de loc povestea unei minți care a luat-o razna și nici a vreunei

revelații transcendente. Este un episod tipic din odiseea plină de șarm și umor a unei eroine contemporane care ar putea foarte bine să devină purtătoarea de cuvînt a unei generații întregi, etichetată – mai mult sau mai puțin serios – *chick*. Sau ar putea la fel de bine să devină un studiu de caz extrem de mulțumitor pentru specialiștii devotați observației clinice, un izvor nesecat de date pentru o tulburare care face ravagii în rândurile populației, în special de sex feminin și de origine urbană, și căreia i s-a găsit, în sfîrșit, un nume – *shopaholism*, un soi de hipnoză a acumulării. Afectiunea este patologică din punct de vedere finaciar și personal, mult mai mult decât ciocololismul, de pildă. Se caracterizează în primul rînd prin imunitate zero la imperativele societății de consum și printr-o totală dependență emoțională – de bunuri și servicii. Meritul definirii termenului nu-i aparține, însă, unui psihiatru, ci unei scriitoare britanice care consolidează cu succes tradiția înstăpînită cu câțiva ani în urmă în literatura pop de către Helen Fielding și a sa mai mult sau mai puțin rotun-joară Bridget Jones cu jurnalul ei cu tot, sub-genul *chick lit*, un adevărat fenomen literar contemporan în care seria shopaholis-mului ocupă un loc aparte. Sophie Kinsella scrie, așadar, despre o altă obsesie a semene-lor noastre, pe lângă aceea a nesfîrșitelor cure de slăbire, obsesia cumpărăturilor.

Continuare în pagina 31

EXERCITIU NOIR: CRIMĂ, SEX ȘI DECADENȚĂ ÎN CLAROBSCUR

ADINA BAYA

Nimic dulce în *Dulcele sărut al Daliei* (*Black Dahlia*). Dimpotrivă. Jocurile de umbre, cadrele monocrome și paloarea clarobscură, conflictul încâlcit, dominat de o sexualitate promiscuă și centrat în jurul unei crime, plus rolul clasic-justițiar al polițistului confundat cu cel al răufăcătorilor – toate nu fac decât să confirme că Brian De Palma pune pe ecran un film făcut după rețeta *noir*. Consacrat în anii '40-'50 la Hollywood, stilul redă decadența postbelică a orașului în care corupția apare despărțită de moralitate printr-o barieră atât de fină încât uneori abia poate fi observată.

Dar cum se vede filmul în 2007? Spectatorul hrănit cu discursul uzual al Hollywood-ului va tresări probabil la auzirea unui citat de genul: "Nemții? Mare popor! E drept că Hitler a cam exagerat puțin, dar ascultați ce vă spun eu, va veni ziua în care ne va părea rău că nu ne-am alăturat nemților pentru a-i înfrânge pe comuniști". Mai rar o asemenea afirmație venită din gura unui personaj de film american cu acțiune ce se petrece pe când războiul mondial era încă un subiect extrem de sensibil în memoria apropiată a tuturor, iar a afișa un asemenea cinism concesiv, dublat de admirație pentru "poporul dușman", șifona cu siguranță multe orgolii patriotice. Sincer, nu m-a mirat deloc că autorul afirmației (tatăl lui Maddy) e "pedepsit" până la urmă de scenarist, dezvăluindu-se ca părtaş la o crimă cumplită.

Portița de ieșire de pe drumul anost al corectitudinii politice este aici, ca și în filmele cu John Wayne, acuratețea faptelor istorice, adică reproducerea unei ere în care tirania majorității era acceptată fără comentarii. Plus respectarea rețetei *noir*. Filmul trece bravând la portretizarea polițistului ulterior imortalizat în tiparul Dirty Harry, pentru care prezumția de nevinovăție e un termen inexistent, iar principiul dominant e "întâi tragi cu arma și apoi pui întrebări". Dincolo de nivelul conceptual, pelicula respectă normele filmelor *noir* inclusiv la capitolul detaliilor regizorale, de la mișcarea camerei la lumini, la replici și gestică actoricească. Și probabil acest lucru îi reușește cel mai bine lui Brian De Palma. Nu de puține ori postura personajului interpretat de Scarlett Johansson sau gestul cu care ține portțigaretul imită până la cele mai mici detalii ticurile consacrate pe ecran de nume celebre ca Bette Davis sau Rita Hayworth.

În mod normal aș spune că filmele care rup limitele șabloanelor plicticoase ale producțiilor de serie sunt o gură binevenită de aer proaspăt. În cazul acestui film însă, construcția polițistă acumulează tensiune atât de lent și anemic încât cu greu reușești să rămâi atent în fața ecranului. Dacă nu ai citit romanul lui James Ellroy și nu ai o memorie grozavă, după primele vreo 50 de

minute e foarte probabil să te trezești total confuz. La început schema triunghiulară pare clară: Bucky Bleichert (Josh Hartnett) și Lee Blanchard (Aaron Eckhart) sunt doi polițiști, ambii foști boxeri, care lucrează la un rezolvarea unei crime de o cruzime rară, iar Kay (Scarlett Johansson) este iubita lui Lee, în egală măsură adorată de Bucky. Blondă, blândă, superbă, uneori autoare de replici acide, dar în general doar în căutare de protecție, ea le gătește cina și e mereu acolo pentru a-i mângâia pe umăr.

Clar și firesc într-un film care imită atmosfera postbelică, nu? Problema e că pe măsură ce evoluează acțiunea, memoria îți e pusă din ce în ce mai greu la încercare. Apar o suită de personaje din lumea interlopă care ba sunt legate de crima cumplită a cărei victimă a fost o actriță cunoscută sub numele de Dahlia, ba de alt caz la care lucrează cei doi, ba de afacerile necurate ale lui Lee. Rețeaua de nume și legături e atât de densă și încurcată încât e greu să distingi care personaje sunt cu adevărat importante și care nu. Iar când în cele din urmă crima care, se pare, ar trebui să constituie firul roșu al poveștii (deși poziția ei dominantă se află constant sub asediul liniilor narative paralele), e destul de frustrant să afli că vinovații sunt două personaje cu o existență periferică în film.

Deși e categoric un film *altfel*, care alături de *L.A. Confidential* sau *Sin City* readuce în prim-plan rețeta filmelor "clasice" hollywoodiene, *Dulcele sărut al Daliei* (*Black Dahlia*) rămâne destul de mult în urma celorlalte două. Cunoscut pentru realizarea câtorva pelicule bune de acțiune (vezi *Scarface* sau *Misiune imposibilă*), regizorul Brian De Palma are destul de puțin succes aici în a te ține cu răsuflarea tăiată și așteptând un deznodământ. Pe de altă parte însă, ce îi reușește foarte bine este imitarea atmosferei de *film noir*, într-o peliculă ce merită văzută măcar pe sărite pentru mișcările camerei, decoruri, costume și lumini.

ORASUL ÎNGERILOR RĂI

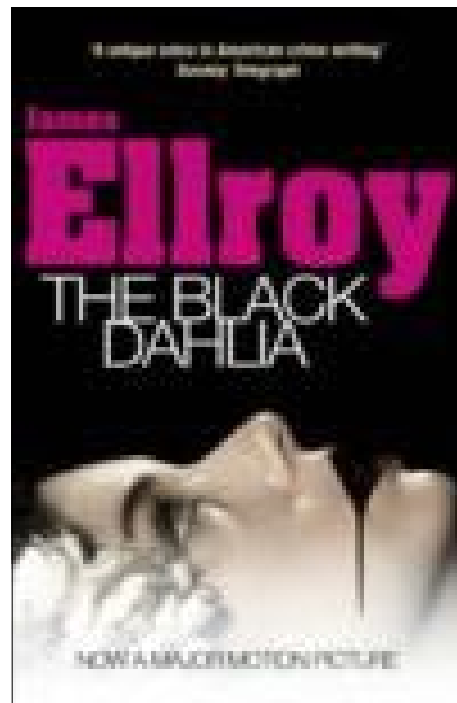
CRISTINA CHEVEREȘAN

Când spui Los Angeles, spui Hollywood. Strălucire și dejecție, șampanie la micul dejun și celuloid pe pâine, hoți și vardiști ai tuturor epocilor într-o cursă nebună printre decoruri de carton. Poate distanța cea mai mică între sublim și abject. James Ellroy, nume greu al romanului polițist american, o parcurge pe de-a întregul, cu dăruire aproape masochistă, în *Dulcele sărut al Daliei* („suavă” traducere a titlului original). Cartea deschide *Cvartetul* dedicat de autor metropolei californiene în care, pe lângă *The Big Nowhere* și *White Jazz*, se înscrie și *L.A. Confidential*, punct de pornire pentru un (alt) binecunoscut film. Cele patru povești recompun istoria L.A.-ului pe parcursul unui zbuciumat deceniu postbelic.

La sfârșitul anilor '40, Orașul Îngerilor pare a se scufunda sub puterea unei vrăji malefice, devenind un teritoriu al răului. Celebru caz al Daliei Negre (poreclă postumă inspirată de o peliculă a vremii) îi oferă lui Ellroy scheletul pe care își construiește viziunea *noir*. Explicarea este cât se poate de adecvată: cadavrul mutilat al unei tinere apare parcă din senin într-o zi de ianuarie 1947 la intersecțiile străzilor 39 și Norton. Așa începe totul. Despăcat în două, golit de sânge și organe, trupul pare a fi mai degrabă o adunătură de resturi ale unui experiment barbar. Tăiată brutal de la o ureche la alta, gura încrămenită rănjește sinistru. Remarcabila mobilizare de forțe declanșată nu conduce la nici un rezultat: moartea Elizabeth Short rămâne unul dintre cele mai întunecate mistere ale Californiei.

Aici intervine scriitorul care, după patruzeci de ani, se încapăținează a găsi măcar o explicație fictivă unui adevăr aberant. Fascinația i se datorează și unui tulburător fapt biografic. În postfața ediției din 2006 a romanului lansat în 1987, în interviuri și memorii autorul vorbește despre tragedia propriei mame, violată și asasinată de către un agresor necunoscut pe 22 iunie 1958. Impactul asupra copilului de atunci era inevitabil. Sublimarea șocului prin scris – soluția găsită după îndelungi căutări. „*Jean m-a condus către Betty, Betty către Jean. «Black Dahlia» a fost o odă tămăduitoare dedicată lui Elizabeth Short și o îmbrățișare egoistă, formală, dată mamei. Nu puteam prevedea influența acestor două femei extraordinare. Ele m-au schimbat. M-au învățat să iubesc cu o atingere mai ușoară*”.

În roman, totul e posibil. Moartea, dragostea, ura, răzbunarea coverg: la capătul lor se află reglări de conturi tenebroase. Dwight "Bucky" Bleichert, ajuns din boxer membru al LAPD, dezleagă misterul unei crime de nerezolvat nu atât prin perfecțiune, cât prin interesele care o înconjoară. Ellroy observă îndeaproape fantasmalele psihicului uman aflat sub presiune, dar și mecanismele cercurilor sociale și profesionale dominate de corupție, meschinărie, violență, răutate, trădare. Romanul este, evident, unul de investigație, dar aceasta nu se oprește la nivelul faptelor. O pondere importantă o au trăirile de varii intensități și, mai presus

de ele, jocurile minții. Maniacalul, deviantul evoluează până la grotesc, în timp ce, în plan concret, infracționalitatea explodează.

Personajele lui Ellroy nu se încadrează în alb-negrul poveștilor cu răi și buni. Răsturnările de situație și atitudine sunt puțin previzibile, partenerii cu intenții nobile (Bleichert și mai experimentatul Lee Blanchard) împărtășesc nu doar pasiunea pentru meserie, ci și pe cea pentru aceeași femeie - Kay. Fantoma lui Betty Short bânuie neîncetat: pe Lee, a cărui soră fusese ucisă în copilărie, pe Dwight, care, din dorința de a înțelege, începe o relație cu Madeleine Sprague. Moștenitoare răsfățată a unei familii disfuncționale, copie fizică perfectă a lui Betty, Maddy se dovedește a fi o apariție-cheie, deloc străină de gustul și blestemele sângelui. Lumea interlopă din L.A. este liantul cleios ce reunește vicii și bune intenții într-un tot complex, deconcertant. Norma pare a fi înlocuită de încălcări, normalitatea – abolită.

Scriitorul are urechea formată pentru limbajul epocii, studiat, probabil, intens. Acuratețea argoului, redarea jargonului (polițistilor, legiștilor etc.) îngreunează lectura dar conferă credibilitate dialogului. Deloc facil, textul are un ritm ce menține atenția la cote ridicate chiar și atunci când acțiunea urmărește întrigi secundare. Suspansul este inteligent întreținut (moartea lui Lee în Mexic, spre exemplu, fiind dezvăluită cu întârziere), conexiunile se precipită către final. Pentru amatorii non-sceptici ai genului, deznodământul produce spectacol - în ciuda coincidențelor și conspirațiilor în lanț sau poate tocmai datorită lor. Ellroy împletește datul concret cu propria imaginație într-un aliaj plauzibil, cu adaos de efecte speciale. Cutremurat de crudul univers în derivă, îți dorești să se încheie coșmarul, să fie pedepsiți vinovații iar băiatul bun, deși căzut nu o dată pradă tentațiilor obscure, să câștige războiul nervilor și, pe cât posibil, fata. Cea bună.

1 James Ellroy – *The Black Dahlia*. Random House, Arrow Books: London. 2006 (p. 388/389)

O ANTOLOGIE A FURTIȘAGULUI

Urmare din pagina 14

Aceeași dexteritate, la încropirea celorlalte grupaje: D. Mitrinovic, T. Manojlovic, R. Petrovic, R. Drainac... Ne oprim o clipă la grupajul lui S.Vinaver. Primul text, *Inscriptie*, poem șterpelit din Antologia Flora (pag. 67), fără semnătura traducătorului (cum, vă amintiți, îi îngăduiseră cupletistii să semneze *Sumatra*), intact, adus sub semnătura de pe foaia de titlu. Al doilea text, *A doua zi a călătoriei prin Haos* (din *Vatra*, pp.66-67) l-au personalizat, câtă vreme "colegul" nu este încă regretat și s-ar putea să revendice traducerea (ceea ce și face aici). Numai că pensula spoitorilor nimerește cuiul, și mâna hoață rămâne mănjită. Iată cuiul (pag.49 la M.V.):

"Trăiască Guatemala Mare
De focuri și tunete
Peste suferinți, pace și răscoală,
Înconjurată de-a focului pală –
Pentru reper – o rafală
Păsării celei Mari a Universului."

Cei doi mecanici preiau mecanic și greșeala din revistă: rândul cules cu **bold** își are locul după primul vers citat; ceea ce cupletistii n-au de unde ști! Iată, stimat **public** - o biată încurcătură de rânduri devine personaj pozitiv, demascându-i pe impostori!

Ne vom opri ceva mai mult asupra textelor zenitiste ale fraților Micic. Nici una din poeziile celor două grupaje (pp.91-111 la M.V.) nu poartă semnătura vreunui traducător, deci toate ar fi traduse conform cu foaia de titlu. Ljubomir Micic este prezentat cu șapte(de fapt, patru!) titluri: *Barbarogeniul*, *Papara barbară*, *Hei sloveni*, *Sifon-sodă-sânge*: toate acestea luate din revista *Vatra*, iar pentru ca lucrurile să fie cât mai clare, colaboratorii au transcris și greșeala de tipar din versul 11 al poeziei *Hei sloveni* - "Tunete **șu** fulgere" (pag.105, *Vatra*), căci, după cum ne avertizase antologatorul în prefață, traducерile impecabile nu pot fi ocolite fără accidentări. Iar accidentul acesta este încă unul minor. La pagina 98 se întâmplă o adevărată catastrofă: citim la această pagină a grupajului Lj. Micic poezia *Frumusețea calului și chipul reginei Zita*; fie, zicem noi cu înțelegere, doar e poezia fratelui său, Branko Ve Poljanski. Apoi ne mai este oferită o dată poezia *Sifon-sodă-sânge*! Nu înțelegem de ce, dar după o scurtă bătaie de cap, pricepem: hoțomanii uitaseră să-și pună semnătura! Și iat-o: "**Minciuna centipedă se plimbă pe tavanele capetelor ministeriale**". Singurul lucru inteligibil aici este minciuna. Centipeda se plimbă prin capul bilingv, calchiind **sto-noga**, voroavă ce la M.V. acasă vra să zică miriapod; cât despre **tavanele capetelor**, trebuie să fie o ironie la capetele plafonate de prin diverse ministere, cu atâtea proiecte pe cap... Neavând cum să ocup toată revista cu numitul, ofer publicului doar unul din suplimentele inconfundabile, marca M.V.: de-atâta furat uită, sireacul, să-și fure, de la locul jafului, propriile elucubrații. Comparați:

Sifon-sodă-sânge

Musaca excelent
De mititei să nici nu vorbim
Șuncă și țuică minunat bre
Miriapodul minciunii se plimbă pe tavanele barosanilor miniștri
Și totu-i gol în cărțile poeților europeni
Cuvintele sunt doar roțițe unse cu puroi și măduvă

Ochii latră adevărul

Sângele este cea mai sănătoasă baie
Sifon-sodă-sânge
În uiegi vin și iaurt
În opinci se păstrează misterele războiului și-ale mormintelor.
(traducere I.R.P.)

Sifon-sodă-sânge

Musaca excelentă
De mititei nu mai zic nimic
Șuncă afumată și gin de țară splendid bre
Minciuna centipedă se plimbă pe tavanele capetelor ministeriale
Iar totul e gol în cărțile poeților europeni
Cuvintele sunt doar roți unse de sângerări și măduve
Ochii latră adevăr
Sângele e toaleta cea mai sănătoasă
Sifon-sodă-sânge
În sticlele de vin roșu sec și iaurt
În opinci se păstrează misterele războaielor și mormintelor.

La grupajul lui Branko Ve Poljanski, fratele lui Lj. Micic, nu avem ce comenta: toate cele șase poezii sunt transcrise, din *Vatra* (pp.105-110), corect, și transportate fără alte accidente decât pierderea semnăturii subsemnatului, în așa-zisa antologie.

De aici încolo (pag.111), până la pag. 284, adică pe 173 de pagini, urmează imperiul poeziei suprealiste (în mare). Nu vom intra în acest imperiu, - secțiune în care apar și numele a opt poeți netraduși în grupajul din *Vatra* – nu pentru că aici nu s-ar găsi lucruri inedite și demne de consemnat, într-o antologie a umorului involuntar, a râsului homeric sau a tristeții "dărdânde"(extract de M.V.). Mărturisim însă, cu mâna pe inimă, că între aceste texte am dat și de unele relativ cursive, ba chiar lizibile; drept care ne punem legitimă întrebare despre proveniența lor. Căci, fiind vorba despre marca personală a dexterașilor, apoi aceasta este pensulată și peste segmentul (cu totul) suprealist al antologiei, cu nemiluita. Observăm, în treacăt: EMIGRANTUL CUNOȘTINȚEI CU CUNOȘTINȚA DE BROASCĂ..., la pag.186 a antologiei, și parcă recunoaștem titlul: *Emigrantul cu conștiință batraciană*... din *Vatra*, pag.176: se pare că această vocabulă, conștiință, nu există în compiutărul la care și-a găsit de lucru maestrul. Dar, să încheiem periplul surrealist în răs, ca după o glumă bună:

"Am bătut rătăciri din otrăvita fântână
A iscușiilor înțelepți Lameti, Hecla?
Până ce m-am înfuriat tare pe absurdul insipid,
Abia după toate acestea, am pornit pe urma ta,
Am cunoscut că tu această sfântă chintesență
Ai scos din burtă, că este farsa ta cosmică!"

Aceasta a fost o strofă din **Odă strașnicului nimic**, a lui N.Mitrov, făcută zob de cei doi artiști, zic eu, sadici (pag 267.)! Păcat că, din bun simț, n-o putem cita integral. Oricum, e clar că avem parte de o farsă cosmică! Și totodată comică: că ce-au mai scos din burtă cei doi, iuți de mână dar cam greoi de cap?! Iată, au găsit sinonime și pentru iscușii înțelepți: La Mettrie și Haeckel, pe care-i identificăm, până urmă, sub deghizarea din rândul doi al citatului. Bal mascat, domnilor!
Atât, deocamdată, despre secțiunea numită Poezie a antologiei lui M.V.

Aglutinarea este procedeul folosit cu înverșunare de cupletști la disimularea furtului secțiunii a doua din acest volum, *Manifeste* – integral transcrisă – 150 de pagini - din *Vatra*! Pentru că nu se renunță nici la sinonimizare, dimpotrivă, e aplicată uneori cu îndărătnicie, voi mai extrage un singur exemplu de forțare a sinonimelor, înainte de a dezvălui cum se încearcă, naiv și fudul ("cine o să-și dea seama!") contrafacerea. Iată, bunăoară, la cel dintâi manifest furat, al lui Curcin (pag.287 la M.V.): în rândul șase dăm de următoarea propoziție: "...modestia ca virtute nu am **supraprețuit-o** niciodată,... " Acest verb, "a supraprețui", in-

existent în viu grai, inexistent în dicționare, este forțat doar de dragul personalizării traducerii, în loc de "nu am supraapreciat-o", ca în revistă (la pag.33), fiind, adică, apreciat drept sinonim. În sfârșit, din *Manifestul*...lui Vinaver, să arăt cum, în zelul sinonimizării, cei doi mecanici transcriu până și greșelile din revistă, autodemascându-se: "Un lucru trebuie pus la punct: realism (respectiv, și psihologismul)." - la pag.313, în Antologie; la fel ca în *Vatra*, pag.58.; trebuie "realismul". Sau, la pag.314 din aceeași Antologie de Miljurko Vukadinovic: "Obiceiul țesătorilor de acum câteva decenii pot fi redade...", chiar ca în revistă, la pag.58. Dezacord cât carul, ignorat de fur!

Iată acum un exemplu de aglutinare – felul în care se încearcă îngreunarea comparării textului-sursă cu textul din antologie: alineatele din textul-sursă se culeg, pentru antologie, compactate, unul în continuarea celui anterior, pe când alte alineate se inventează unde nu există, nici în traducerea mea, nici în original. Dar, - surpriză - compiutărul joacă feste, produce el însuși alineate, de capul lui, divulgând hoția. Reproduc din manifestul lui M.Curcin, exact așa cum apare în Antologia poetului bilingv M.Vukadinovic, la pag.289:

"În poezia lirică cel mai mult are de spus subiectivitatea, de aceea frumusețea acesteia este cu totul relativă. Din toate acestea se pot desluși cauzele pentru care masa cititorilor, căutând în toate frumosul absolut, a proclamat unele legi care decid când și cum anume o poezie este frumoasă. Ar fi zadarnic să te revolți împotriva unor mișcări..."

La sursă, adică în *Vatra* la pag. 34, adevăratul alineat începe cu "Din toate acestea...", iar aici este aglutinat, lipit de către cei doi piraiți la finalul alineatului anterior; în schimb, imprevizibilul compiutăr le joacă și el o farsă și rupe rândul în două, fără vreun temei vizibil, pentru a-l continua ca alineat, tot cu literă mică. Stranietatea fenomenului constă în perfecta, permanenta coincidență: cuvântul ultim din prima jumătate a rândului rupt (în Antologie) este același cuvânt cu care se termină un rând în revistă. În cazul de față, alineatul din *Vatra* arată astfel:

"Din toate acestea se pot desluși cauzele pentru care masa cititorilor, căutând în toate frumosul absolut, a "

și aici rândul s-a rupt, în prelucrarea celor doi iscușiți înțelepți: compiutărele completează! În toate aceste texte au rămas amprentele hoților, iar aici n-am ivit decât o infimă parte din acestea.

Am expus până acum o parte din exemplele de profanare a traducerilor publicate sub semnătura mea în revista *Vatra*. M-am oprit doar în treacăt asupra textelor pe care, probabil, le-au tradus cei doi semnatari de pe foaia de titlu; am făcut-o cu scopul de a evidenția discrepanța

jenantă între nivelul la care se situează acestea – aici mă refer doar la nivelul gramatical, altele nici nu intră în discuție – și nivelul textelor (în pofida sinonimizării suportate) "impecabile". Discrepanță care, singură, pune sub semnul întrebării orice legătură între autorul traducerii acestei secțiuni (repet, 150 pagini!), și autorul iscușiilor înțelepți Lametie și Hecla!

Cei doi profanatori merg însă cu obrăznicia până acolo încât unele texte furate nici măcar nu le mai machiază, furând cu nonșalanță, cu superbia văzătorului într-o lume de orbeți. Sau, cu siguranța pe care o dă tirajul confidențial!

Cel mai deprimant însă este faptul că asemenea cioflingărie poate să apară, fie și într-o lume atât de larg democratică ca a noastră. Deprimant, ba chiar revoltător, ba chiar jignitor pentru cultura română. Ba și pentru cea sârbă.

Ca să nu mai vorbesc de editură: nimeni din această editură nu și-a aruncat ochii pe ceea ce publică! Este cert! Atunci, mă întreb, ce le-o fi furat ochii, dumnealor?

O editură care publică asemenea maculatură se descalifică!

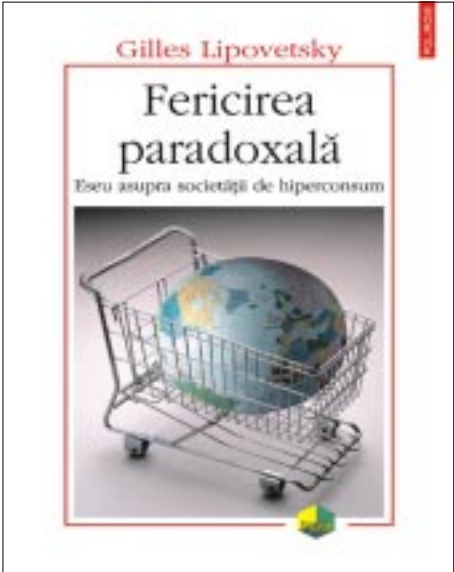
Cui folosește o asemenea, să-i zic-carte-? Și, ca să-l mai citez o dată pe antologatorul, traducătorul și prefațatorul Miljurko Vukadinovic – "Cui folosește avangarda"?

Dar, că veni vorba de foloase, îmi pică ochii pe interviul pe care l-a acordat M.V. nu de mult presei locale, cu prilejul unei acțiuni eşuat organizate de dumnealui personal aici, la Timișoara. Că, mai nou, de când cu mulțimea de proiecte frumos finanțate, s-a găsit acest domn să sară în ajutorul colaborării transfrontaliere. Adică, să mijlocească, adică să intermedieze, adică... La nivel de scriitori. Și pomenește dânsul în acel interviu suma de 30.000 de euroi pe care i-a alocat în acest scop Uniunea Scriitorilor din România. Al cărei vajnic membru se află. Că și-a câștigat pe merit locul, doar a stârnit senzație traducând, printre altele, și publicistica lui Eminescu în limba sârbă (dar la o editură din București!). Superlativele cu care a fost tratată această lucrătură a lui M.V., într-o recenzie publicată de România literară (nr.49, 7 decembrie 2006), sub semnătura profesorului D.Stoianovici de la Universitatea București, sunt pe deplin meritate. Rețin doar câteva, scurte și edificatoare : "penibil și inadmisibil", "neputințele și/sau lipsa de conștiinciozitate", calități pe care le-am identificat și în cea mai nouă operă a numitului M.V., **Avangarda sârbă**, cu așa de frumoase coperti, dintre care cea de-a patra conține un colaj în centrul căruia, profetic, sau concluziv, citim cuvîntul SCANDALE.

P.S. Mulțumiri redacției pentru spațiul acordat

Nota redacției: din motive tehnice, independente de noi, numele autorilor sârbi nu au putut fi tipărite cu toate semnele diacritice aferente, așa cum apăreau ele în textul autorului.

Nou la POLIROM

TUR DE ORIZONT

În **Scrisul Românesc** (nr. 3-4), excelenta traducătoare Irina Mavrodin publică un eseu despre... profesia sa. Concret, despre "traductibilitatea" vs. "intraductibilitatea" lui Marin Sorescu. Într-adevăr, e nevoie de un magician, nu de un "tălmac", pentru a transpune în altă limbă un fragment ca acesta: "Tăceți deavu din gură, bă, tacă-vă fleanca!/ N-auziți voi? Ho, ce e ghelăit ăsta?/ S-auzim ce e afară./ Că nu știu ce s-aude./ / Goane avea un spurc de copii./ Vreo unsprezece." (poemul *Ultimul concert*). ● Inovatorul de limbaj Marin Sorescu e prezent în revistă și cu câteva poeme inedite. Redăm unul dintre ele: "În raiul mexican, prima femeie/ L-a-mbiat pe Adam/ Cu un măr ruginit./ – Refuz să duc o omenire întreagă/ În păcat, mâncând oxid de măr, a spus Adam. – Raiul nostru e mineral./ A insistat Eva, / Ne-a fost hărăzită o grădină/ O rezervatie geologică.../ Dar mușcă, omule, odată./ A intervenit și șarpele./ Care vegetase până atunci încolăcit/ Pe un trunchi gros, /Format din funii de ploaie./ Împletite artistic; geizer pietrificat./ – Eva are dreptate, a mai spus șarpele./ Aici totul e altfel./ Nu vezi că și solzii mei sunt/ Din lazuli, ochi de tigr, turcoază și obsidiană?/ Și că pe deasupra mai am și pene?/" ● Tot prin intermediul poeziei ne întâlnim și cu Nina Cassian: "A fost un an bun/ Au murit câțiva/ dar eu sunt viu./ S-a prăbușit un continent/ dar pe ulița mea/ umblă câinii cu covrigi în coadă./ Se pare că vine o ciumă./ Poate pentru alții –/ Pentru mine, mumă" (poemul "Ego") ● În același număr al revistei oltene, proză foarte bună de Cornel Mihai Ungureanu, de Adrian Sângeorzan (fragment de roman) și teatru de Cristian Nedelcu. Am citit cu plăcere și textele poetului spaniol Eliseo Diego, în traducerea Rodică Grigore. Ole!

LITERATURA – EFECTE SECUNDARE

În **Suplimentul de cultură**, nr. 120, ne-a "prins" un interviu realizat de Ana-Maria Onisei cu Aris Fioretos, autorul (de origine suedeză) al romanului *Adevărul despre Sascha Knisch* – roman apărut recent și la noi, în traducerea Gabriellei Eftimie, la Editura "Polirom". Fie că vorbește despre sexualitate, despre marketingul pieții de carte sau despre literatură, Fioretos se exprimă extrem de tranșant: "Sunt destul de nesigur în ce privește efectele cititului. De fapt, cred că efectul pe care îl produce literatura e unul nesănătos. Dar asta e și bine, pentru că în urma lecturii sfârșești prin a avea mai puține iluzii. Literatura are această putere. Nu sunt însă convins că ea trebuie așezată pe un pedestal, pentru că, asemeni unei flori care se usucă dacă nu are suficientă lumină și nu trăiește în mediul care trebuie, și literatura poate fi golită de substanță prin aceasta". Tot în "Supliment", Mihaela Michailov scrie despre experiențele radicale, la limită, în teatru și film, iar Victor Eskenasy, despre receptarea oarecum hilară de către presă a noii montări a operei *Manon*, de Jules Massenet, în regia lui Andrei Șerban: "Citiserăm în presa noastră de bulevard că regizorul Andrei Șerban ar fi <dezbrăcat-o pe Manon> și că Anna Netrebko, soprana ce o întrușipează pe scena Operei din Viena, are <picioare impecabile>. Ca și cum la operă se cântă cu picioarele, iar Șerban ar fi trecut prin Viena în calitate de gigolo..."

ABSENT NEMOTIVAT

Clujeanul **Verso**, nr. 12-13, realizează un amplu dosar Jaques De Decker, scriitor, jurnalist, critic literar și teatral de origine belgiană, câteva dintre volumele sale fiind traduse și la noi ● De citit eseu lui Nicolae Turcan, "Dumnezeu rațiunii sălbatic". Iată câteva cugetări: "A-ți da seama de adevăr e adesea un lucru la îndemână, ce ține de simpla (și nu mai puțin uluitoare!) conștiință morală. A fi întru Adevăr e cu totul și cu totul altceva. Aici sfîntenia este obligatorie, iar sfîntenia nu e niciodată o iluzie. Nici măcar atunci când se prezintă în fărâme indiscernabile." sau "Dă-i rațiunii ce-i al rațiunii și lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu. Fraza e valabilă doar până la un punct, de la care încolo începe paradoxalul: a-l da pe Dumnezeu rațiunii, a da rațiunea lui Dumnezeu, așa cum se întâmplă în rugăciunea minții. Dar și paradoxalul este infim." Și câte ceva despre Întâlnire: "Doar omul are privilegiul de a absenta la întâlnirea cu Dumnezeu. Cel Preaînalt așteaptă întotdeauna, de aceea nu putem vorbi de o <absență> a lui. Cel care absentează e întotdeauna omul. Absența lui Dumnezeu e de fapt absența credinței omului" ● Am mai citit o proză scurtă de de Vasi Toma și una de Daniel Vighi: *Capitalismul italo-romeno*. Ambele faine!

AM ALES: ALLES!

În lunarul brașovean **Astra** ne-am "prins urechile" cu un interviu... halucinant cu scriitorul D.R. Popescu, din care singurul mesaj coerent pe care l-am putut desprinde e că ludicul tronează... "über alles". Titlul e pe măsură: "Hamlet, Dandanache și revoluția" ● Mai semnează: Adrian Dinu Rachieru ("Nichita Stănescu, un caz de sociologie literară"), Nicolae Prelipceanu, cu o pagină de poezie, Liviu Comșia (cu un fragment de roman), Ioan Paler etc.

REȚETA LUI CODREANU

În **Steaua** (nr.1-2), un dialog... mișto cu Andrei Codrescu, dirijat de Ruxandra Cesereanu. Iată ce "rețetă a poetului de succes" propune scriitorul: "Transcrie-ți visele/ Compune-ți propriul epita/ Citește două ziare/ Mănâncă un ou fiert cu un morcov/ Ascultă o bunică și o mătușă cu opinii/ Citește Xanadu de William Coleridge/ Scrie un sonet de prânz dedicat unui prieten bun/ Citește unui intim Songs of Innocence & Experience de William Blake/ O oră de muzică favorită/ O oră de muzică recomandată/ Două ore de studiu serios al unei științe (...)/ Scrie două poezii ocazionale pentru ziua de naștere, căsătoria sau botezul unor prieteni/ O oră la telefon sau pe computer cu prieteni/ Două ore de practică a unei arte manuale (tâmplărie, sculptură etc.)/ Mănâncă și bea ceva extraordinar dar numai o dată pe zi/ Două ore la cafenea cu prieteni întrupați/ Scrie un poem vitriolant adresat puternicilor zilei/ Citește cu voce tare fragmente din Song of Myself de Walt Whitman/ Fă bani cumva fără să lucrezi ore plictisitoare/ Tradu o poezie dintr-o limbă cunoscută/ tradu o poezie dintr-o limbă necunoscută/ Recitește o carte din copilărie/ Fă un protest teatral pe stradă împotriva stupidității/ Oră de meditație fără nimic în cap/ Câteva ore de libertate cu ciuperci

Dohotaru, Titu Popescu, Valentin Tașcu, Virgil Mihaie.

PE VÂRFUL MĂTURII

Când am văzut numele de Mihai Fulger în **Cultura** (nr. 67), ne-am gândit că jurnalistul cultural Mihai Iovănel, cel îndrăgostit lulea de "gunoi" (să vină REBU, domne', să-l scoată pe om din necaz, că prea pompează cuvântu' cu pricina în tot ce scrie) și-a tras pseudonim tare ● Unu' care să accentueze, nu-i așa, "pălitura sa crânșenă" din pix ● Eroare! Jurnalistul Iovănel opinează, sub același nume, despre telenovele și se zbate să argumenteze de ce sunt ele, telenovelele – ați ghicit! –, gunoi ● Prezentăm scuze criticului de film Mihai Fulger pentru că am pus altă bobină

ROȘIORII DE VEDE

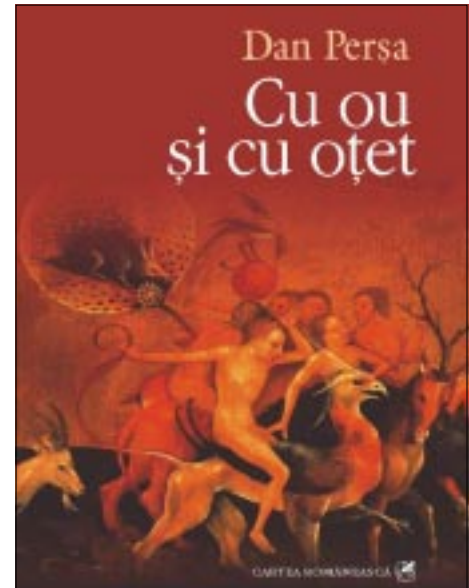
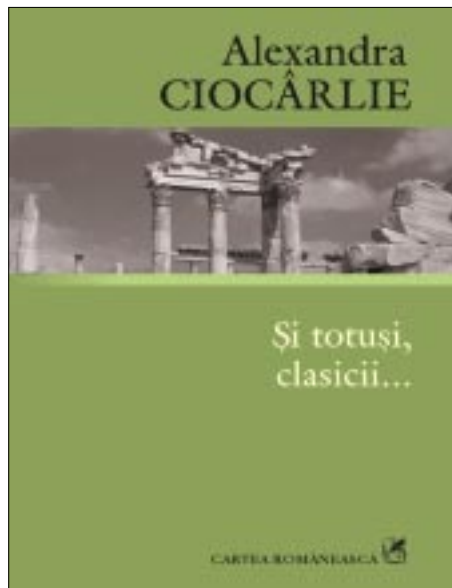
DE LA "BRITISH INVASION" LA "BRITPOP" PETRU UMANSCHI

Într-un moment în care divertismentul sonor suspină ca Jane Birkin în celebra piesă senzuală "Je t'aime, moi non plus", cîntată în tandem cu Serge Gainsbourg, toți privesc cu speranță spre "Promised Land", unde – sinceri să fim – nu stau nici acolo lucrurile pe roze în prezent. Ultima zvâcnire de vitalitate s-a cam consumat când valul trupelor din "Britpop" a început să respire mai greu după ce, e drept, a dat semne încurajatoare, alimentând speranțele unui *sound* "Forever Young". Că lucrurile nu stau chiar așa ne-o pot spune formații ca Travis, Oasis și chiar Radiohead-ul lui Tom Yorke, rămas tot la reverberațiile marelui său hit de odinioară, "Creep". Lucru mare și cu inspirația asta!

Într-un număr recent al revistei *Sunete*, un confrate notează că Anglia e singura țară care a reușit să-și "strecoare" numele în genericul unui curent muzical. Acesta face aluzie la Britpop și, rememorând noi chestiunea, îi dăm dreptate, chit că azi acestui curent i se văd coastele (evident, nu la propriu). Se uită – și e regretabil – că gloriile de odinioară au fost cu adevărat cele care au contribuit la impunerea muzicală a Albionului. În anii '60, atunci când societatea "Performing Rights", alarmată de faptul că 90% din muzica pop/rock transmisă în Anglia de posturile de radio și televiziune provenea de dincolo de ocean, creațiile britanicilor... "Standing In The Shadow", deși ele existau. A fost suficientă decizia factorilor competenți de a asigura pe piața audio-vizuală engleză un procentaj decent de creații autohtone ca lucrurile să ia o întorsătură benefică nu doar pentru muzicienii britanici, ci chiar pentru pop/rock-ul mondial în general.

Astăzi, la patru decenii de la această cotitură, posturile radio FM din Vest supraviețuiesc încă datorită acestei muzici sau *cover*-urilor după mostrele sonore ale unui trecut glorios. Celor cărora această sintagmă le pare ușor abrazivă le amintim doar că – onoare excepțiilor – posturile de radio autohtone ignoră perioada de aur a formațiilor The Doors, Kinks, Manfred Mann, Eagles, Animals, Hollies, Blind Faith, Cream, Jimi Hendrix Experience, preferând să pună în undă jalnicele mostre ale prezentului, de la noi sau de aiurea. Lipsa unor profesioniști în domeniu văduvește tinerii de azi de o cultură muzicală solidă, de formarea acestora în spiritul capacității de a disocia valoarea de gratuitate. Urmăriți, rogu-vă, programele muzicale ale posturilor autohtone de radio și-mi veți da dreptate. Cine, Doamne iartă-mă, "gustă" pastilele hip-hop ale unor neisprăviți care n-au auzit măcar o piesă autentică de blues cu John Lee Hooker, Muddy Waters sau B.B. King? "Păi, ce are una cu alta?" se vor găsi câțiva să-mi răstească întrebarea. Are, stimabililor, are, din moment ce aici, în blues, e punctul de start al curentelor noilor genuri muzicale. Poate cineva să facă ceai dacă n-are apă? În cazul nostru, cine răspunde afirmativ la această (nătângă, recunosc) întrebare are serioase probleme la zona anatomică pe care ne sprijinim pălăria (dac-o avem și pe asta, evident!). Dar destul cu elucubrațiile. Să ne amintim doar că Peter Gabriel spunea: "Muzica e o roată care se învârtă permanent cu un singur combustibil: talentul". Cam atât...

NOU la CURTEA VECHE

DESPĂRTIRE TRECATOARE

Urmare din pagina 20

E universul de rezervă al fiecărui om meditativ, care încearcă să se retragă din fața agresiunii celorlalți, pentru a cugeta doar asupra condiției sale. El va fi și printre puținii oameni lipsiți de har, care va încerca să se apropie de universul paralel al artiștilor sau oamenilor de știință, să se poată înțelege mai bine, să găsească un corespondent sentimentelor pe care le are, să intre în adâncul sensurilor existenței umane. Citirea unei cărți, urmărirea unei emisiuni de știință, privirea unui tablou, ascultarea unui concert, îl pot detașa vremelnic și eliberator de presiunea prezentului, de rutina vieții de fiecare zi, la care se va întoarce cu o altă perspectivă asupra lucrurilor din jur, asupra oamenilor din apropiere, asupra mersului evenimentelor lumii. E un exil interior pe care omul de artă sau știință nu și-l pot permite. Ei trebuie să trăiască coșmarul sentimentului inutilității lor materiale într-o lume hiperpragmatică, complexul celui ce știe din ce atomi se compune un cui, dar nu știe să-l folosească.

Mai adâncă decât universul artistului sau omului de știință e lumea gândurilor

DOUĂ MESE DE SUFRAGERIE

Urmare din pagina 27

Becky Bloomwood este o englezoaică de vreo douăzeci și ceva de ani, din clasa de mijloc, cu o inteligență situată cam pe același nivel și cu o slujbă pe care oricare altă femeie ar invidia-o: consilier de shopping personalizat la Barneys, în New York. Pentru Becky, achiziționarea de articole de consum din magazinele de orice tip și din orice colț al lumii nu este o necesitate, o plăcere, o preocupare, un hobby, ci de-a dreptul o boală. În mijlocul unei meditații yoga în Sri Lanka, fata se repede pe urmele unui vânzător ambulant de pietre semiprețioase la jumătate de preț, reușind, doar datorită transei induse de ideea cumpărăturilor, să facă ceea ce yogini profesioniști nu au reușit niciodată: să meargă pe jar fără a-și arde sau răni tălpile.

Cumpără mobilă de sufragerie din Sri Lanka la doar câteva săptămâni după ce comandase ceva asemănător la o expoziție din Copenhaga, o achiziție despre care, însă, uitase complet între timp. Face cumpărături în luna de miere pe care le expediază acasă cu poșta pentru a constata că ele nu încap nici din întâmplare într-o furgonetă, ci doar în două tiruri. Lista obiectelor strict necesare gospodăriei și a suvenirurilor neprețuite cuprinde după cum urmează (o scurtă selecție, bineînțeles): douăzeci de halate din mătase chinezească, șaptesprezece covorașe, patruzeci de câni, cinci măsuțe de cafea, bașca un stâlp totemic al pieilor roșii, un gamelan indonezian, două urne chinezești, o statuie a lui Budha și alta a lui Ganesh, câteva măști incașe pe care ar fi putut foarte bine să le ia de la buticul lui Jim, din colț, și așa mai departe. Pasiunea ei aproape îi aduce soțul

pure, cu legile și evoluția lor, unde artistul, scriitorul sau savantul coboară pentru a-și afla poate limitele propriului univers, dar și pentru a găsi răspunsuri la întrebările de fiecare clipă din domeniul său. Alt exil, ca o trezire brutală făcută în crâmpieie încrâncenate este spre viața de care s-a despărțit cândva, în tinerețe, când a luat calea calvarului luptei sinelui cu lumea pe cont propriu, prin munca lui, urmându-și chemarea. E clipa de ieșire spre lumea reală, pentru oxigenarea sufletului și minții. E clipa în care, dincolo de asemănarea lui cu ceilalți oameni, încearcă să fie ca și ei, încearcă să-și găsească locul pe care i l-au pregătit semenii și descoperă că între el și ceilalți e o distanță pe care nu o mai poate recupera fără să regrete vreodată că și-a ales calea lui.

Între aceste trei feluri de despărțiri vremelnice își duce viața fiecare om, jinduind mereu spre zonele pe care le controlează cel mai puțin, dar unde crede el că i-ar fi spațiul de definiție, ca o ciudătenie a firii umane, știind de la început că toate revenirile sunt chinuitor de grele, încărcate cu molozul ruinelor universului pe care l-a părăsit.

la sapă de lemn și îi pune serios în pericol relația cu sora de curând regăsită.

Cititorul revoltat care și-a aruncat ochii peste aceste rânduri ar putea zvârli cât colo cărțile dedicate lui Becky Bloomwood, întrebându-se cum e posibil ca un asemenea personaj negativ să fie transformat în ficțiune, fie ea chiar și chick, într-o eroină șic și ultra la modă. Și totuși, e mai mult decât posibil. Deși volumele Sophiei Kinsella par doar să ofere cititorilor un manual de aservire față de bănci și lanțuri de magazine, shopping-ul, la fel ca muzica grunge sau rap, tatuajele sau piercing-urile, îmbrăcăminte etno sau de alt gen, este o formă în același timp de rezistență la și de supunere față de dictatele culturii pop și de consum contemporane. Ceea ce indică seria shopaholic, ca și alte exemple de chick lit, etichetate de specialiști ca postfeministe, este faptul că, la urma urmelor, capitalismul de consum pare o alternativă mai puțin utopică la neajunsurile presupuse de relația dintre mass-media și feminitate. Concentrându-se asupra cumpărăturilor, cititoarele (ca și eroina) își pot permite să nu mai fie, măcar o clipă, și deștepte foc și sexy nevoie mare întru fericirea pe termen scurt a unuia sau mai mulți cetățeni de sex masculin.

Aceasta este, într-adevăr, o viață postfeministă mai ciudată, una în care apar mereu noi piețe de exploatat și noi alegeri de explorat. Dar, atunci când rămânem fără alte opțiuni, shopping-ul sau cititul despre shopping – susțin cărțile Sophiei Kinsella – devin o variantă destul de convingătoare, chiar dacă vidată de romantism și pasibilă de o injecție cu calmante.

REVERIE...

Urmare din pagina 10

Ce am învățat de la Sorin, ca prozator: naturalețea buclei, a istorisirii dezinhibate estetic. La el, firescul are o natură paradoxală. Rolul divagației e esențial - căci textul curge în felul râurilor: cotește, formează mici golfuri, "întinde" brațe. E cealaltă fațetă a simțului oralității: *ascultați un om povestind* și, evident, veți observa că parantezele sunt, adesea, inevitabile. Așa și aici, în cazul povestitorului profesionist. Buclele textului sunt la fel de firești și "obligatorii" ca buclele literelor. "Meditația asupra scrisului" este "naturalizată" și ea. Nu e ifos sau savanterie. Căci "ocolișurile" sublimează fluența, cursivitatea textului, își umanizează autorul și demistifică statutul auctorial.

După primele "capitole", am avut impresia că, oricât de plăcută, cartea nu reușește să devină roman, c-ar fi, mai degrabă, un jurnal epicizat, "scenarizat". Pe parcurs, m-a(m) prins. E un roman de dincolo de o acțiune anume, e epica subtilă a vieții înseși. O persoană I covârșitoare. Puținor cărți li se potrivește colecția de o asemenea manieră: ego *proză*. Numai că Sorin Stoica își dă măsura transformându-se în personaj. Ceea ce-nseamnă că viața devine roman. "Pereții liftului nu permiteau sunetelor să se răspândească, le adunau acolo, le strângeau. Corpurile oricum răspândesc sunete. Vibrează. Și culoarea spune ceva despre ele. Asta afli neauzind. Sunt altfel de semnale, pe care doar un surd le poate percepe. Mai există și alte forme de limbaj. Nu doar vorbele. De fapt, astea sunt cel mai puțin importante".

Boala ca revelație, moartea celui nelumit: și scenariul literar și cel existențial, adică "ale filei două fețe", sunt variațiuni ale schemei clasice a inițierii. Boala ca revelație a acestor noi forme de limbaj, a ceea ce nu este *decât astfel* accesibil. Condiția: să săvârșești convertirea, să înțelegi ce ți se întâmplă, să treci cu adevărat *prin*, nu pe lângă. Adică să-ți asumi experiența în sine, să depășești, prin urmare, latura/accepțiunea pur negativă, patologică.

Persoana I plural e semnul înalt și grațios, prin tonalitate, al înțelepciunii inițiatului/maturului care are/capătă o viziune - "Problema nu se mai pune apoi așa. Toți avem un ritm al nostru pe care evoluăm, pe care ne mișcăm prin viață. O muzică interioară, care ne determină să facem anumite lucruri sau ne cenzurează alte ieșiri. Suntem ca șobolanii cetățeanului din poveste".

Avem, de-a face, deopotrivă, cu un marginal hrănit cu parizer, cu un "candidat" și cu un "mistagog" modern (meditator la "materia" creativitate, scriitor). Cu un ziarist și un sociolog care captează fidel și analitic (de)căderea lumii din jur. "Garsoniera infectă", vecinii de palier sau salon, babele de pe scară, blocul constituie toposuri și "bestiarii" consacrate ale literaturii recente. Sorin Stoica le tratează cu sporul de înțelegere și aprofundare al celui școlit în a "percuta" oamenii, ca indivizi și ansamblu social. Fapt remarcabil, pasajele cu pricina nu dau impresia ilustrări forțate, de tezeze.

Porind de la firescul literaturii și "fantastica banalitate" a lumii, Sorin Stoica descoperă latențele magice, "periculoase" ale scrisului, le întrezărește. Trece, astfel, dincolo, are "bănuielile" lui. Simte și presimte. Cele mai frapante rânduri sunt cele în care începe să-și înțeleagă, dintr-o perspectivă mai înaltă, biografia. A-ți transforma existența în destin înseamnă, în primul rând, a o/te înțelege, a descoperi filonul care, străbătând-o, o vertebrează.

E un mod de a te ridica deasupra situației, oricât de tragice. Adică un prim simptom al înălțării. Tot astfel, literatura trece de estetic. Își câștigă profunzimea de pe urmă, altminteri inaccesibilă. Cartea pe care o scrii e, totodată, cartea din mână: singura potențial salvatoare. Fatalitatea se instaurează când și așii devin inutili, când nu mai poți câștiga partida decât prin felul în care (o) pierzi.

ORIZONT

Revistă a Uniunii Scriitorilor din România

Redactor - șef: Mircea Mihăieș

Redactor - șef adjunct: Cornel Ungureanu

Secretar general de redacție: Adriana Babeți

Colectivul deredacție: Lucian Alexiu, Paul Eugen Banciu, Dorian Branea, Cristina Chevereșan, Radu Pavel Gheo, Marius Lazurca, Viorel Marineasa, Alina Radu, Robert Șerban, Marcel Tolcea, Ciprian Vâlcă, Daniel Vighi.

Concepție grafică: Alexandru Jakabházi

Colectivul tehnic: Sorin Stroe (paginare, prezentare grafică).

www.cceol.com e-mail: orizont@regionalnet.org

REDACȚIA: TIMIȘOARA, Piața Sf. Gheorghe nr. 3, telefoane: 29 48 93, 29 48 95

Marcă înregistrată: M/00166

Tiparul executat la S.C. "TIM PRESS" S.A. TIMIȘOARA

Abonamentele se fac la P.T.T.R.

MANUSCRISELE NEPUBLICATE NU SE ÎNAPOIAZĂ

ISSN 0030 560 X

Abonamentele se fac la Rodipet, la poziția 4386 din catalog

SPONSORI: MINISTERUL CULTURII, FUNDAȚIA CONCEPT, FUND FOR CENTRAL AND EAST EUROPEAN BOOK PROJECTS

ORIZONT
fundația
a treia
europă
timisoara

andrei pleșu
vladimir tismaneanu
h.-r. patapievici
gabriel liiceanu
mihai-răzvan ungureanu
andrei pleșu
teodor baconsky
gabriel liiceanu
andrei codrescu
vladimir tismaneanu
mario vargas llosa
nicolae manolescu
mario vargas llosa
h.-r. patapievici
nicolae manolescu
nicolae manolescu

un suflu nou

CONFERENCE MICROSOFT

Comunitate și Diversitate
din 2003

■ Crearea de modele, stabilirea de contacte directe între mari personalități din țară și străinătate cu un public larg sunt condițiile însuflării unui spirit al competiției și transmiterii de valori științifice, culturale și etice. Noua generație are astfel șansa de a intra în legătură directă cu personalități care au devenit personaje, comunicând, meditănd și polemizând pe marginea unor teme de larg interes.

Modalitățile practice de desfășurare a Conferințelor Microsoft demonstrează că nimic nu poate înlocui contactul direct dintre oameni, dezbateră vie și schimbul nemediat de idei, în dorința de a impune pluralismul și comunicarea. Conferințele Microsoft sunt o agoră a celor responsabili, a celor hotărâți să impună un suflu nou într-o comunitate a diversității și valorii.

timisoara constanța brașov arad oradea bucurești iași sibiu craiova chișinău

Your potential. Our passion.
Microsoft